

N. Toš:

Gradivo za pogovore na temo:

VREDNOTE SLOVENCEV (SJM 2013)

POGOVORI S POSLANSKIMI SKUPINAMI:

- Socialni demokrati (SD, prostori poslanske skupine, 11.2.2014)
  - Nove Slovenije (Nsi, prostori stranke, 13.2.2014)
- Pozitivna Slovenija (PS, prostori poslanske skupine, 25.2.2014)
  - Solidarnost (prostori CJM, 26.2.2014)
  - PS, Pozitivna akademija (Moravci, 8.3.2014)

VKLJUČENE RAZISKAVE:

- Slovensko javno mnenje 2013
- Razumevanje vloge državljana (Citizenship II, ISSP 2014)
- Nacionalna identiteta (National Identity III, ISSP 2013)

KAZALO

1.	SLOVENKE IN SLOVENCİ V VREDNOTNEM ATLASU EVROPE IN SVETA	4
2.	OSEBNA ZADOVOLJSTVA, SREČA, OPTIMIZEM	14
3.	ZADOVOLJSTVO Z MATERIALNIMI RAZMERAMI	25
4.	ZADOVOLJSTVO Z DEMOKRACIJO, ŠOLSTVOM, ZDRAVSTVOM	31
5.	ŠEST TEMELJNIH VREDNOT	38
6.	EGALITARIZEM, SOCIALNA DRŽAVA	46
7.	KONFLIKTI MED SKUPINAMI	54
8.	ZAUPANJA V INSTITUCIJE	56
9.	VREDNOTENJE SVOBODE, ENAKOSTI, VARNOSTI	62
10.	VREDNOTNA OPREDELJEVANJA VREDNOTE – POJMI	68
11.	VREDNOTENJE SOCIALIZMA / KAPITALIZMA	90
12.	ODNOS DO PRETEKLOSTI	99
13.	OSEBNA ZAZNAVA KRIZE	108
14.	NACIONALNE IDENTITETE	113
15.	RAZUMEVANJE VLOGE DRŽAVLJANA	115

1. SLOVENKE IN SLOVENCİ V VREDNOTNEM ATLASU EVROPE IN SVETA

Projekt SJM:

Slovenci v Evropi in svetu

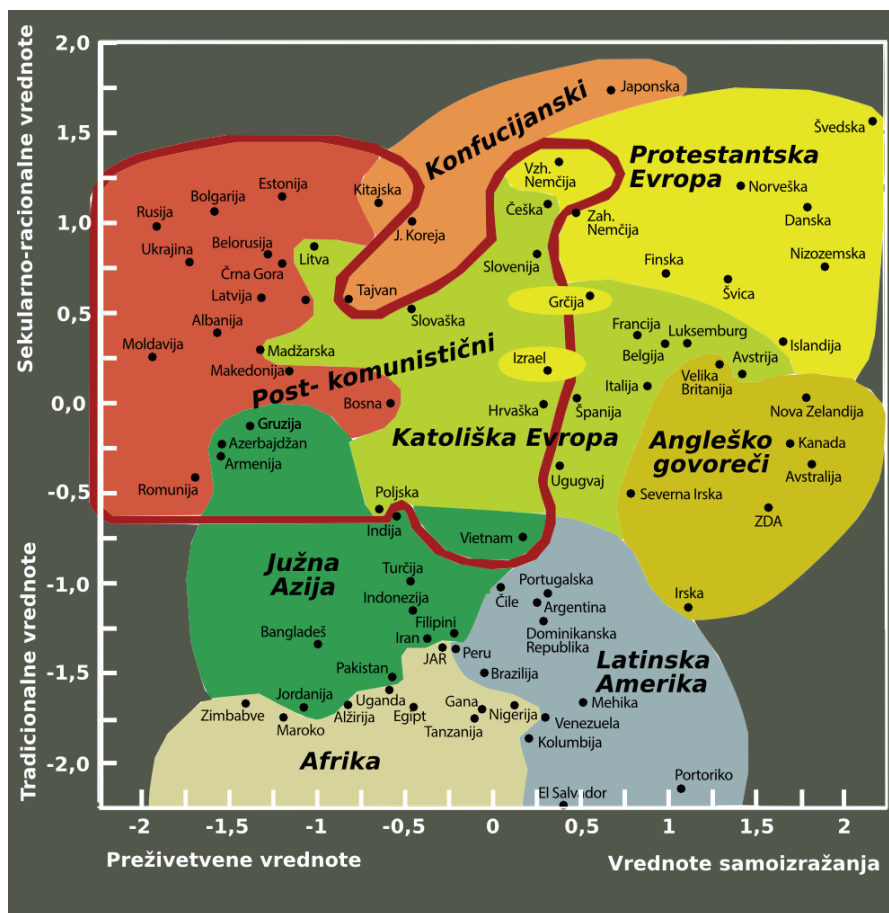
rezultati primerjalnih analiz – sintetični prikazi

1. WVS – Inglehartova uvrstitev

- Ob vseh posebnostih oz. značilnostih v kulturnem in političnem razvoju Slovenije v preteklem stoletju – in vse do današnjega časa, nesporno velja, da se Slovenija uvršča v evropski kulturni oz. vrednotni prostor. To bomo ponazorili s povzetim prikazom že opravljenih (tujih) analiz, dodali pa bomo tudi lasten izviren analitičen prispevek.
- Najprej se bomo oprli na analizo vrednotne strukturiranosti družb v sodobnem svetu, ki jo je na osnovi rezultatov Svetovne vrednotne raziskave izvedel eden najuglednejših raziskovalcev vrednot INGLEHART (2004). Strnjen prikaz opravljenih analiz ilustrira t. i. vrednotni atlas sveta.
- Prikaz temelji na uvrščanju velikega števila (80) držav iz vseh kontinentov v prostor, ki ga določata dve dimenziji: prva, vertikalna, se nanaša na vrednosti v razsežju tradicionalno – racionalno. To razsežje lahko označimo tudi v razponu pojmov 'hierarhično', 'avtoritarno' (religiozno) nasproti 'nehierarhično', 'demokratično' (sekularno) in moderno. Druga, horizontalna dimenzija, opredeljuje pojmovni prostor od materialistične usmerjenosti (ki pripisuje prednost materialnim dobrinam) do postmaterialistične (ki pripisuje prednost imaterialnim, personalnim vrednotam). V prvem primeru gre za preživetje v družbi pomanjkanja, zato izstopajo v ospredje materialne dobrine, v drugem pa gre za uveljavljanje osebne integritete, samopotrditve ipd. Po pričakovanju (Rus, Toš 2005) se bogatejše, tradicionalno demokratične države večinoma umeščajo v zgornji desni segment, ki ga označujejo tendence k racionalnemu (modernemu) in postmaterialnemu vrednotenju. V tem segmentu izstopa bližnja oz. skupna umestitev skandinavskega bloka držav (Švedska, Norveška, Danska, Nizozemska, tudi Finska, Švica itd.). Manj razvite, vrednotno tradicionalne družbe pa so umeščene v levi spodnji segment, ki ga označuje tendenca k iracionalnemu, tradicionalnemu in pretežno materialističnemu vrednotenju. Tu se znajdejo skupaj predvsem afriške in južno-azijske države. In tako dalje.

- Ni naš namen, da podrobneje prikažemo in kritično ovrednotimo rezultat Inglehartovega umeščanja, temveč zgolj, da pokažemo na umestitev Slovenije. V tako odprtem koordinatnem sistemu se na osnovi rezultatov raziskave WVS 2000, v katerem smo sodelovali s projektom SJM (1999), Slovenija umesti v desni zgornji segment. Inglehart je Slovenijo sicer uvrstil v kategorijo postkomunističnih držav, njena umestitev in dejansko neposredno sosodstvo pa opredeljujejo države kot so: Nemčija (Vzhodna in Zahodna), Češka, Grčija, Izrael, Finska, Francija, tudi Slovaška itd. V 'vrednotnem atlasu' se torej Slovenija znajde na prehodu med blokom postkomunističnih držav in blokom evropskih protestantskih držav (v postmaterialistični smeri) oz. evropskih katoliških držav (v tradicionalni smeri). Slovenija je na dimenziji tradicionalno – racionalno umeščena bistveno višje kot ZDA, pa tudi višje kot Italija, Avstrija, Francija itd; na dimenziji materialistične – postmaterialistične vrednote pa je umeščena bistveno bolj (desno) v smeri evropskih protestantskih (skandinavskih) držav kot v smeri (levo) postkomunističnih držav. Lahko bi rekli, da je njena umestitev izvirna, da nesporno sodi v evropsko kulturno okolje in predvsem, da ne sodi v združbo vzhodnoevropskih postsocialističnih držav. Vse to dopušča sklep, da je vsako uvrščanje Slovenije v postsocialistično srednjeevropsko skupino držav hoteno ali nehoteno »podcenjevanje« tega, kar je v svojem kulturnem razvoju dosegla in vsega značilnega in specifičnega (samoupravni, »tržni« socializem) v njenem razvoju v zadnjega pol stoletja (RUS, Toš 2005).

Razvrstitev držav glede na prevladujoče vrednostne usmeritve

Inglehart, R. at all, Human beliefs and values, 2004

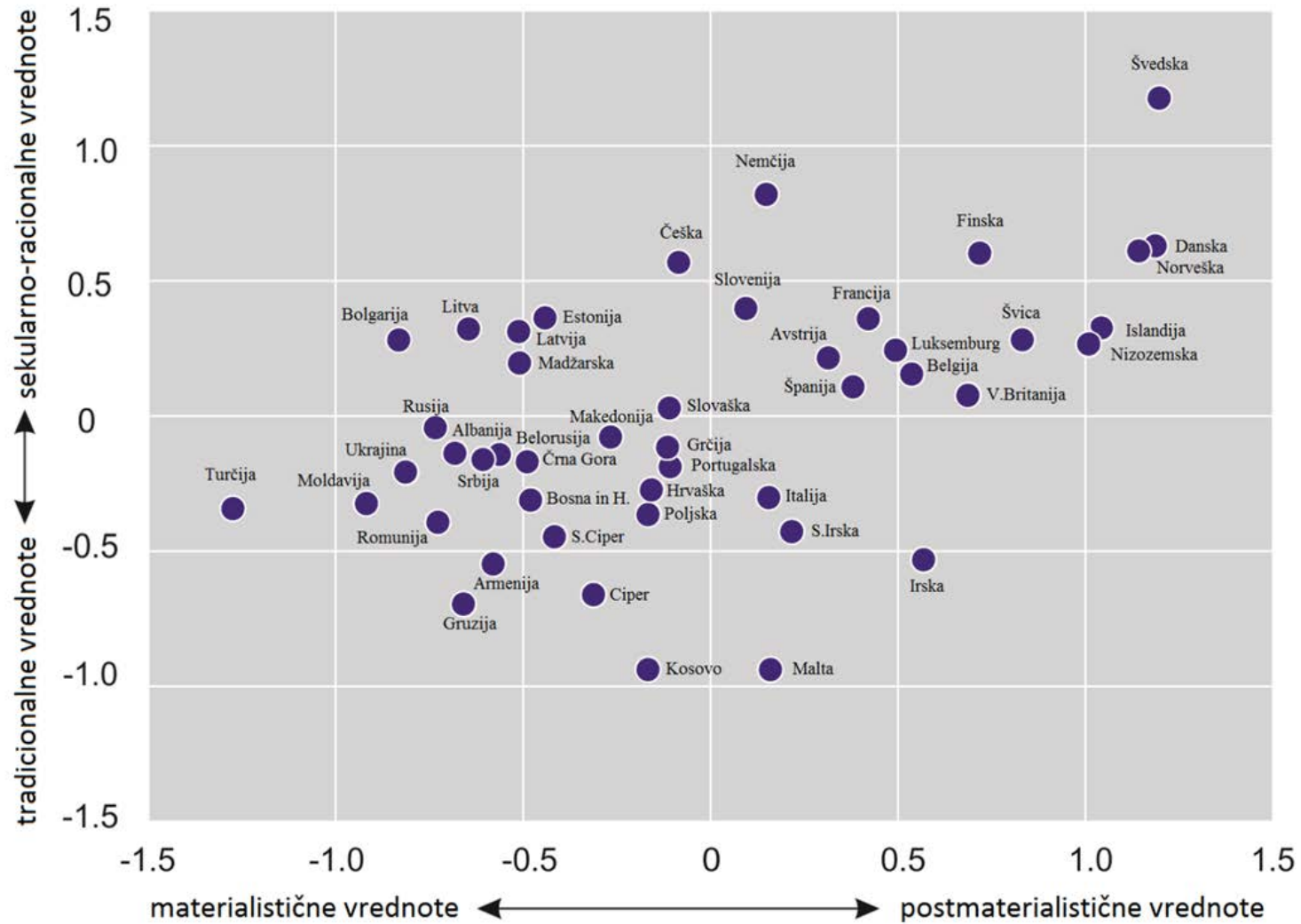
2 - Listhaug / Ringdalova analiza

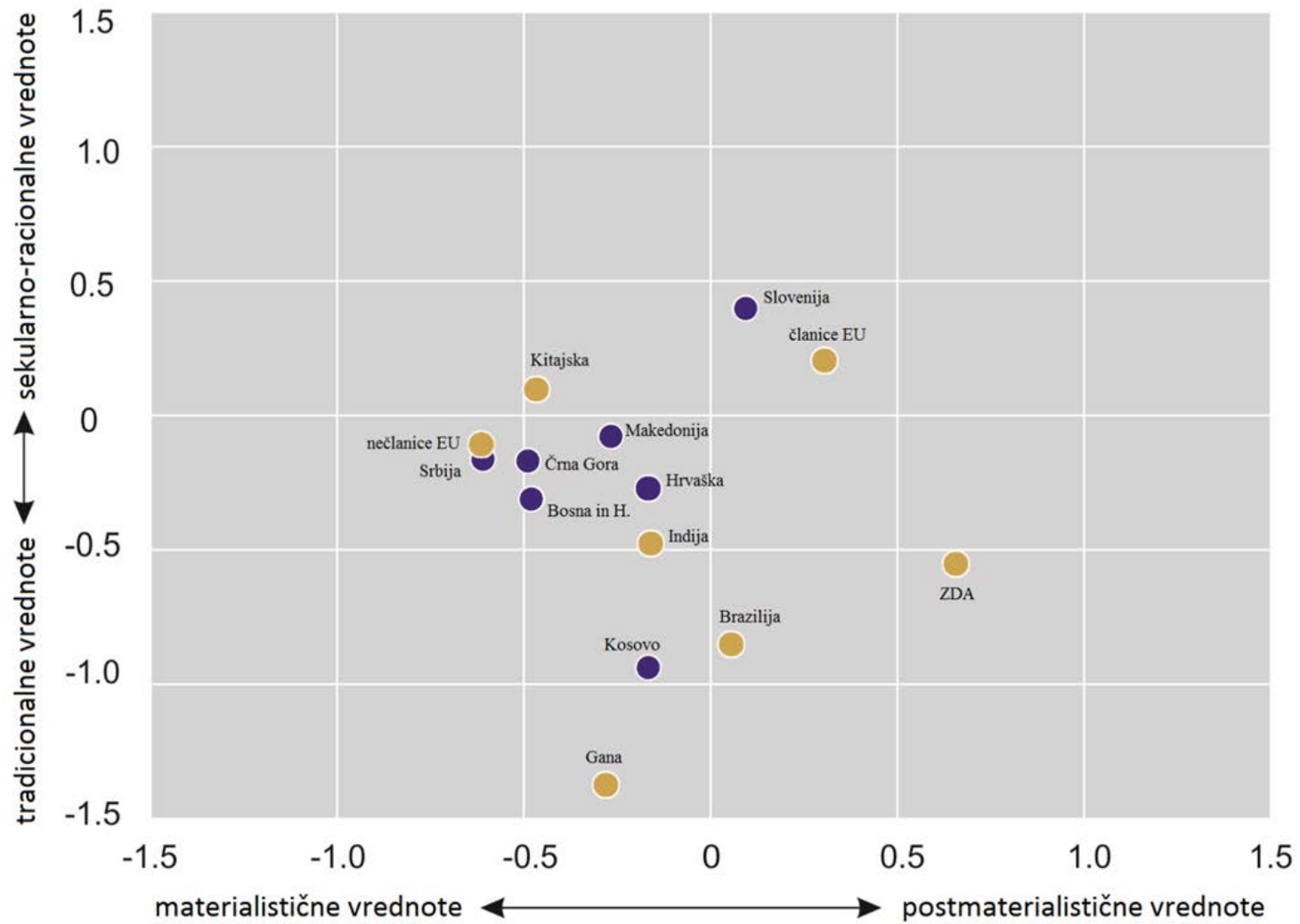
- Bolj neposredno kot Inglehart, ki se je analize vrednotnih usmeritev lotil na globalni, svetovni ravni, se raziskave vrednotnih usmeritev v Sloveniji (v mednarodni primerjavi) lotevata ugledna norveška sociologa LISTHAUG in RINGDAL (2006). V svojo analizo, ki temelji na rezultatih Evropske raziskave vrednot, vključujeta petnajst držav. Njune analize, opravljene v več tematskih presekih, so pokazale:
- - da se Slovenija glede pomembnosti vere in vernosti znajde nekako v sredini evropskega prostora, skupaj s Švico, Nizozemsko, Finsko ter da je značilno odmaknjena od držav, ki so v ozadju procesov sekularizacije, za njihove populacije pa je značilno visoko vrednotenje cerkve in izražanje vernosti (Portugalska, Irska, Poljska, Grčija) ter od držav, ki jih označujejo najvišje stopnje sekularizacije (Češka, Švedska, Norveška itd.). In vendar je položaj Slovenije v tem prostoru bliže sekulariziranim zahodnoevropskim državam kot pa državam z izrazito krščansko tradicijo, tako zahodno kot vzhodnoevropskim.
- - K aktualnim razpravam o »srečnosti Slovencev« (BERNIK 2004) lahko dodamo njun preizkus povezanosti med »zadovoljstvom z življenjem« in »srečnostjo« v omenjenih evropskih državah. Njuna analiza pokaže, da se tudi v tem preizkusu Slovenija uvrsti nekako v sredino evropskega kulturnega prostora, vendar tokrat skupaj z Izraelci, Grki, Čehi in z značilnim odmikom od zadovoljnejših in srečnejših Švicarjev, Fincev, Norvežanov, Nizozemcev ter bistveno manj zadovoljnih in manj srečnih Madžarov, Poljakov, Portugalcev.
- - Dalje, njuna analiza opozori na visoko vrednotenje enakosti ter izražanje zaupanja v ureditve in akterje, ki jih zagotavljajo. Tako Slovenci skupaj z Grki, Portugalci, Španci, Madžari, Izraelci in Finci poudarjajo odgovornost vlad za zmanjševanje dohodkovnih razlik. Pokaže se, da težnja po enakosti in zmanjševanju dohodkovnih razlik ni zgolj oz. predvsem postkomunistična vrednotna usedlina, temveč značilna evropska, torej tudi zahodnoevropska vrednotna usmeritev.
- - Norveška raziskovalca opozarjata, da v odnosu do ključnih političnih institucij in v izražanju odnosa do demokracije prevlada nezadovoljstvo in nezaupanje. Slovenija se v tem pogledu znajde skupaj z Irsko, Anglijo, Španijo, Grčijo, Nizozemsko, Norveško itd. Tudi tu velja ugotovitev, da nezadovoljstvo z razmerami v delovanju institucionalnega sistema ni nič posebej značilnega zgolj za države v tranziciji in nič posebej »slovenskega«. Dodajmo, da je pojav nezadovoljstva z delovanjem demokracije žal tudi izrazito slovenski – in v izrazitem naraščanju.

- U. Listhaug in E. Ringdal sta svojo analizo sklenila z ugotovitvijo, da je sprejemanje in spreminjanje vrednot proces, na katerega vplivajo razmere v družbah in kulturah, da pa je, glede na odprtost in prepletenost sodobnih družb – in še posebej evropskih družb –, potek približevanja oz. prevzemanje skupnih vrednot (konvergenca) močno pospešen. Hkrati ugotavljata, da so vrednote Slovencev sekularizirane, brez izrazitejšega vpliva katoliške preteklosti. Po tem se Slovenija razlikuje od mnogih drugih 'postkomunističnih' držav s katoliško tradicijo. Po opravljeni primerjalni analizi vrednot menita, da Slovenija dobro obvladuje prehod k demokraciji. To se še posebej kaže v zmanjševanju nestrpnosti do etničnih manjšin, kar pa ne velja za javnosti v drugih postkomunističnih državah. Te označuje bistveno več nestrpnosti, kot v Zahodni Evropi. Dodajmo, da je njuna analiza zajela podatke iz raziskav iz začetka tega desetletja. Skrajni izrazi rasne in verske nestrpnosti v zahodnoevropskem prostoru (Norveška, Danska, Nemčija) iz zadnjih let seveda oceno o strpnosti zahodnoevropskih javnosti bistveno korigirajo.
- Dodajmo, da tudi Listhaugova in Ringdalova analiza Slovenijo uvršča nekako v sredino evropskega vrednotnega in kulturnega prostora, bližje zahodnim kot vzhodnoevropskim državam.

3 - Umestitev Slovenije v Evropski vrednotni prostor – Hallmanova klasifikacija

-Merili smo položaj Slovenije glede na njen prehod iz patriarhalnih v racionalne oz. moderne vrednote ter glede na prehod iz faze "materializma" v postmaterializem (Inglehart). Po teh dveh kriterijih je Slovenija bliže Nemčiji, Finski, Grčiji, kot denimo Hrvaški, po drugi strani pa vrednostno daleč od bivših jugoslovanskih in bivših vzhodno-evropskih držav. Ta analiza temelji na primerjavi Slovenije in 14 zahodno- in vzhodno-evropskih držav.

-Možna razlaga: Slovenija je bila skozi stoletja del Avstro-ogrske oz. osrednje Evrope, z jugoslovanskimi narodi pa smo skupaj živeli le "krajši čas" – in še to v precej liberaliziranem socialističnem sistemu, ki je od šestdesetih let dalje omogočal Sloveniji komunikacije navzven.

-Raziskave iz konca osemdesetih so pokazale, da sta sicer Hrvaška in Slovenija po vrednotah bližnji, da pa sta se na "obrat" odzvali bistveno različno. Slovenija je ostala vrednotno "stabilna", na Hrvaškem pa je prišlo do velikega vrednotnega zasuka. To se kaže npr. v izražanju religioznosti. Če je Hrvaška prej kazala več civilne/politične religioznosti kot Slovenija, se je to v devetdesetih prelilo v prevladujoče izražanje cerkvene religioznosti. Slovenci pa smo pri tem ostali "zmerni", kot pred obratom.

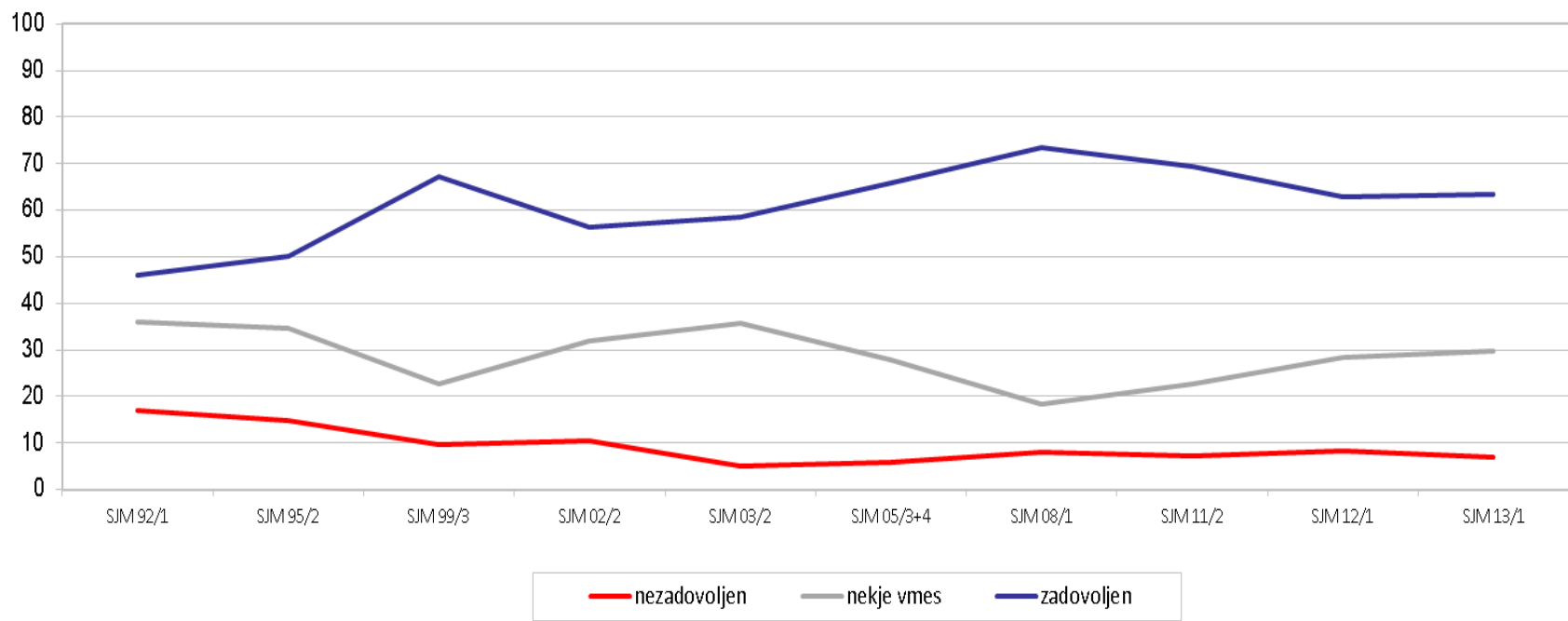
-Kvantitativna narava raziskave sicer ne dopušča dokončnega sklepa, vendar je očitno, da so razlike med opredeljevanjem Slovencev in povprečnih zahodno-evropejcev manjše kot razlike med Slovenijo in vzhodno-evropejci.

-Vrednote so nekakšne zvezde stalnice. Čeprav so dokaj odporne proti političnim spremembam in globoko zasidrane v zavesti ljudi, da se, kot kažejo dolgoročne raziskave, vendarle spreminjajo. V zahodno-evropskih državah zaznavamo prehod od "imeti" k "biti". Ta proces ni zajel le ZDA in Zahodne Evrope, temveč tudi Slovenijo in deloma Vzhodno Evropo.

- Gre za uveljavljanje postmaterializma. Krepijo se vrednote, ki se vežejo na osebno samopotrditvev;
- Delo je vse bolj razumljeno kot možnost za osebni razvoj. Vse pomembnejši postajajo nematerialni pogoji osebnega in družinskega življenja kot so: ljubezen, razumevanje, zvestoba, spoštovanje... Materialne determinante (plače, stanovanja, slojna pripadnost) na Zahodu zgubljajo na pomenu. Zdi se, da gre za novo civilizacijsko usmerjenost, ki se je v času najine analize še zdela splošna in konstantna.
- V vrednotni svet pa grobo vdirajo novi vplivi, določnice, ki se kažejo v izgubi materialne in socialne sigurnosti, pa tudi fizične varnosti (11. september, globalna kriza...)
- Eden od postmaterialističnih izrazov se je kazal v usmerjenosti od sebe k svetu kot celoti, od egoizma k altruizmu, od nacionalizma k svetu, človeštvu kot celoti – kozmopolitizmu. Slovenci smo tudi na tej dimenziji blizu evropskih povprečij, nismo pa razbremenjeni vseh izrazov nacionalne samozaverovanosti.
- Kakovost življenja: glede na zadovoljstvo z življenjem se v primerjavi s 14 državami Slovenci umeščamo za zahodno-evropske in pred vzhodno-evropske države. Še slabše smo umeščeni v izražanju sreče: med osemdesetimi državami na 58. mesto, med razvitimi pa najnižje.
- Živeli smo v dovolj liberalni in socialno varni državi – in zdi se, da smo s tranzicijo vse to izgubili. Tu nastopi neka dvojnost občutja in navezanosti: na preteklost in prihodnost. Ali je to generator nesrečne zavesti (T. Hribar)
- Zdi se, da je izražanje zadovoljstva z življenjem bolj racionalno kot izrekanje o sreči, ki je bolj emocionalno in izraža trenutna počutja.
- Sprememb v 80/90-ih letih tako ne zaznajo predvsem pozitivno, kot drugod, saj pri nas ni bilo takega preloma. So pa zato bolj kritični do pojavov nove dobe, ki jih neposredno občutijo.

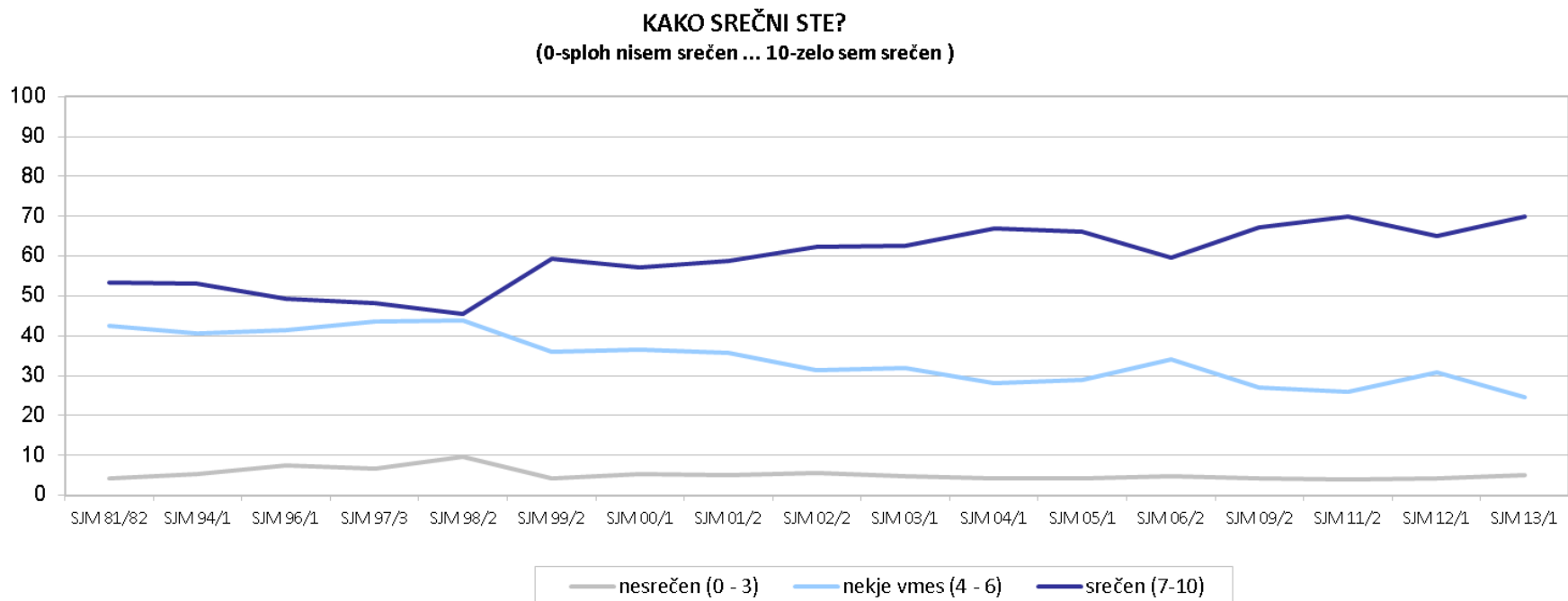
2. OSEBNA ZADOVOLJSTVA, SREČA, OPTIMIZEM

KAKO ZADOVOLJNI STE S SVOJIM ŽIVLJENJEM? (0/1-splošno nisem srečen ... 10-zelo sem srečen)

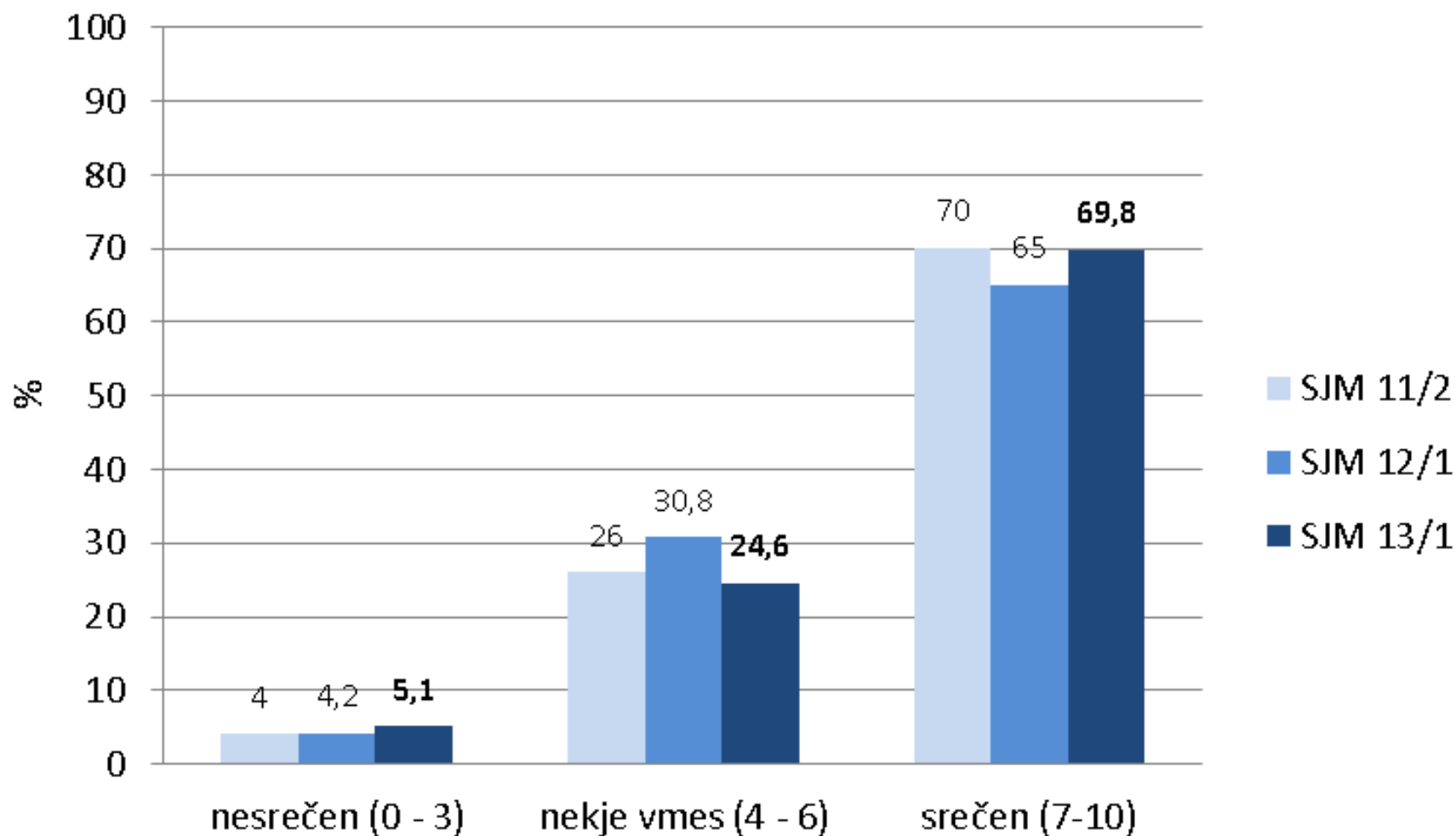
Z2

Prosimo vas, da s pomočjo iste lestvice izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, in 10, da ste zelo srečni.

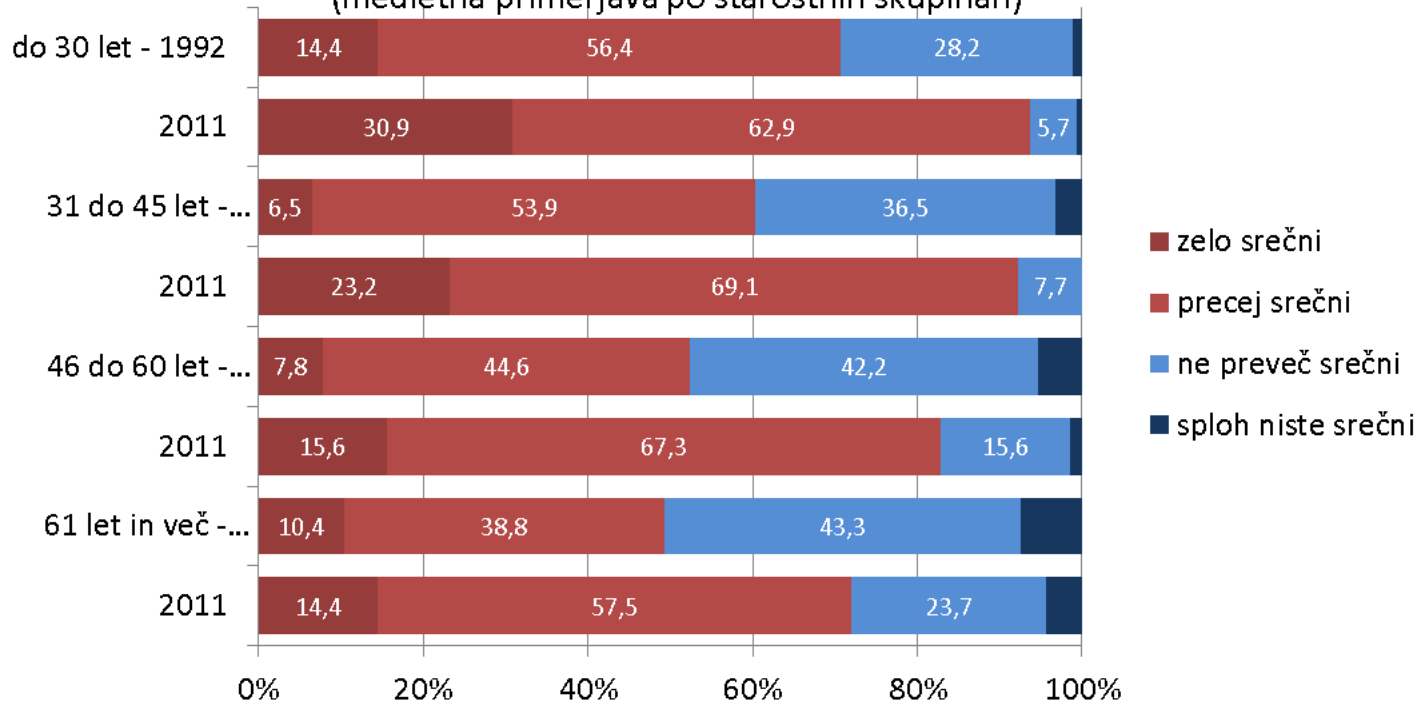

Kako srečni ste? (0-izredno nezadovoljni ... 10-izredno zadovoljni)

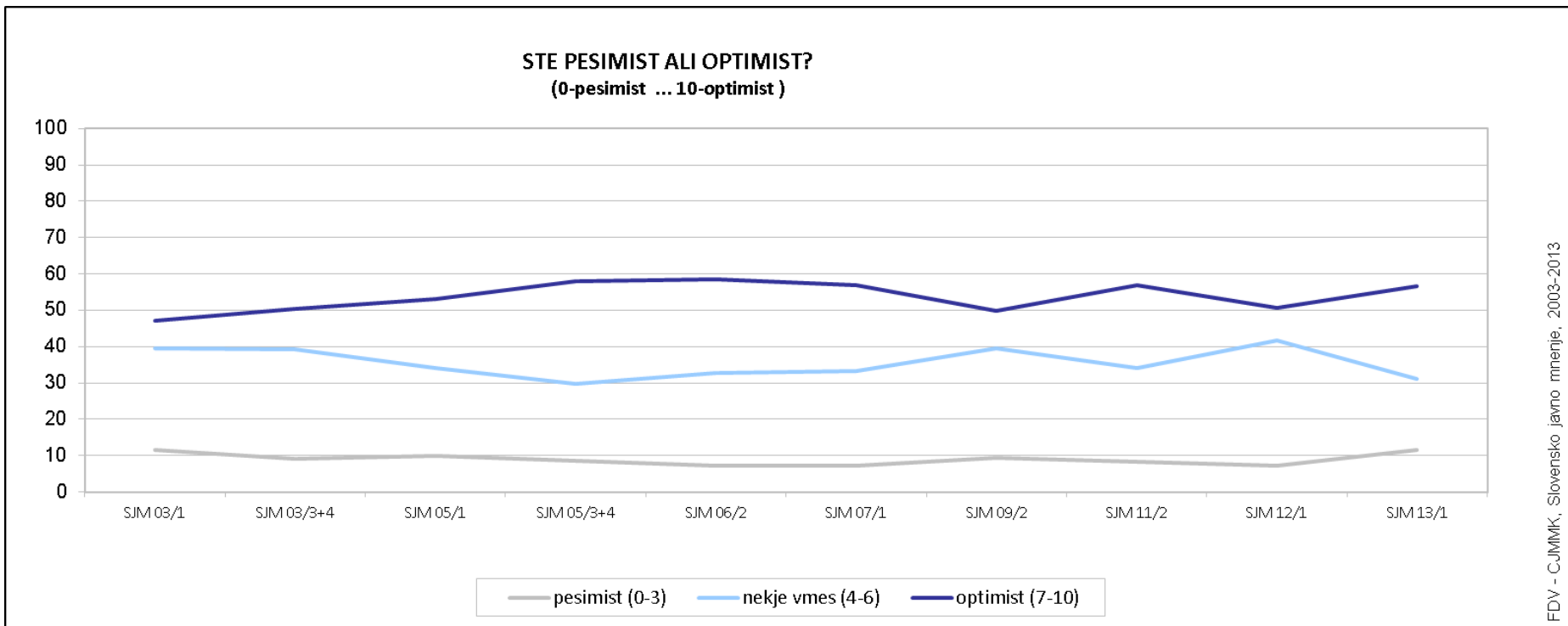
KAKO SREČNI STE?

(medletna primerjava po starostnih skupinah)

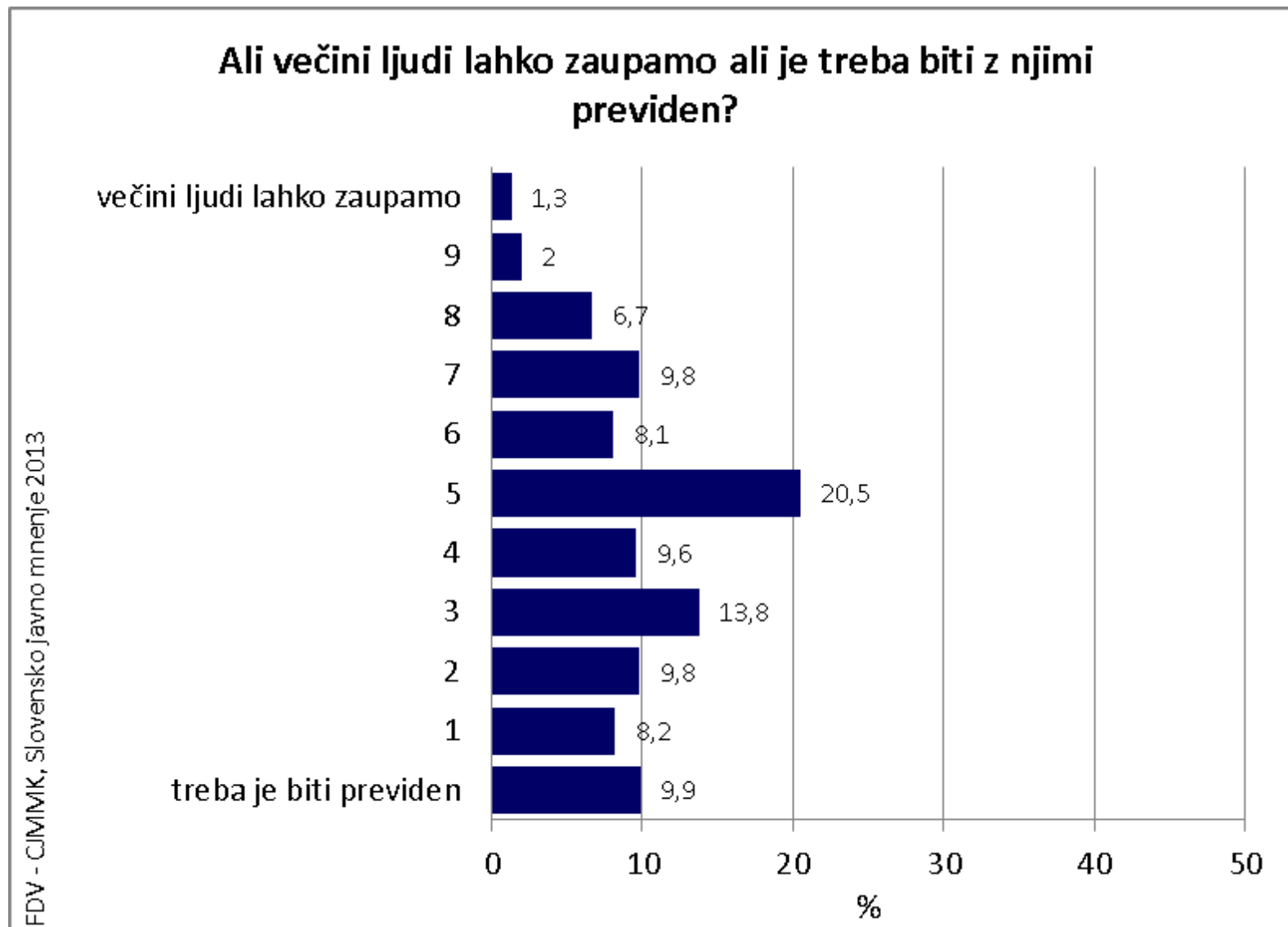
FDV - CJMMK, Svetovna raziskava vrednot 1992 - 2011

Z12 Ko gledajo na prihodnost, so nekateri ljudje bolj črnogledi, pravimo, da so pesimistični, drugi pa vidijo prihodnost bolj rožnato, so optimistični. Kako bi opredelili sebe na lestvici od 0 do 10, kjer 0 pomeni, da ste velik pesimist, 10 pa, da ste velik optimist?

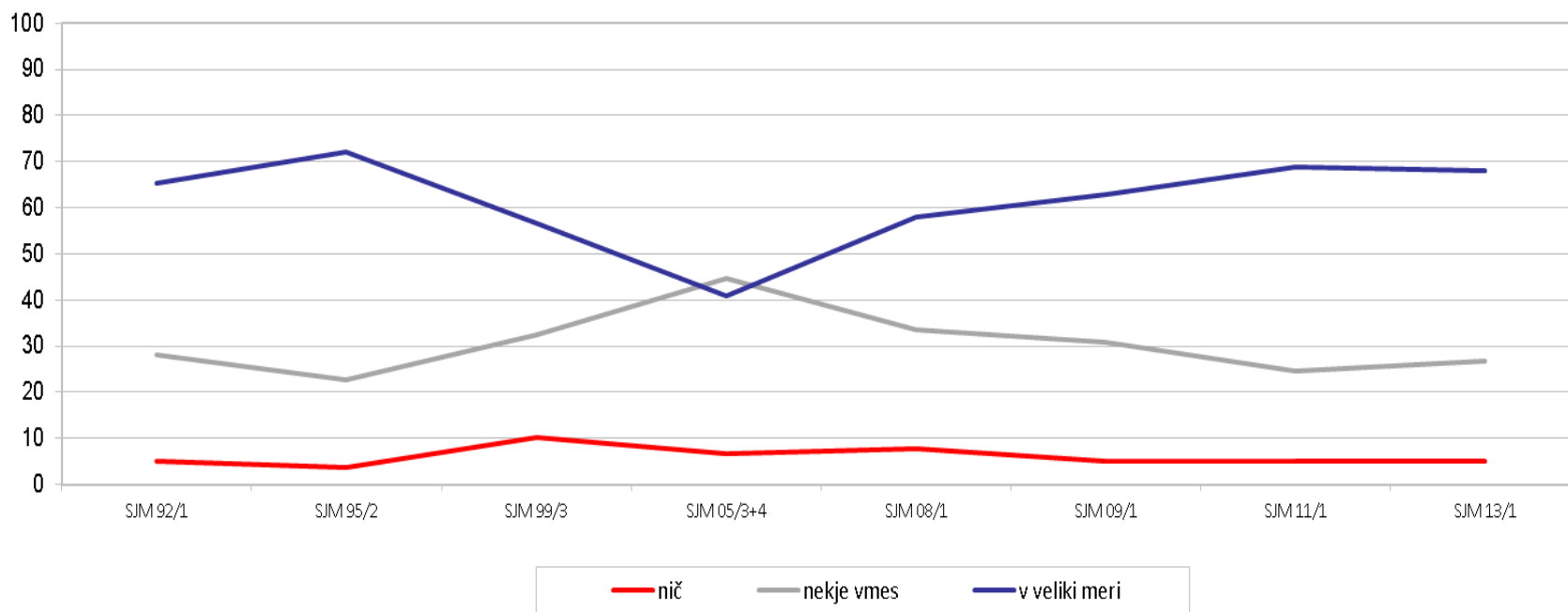

Z10

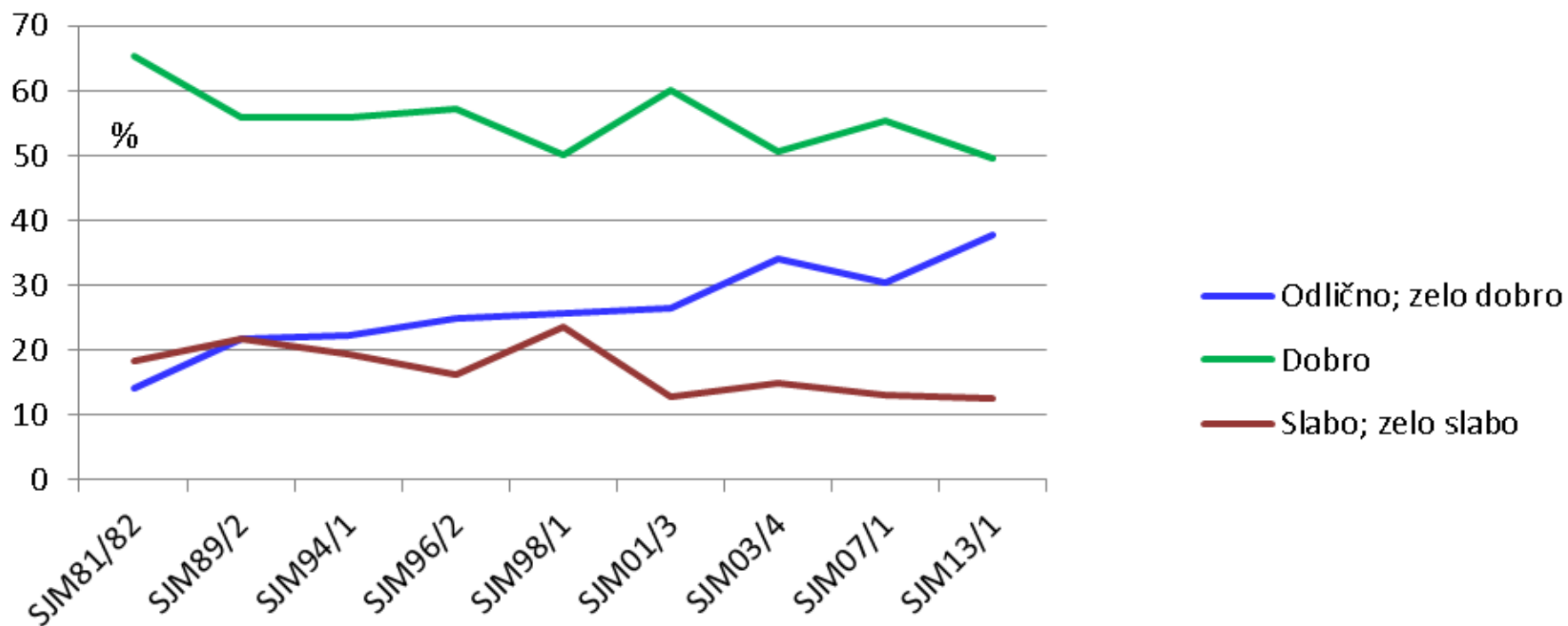
Če govorimo na splošno, ali bi rekli, da večini ljudi lahko zaupamo, ali menite, da je treba biti z ljudmi zelo previden? Izberite ustrezno vrednost na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da je treba biti z ljudmi zelo previden, 10 pa, da večini ljudi lahko zaupamo.

V KOLIKŠNI MERI VI LAHKO ODLOČATE O SVOJEM ŽIVLJENJU?
(0/1-sploh nisem srečen ... 10-zelo sem srečen)

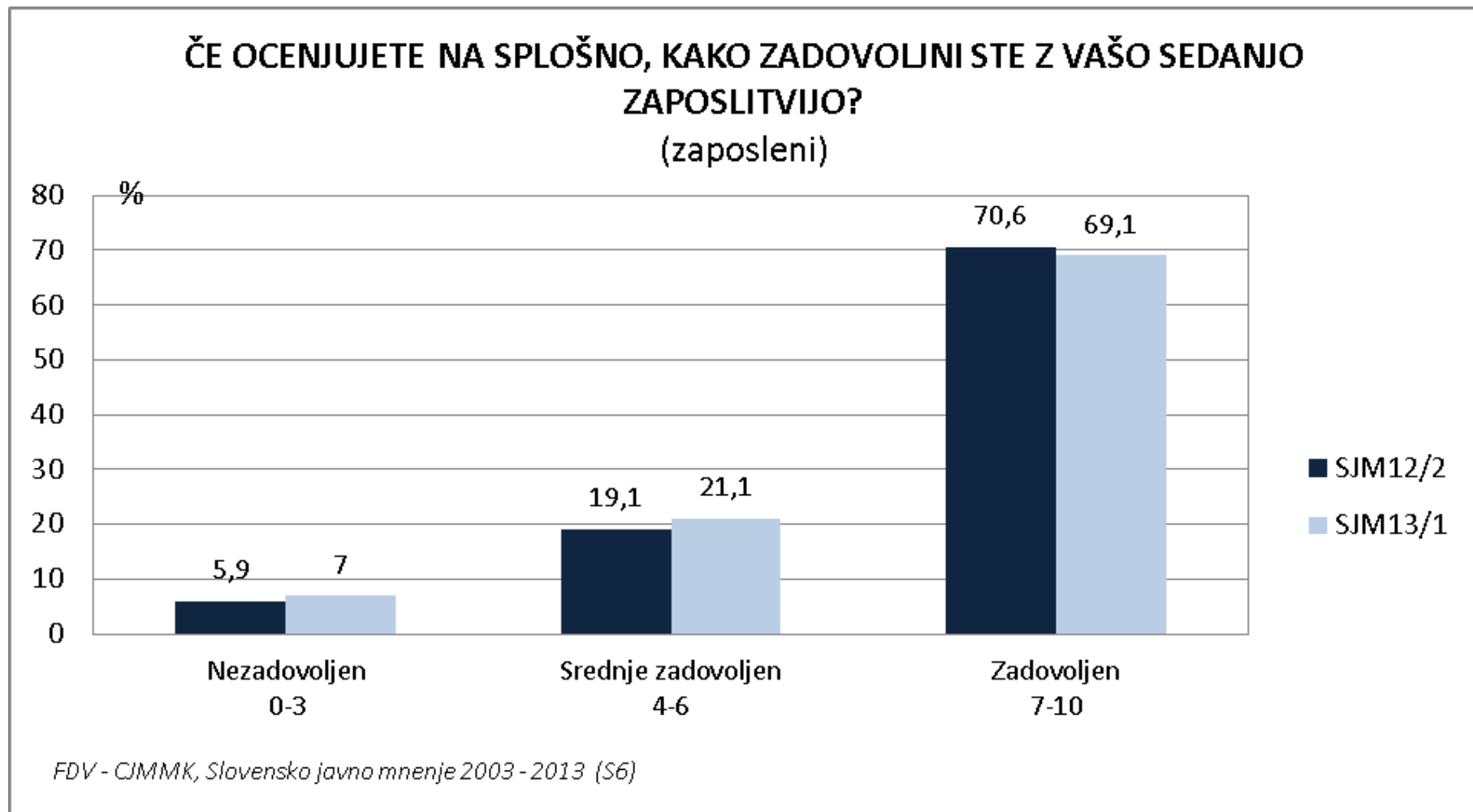
KAKO BI NA SPLOŠNO OCENILI SVOJE ZDRAVJE? Ali bi rekli da, je...

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1982-2013 (S2)

S6

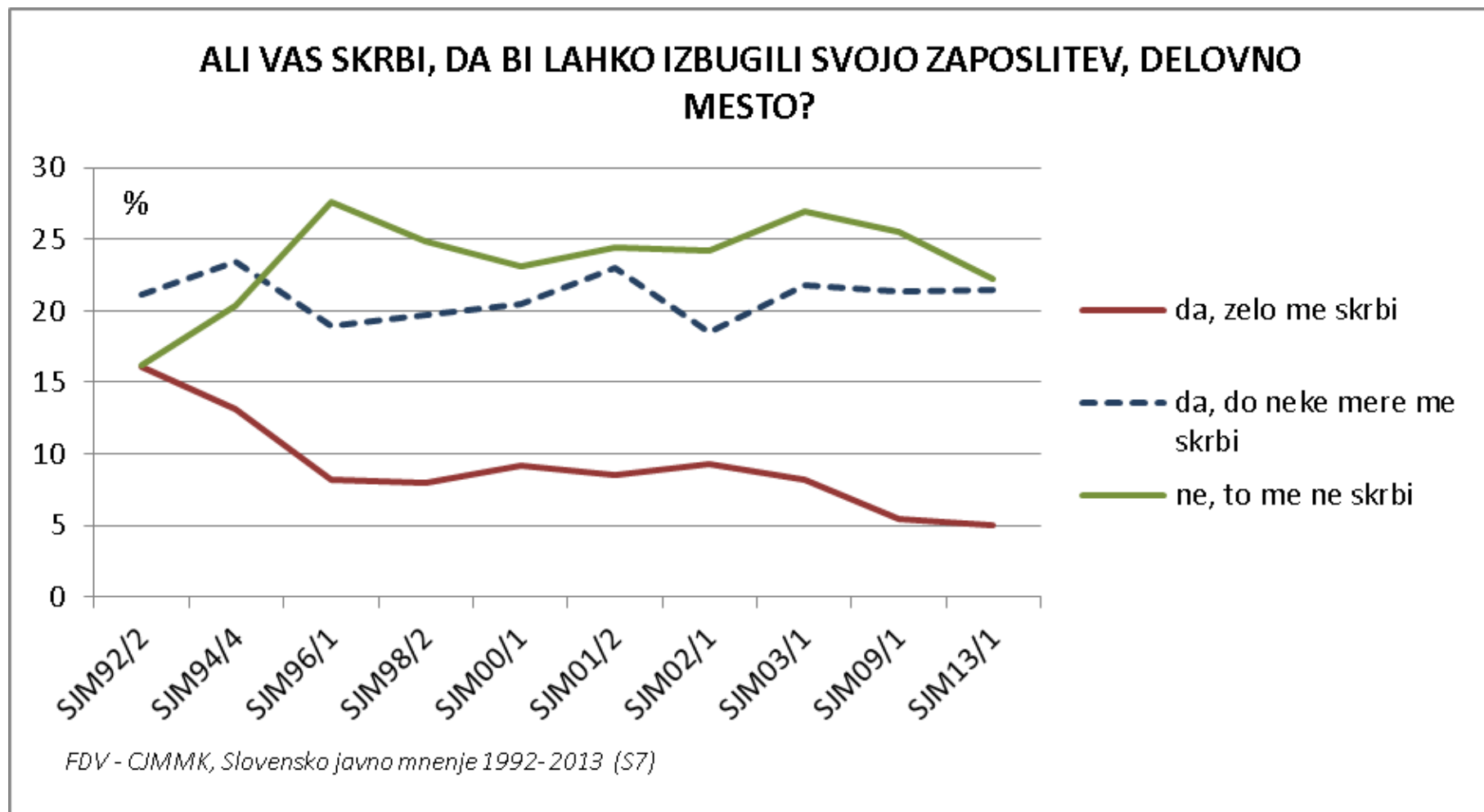
Če ocenjujete na splošno, kako zadovoljni ste z vašo sedanjo zaposlitvijo?
(odgovarjajo samo zaposleni)

S7

Ali vas skrbi, da bi lahko izgubili svojo zaposlitev, delovno mesto?

(odgovarjajo samo zaposleni, n=504)

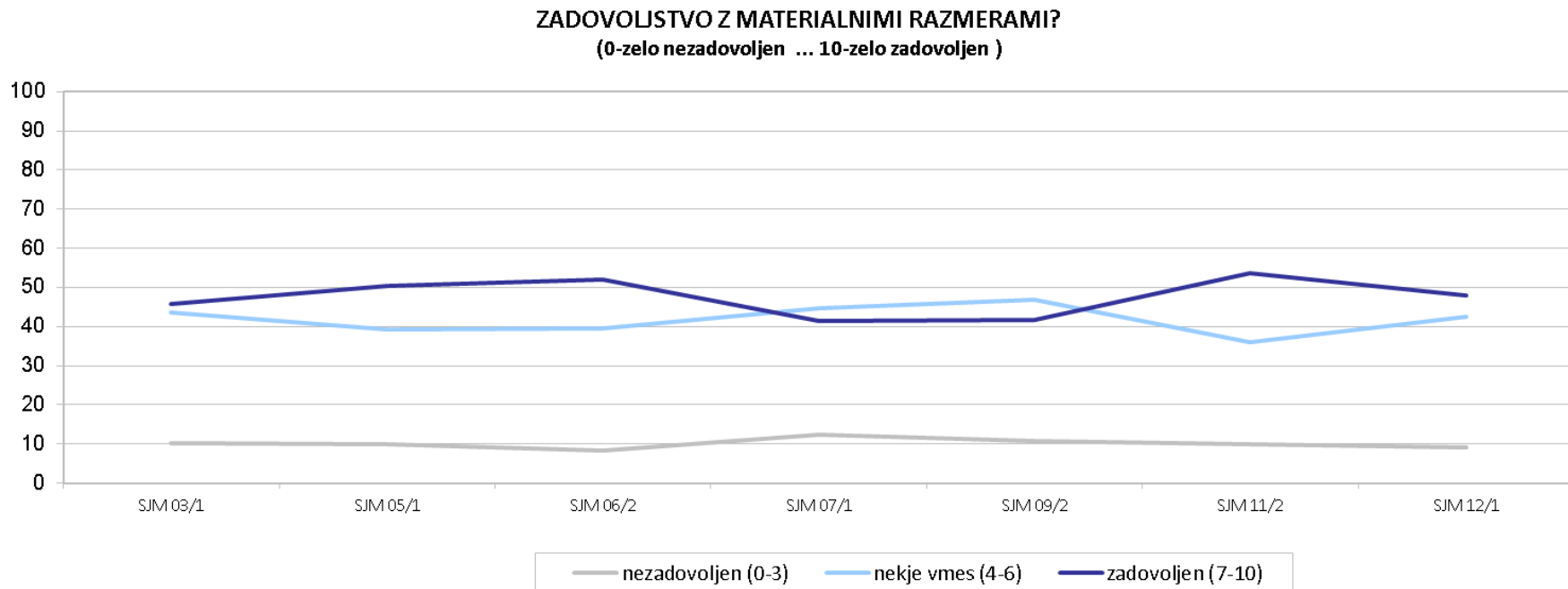

3. ZADOVOLJSTVO Z MATERIALNIMI RAZMERAMI

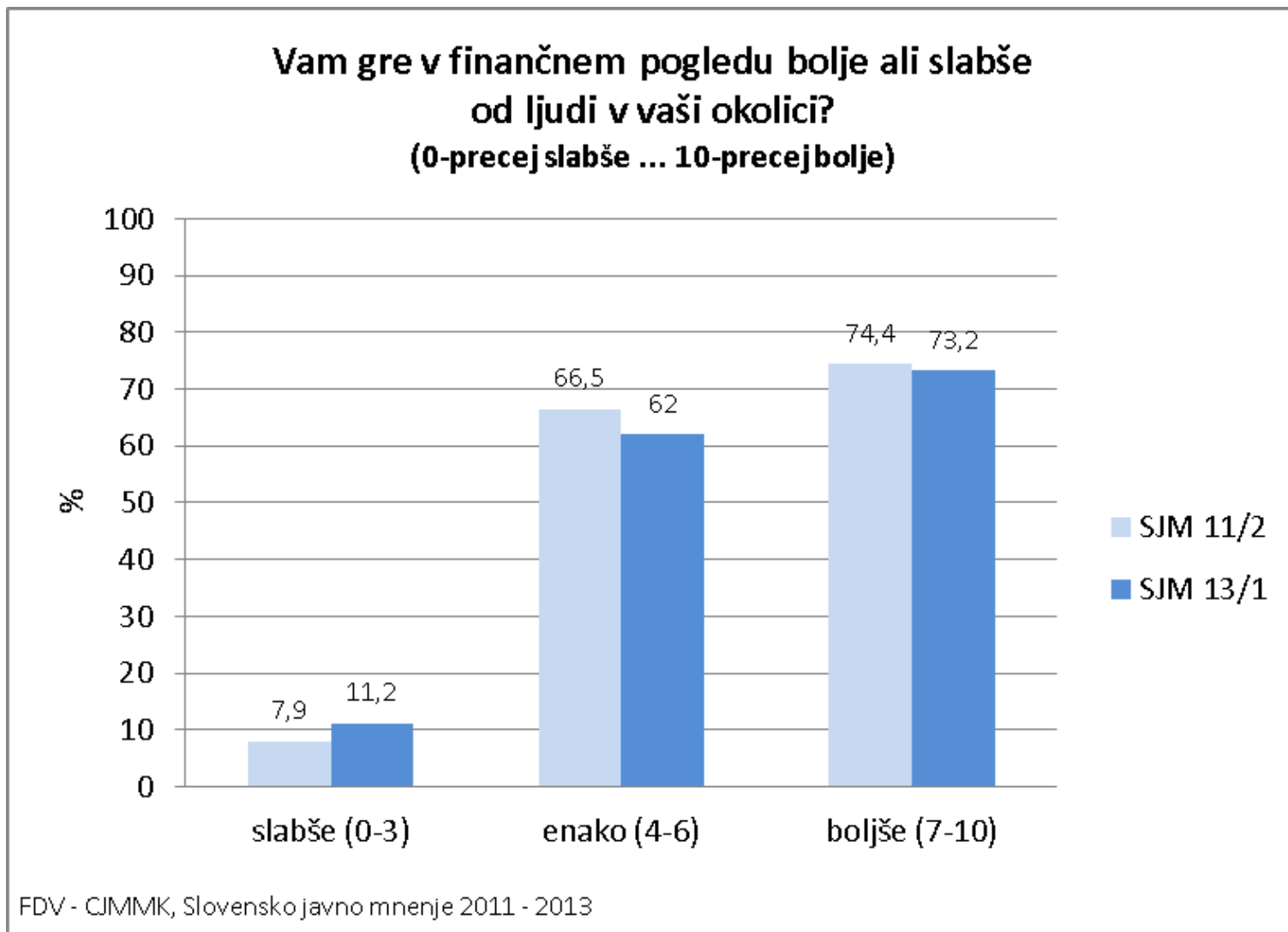
Z3

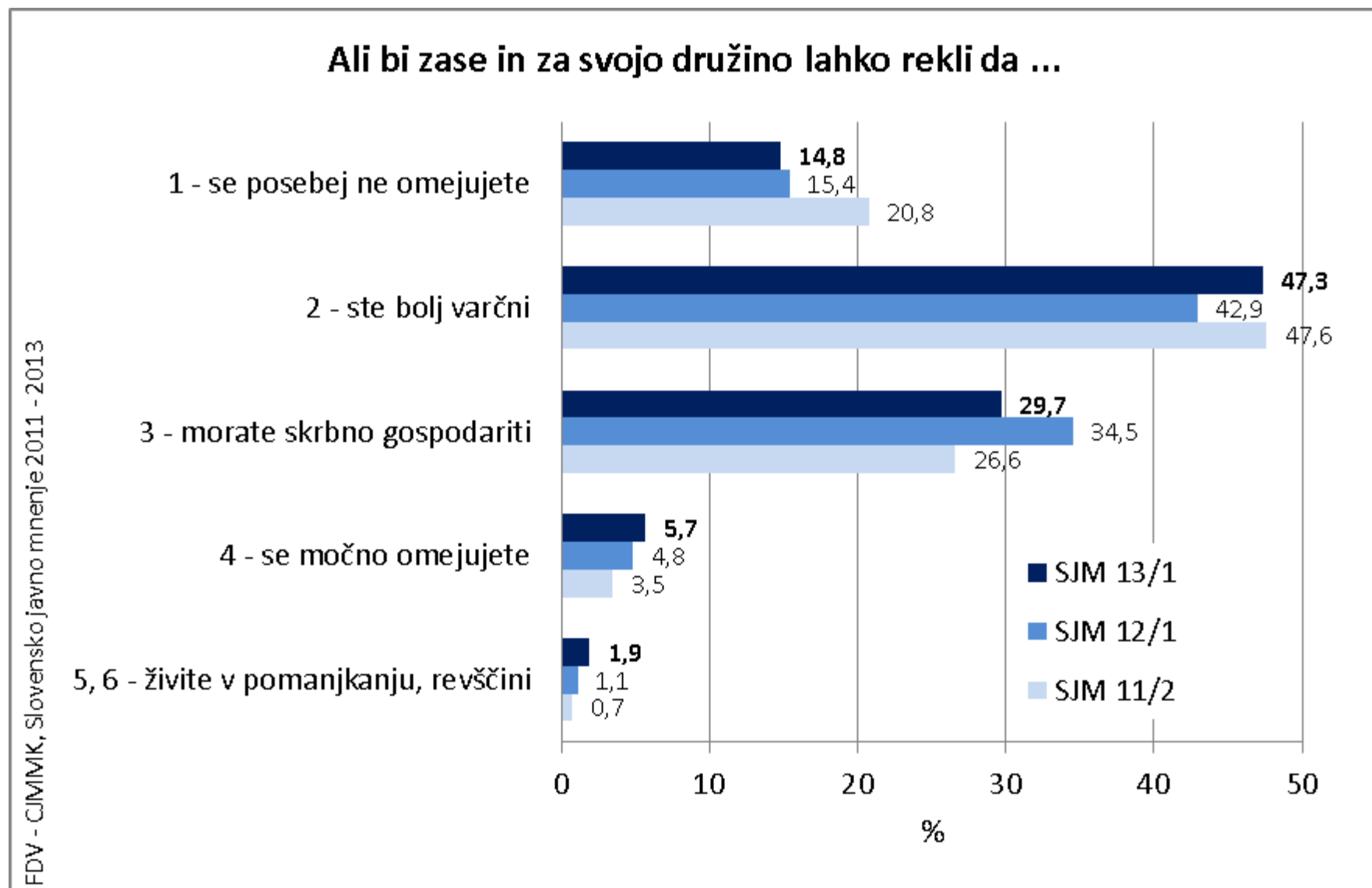
Kako ocenjujete materialne razmere, v katerih živite vi in vaša družina?

Ocenite z lestvico od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni najslabšo, 10 pa najboljšo oceno. V kolikšni meri ste torej zadovoljni oz. nezadovoljni z materialnimi razmerami v vaši družini?

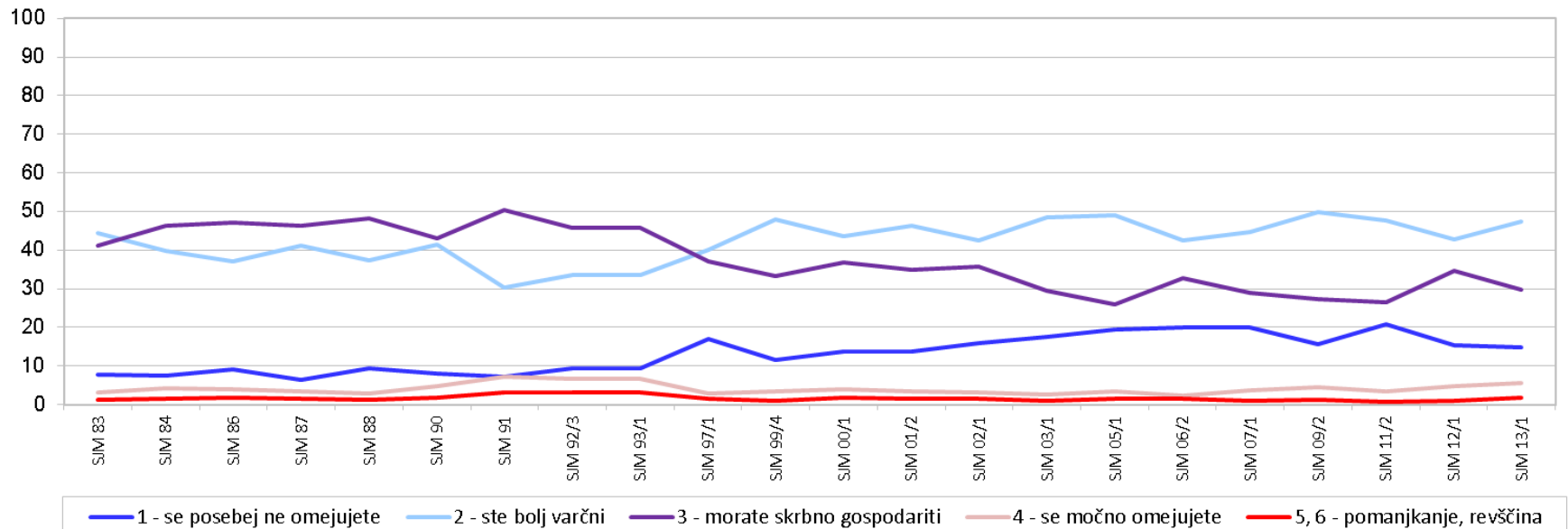
Če se primerjate z ljudmi v vaši okolici, ali sodite, da vam gre v finančnem pogledu bolje kot njim, enako ali slabše?

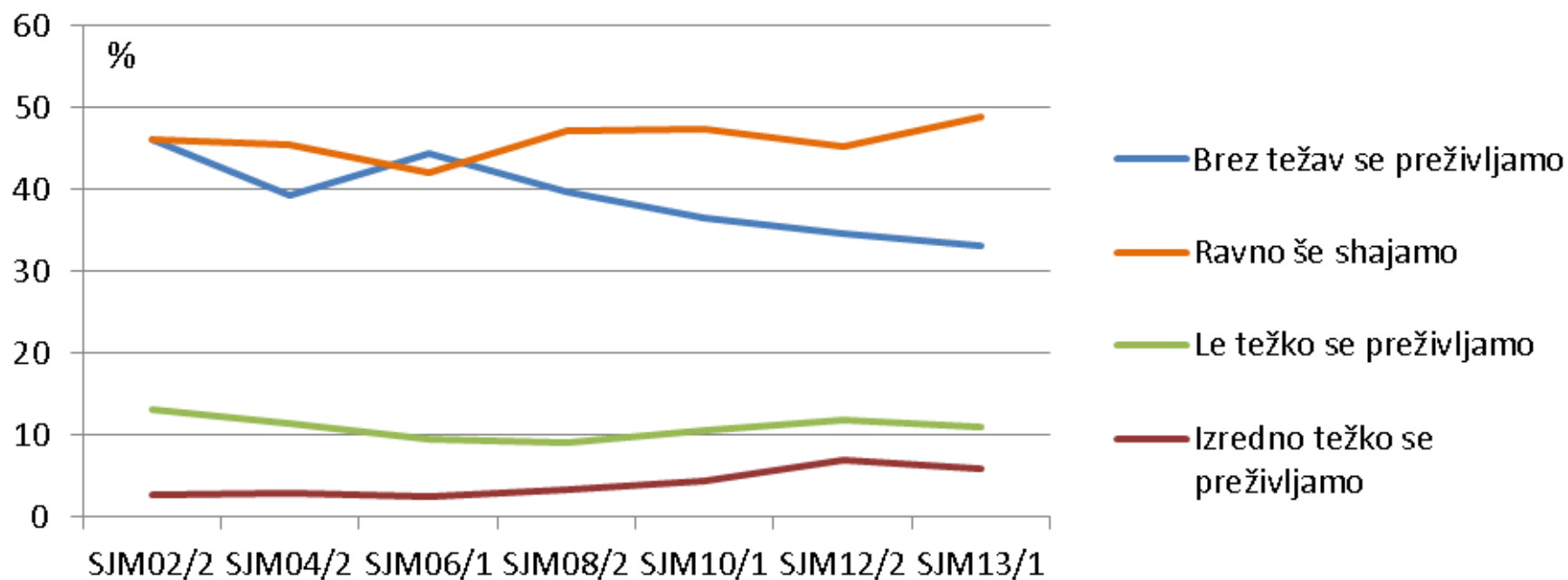
- 1 - da vam ničesar posebej ne primanjkuje, da se posebej ne omejujete
- 2 - da ste bolj varčni, da se omejujete v manj pomembnih stvareh, manj luksuza, ipd,
- 3 - da morate zelo skrbno gospodariti, da spravite konec s koncem, da se omejujete pri nakupih opreme, obleke, ipd,
- 4 - da se močno omejujete, tudi pri nakupu hrane
- 5 - da živite v pomanjkanju osnovnih dobrin
- 6 - da živite v revščini

ALI BI ZASE IN ZA SVOJO DRUŽINO REKLI DA ...

KAKO VIDITE SITUACIJO Z DOHODKOM V VAŠEM GOSPODINJSTVU?

Kateri od naslednjih opisov ji najbolj ustreza?

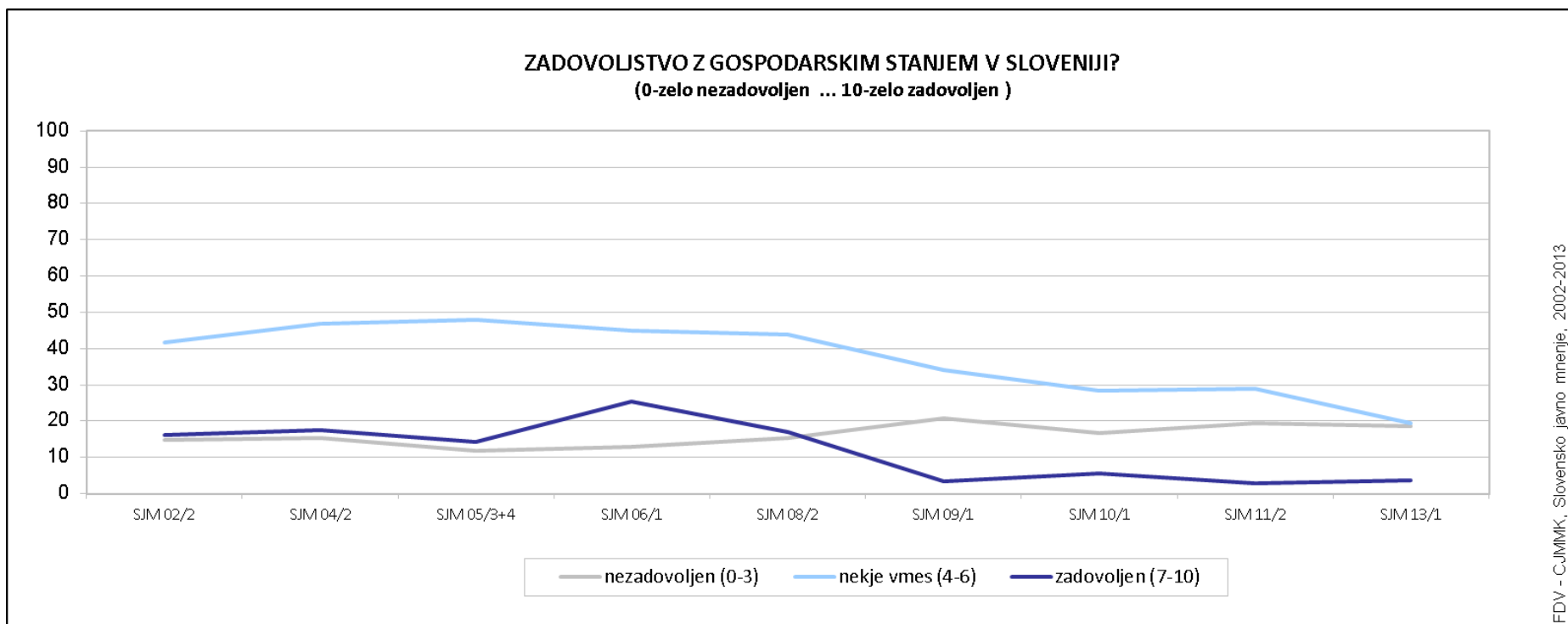
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2002 - 2013 (S8)

4. ZADOVOLJSTVO Z DEMOKRACIJO, GOSPODARSTVOM, ŠOLSTVOM, ZDRAVSTVOM

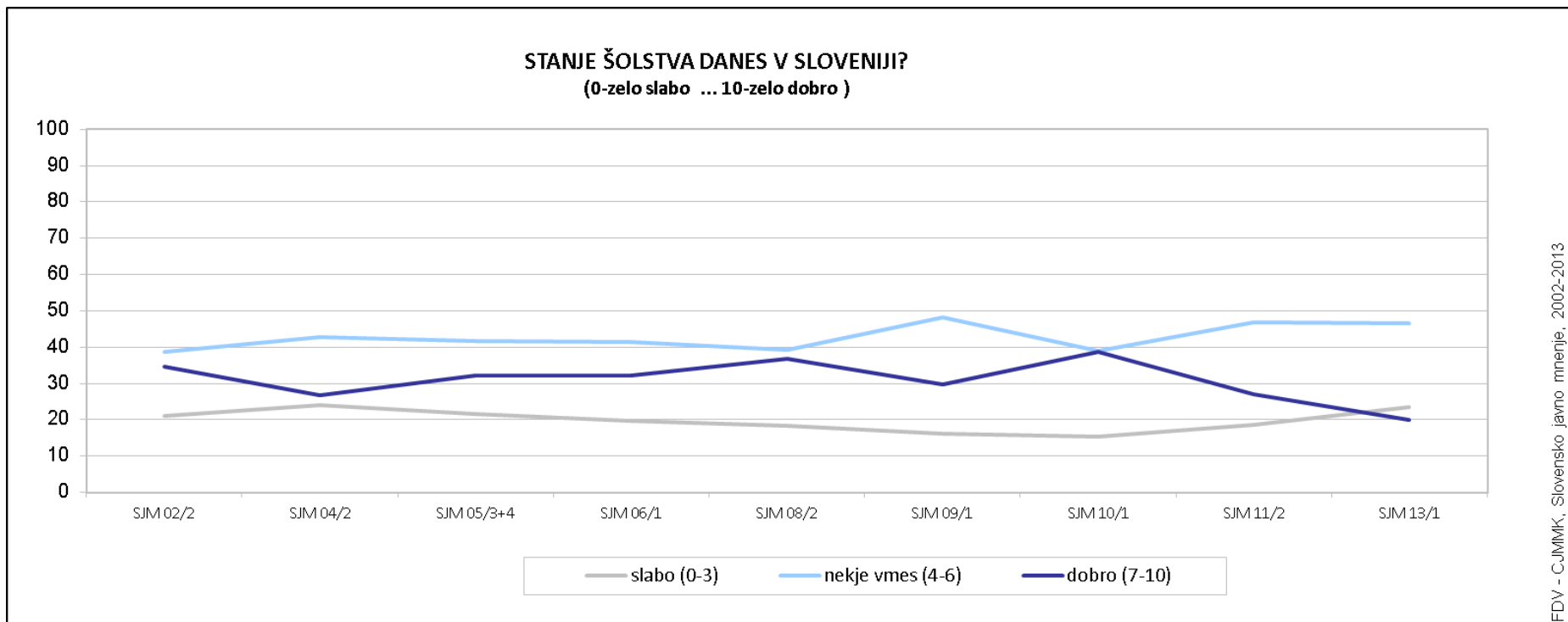
Z6

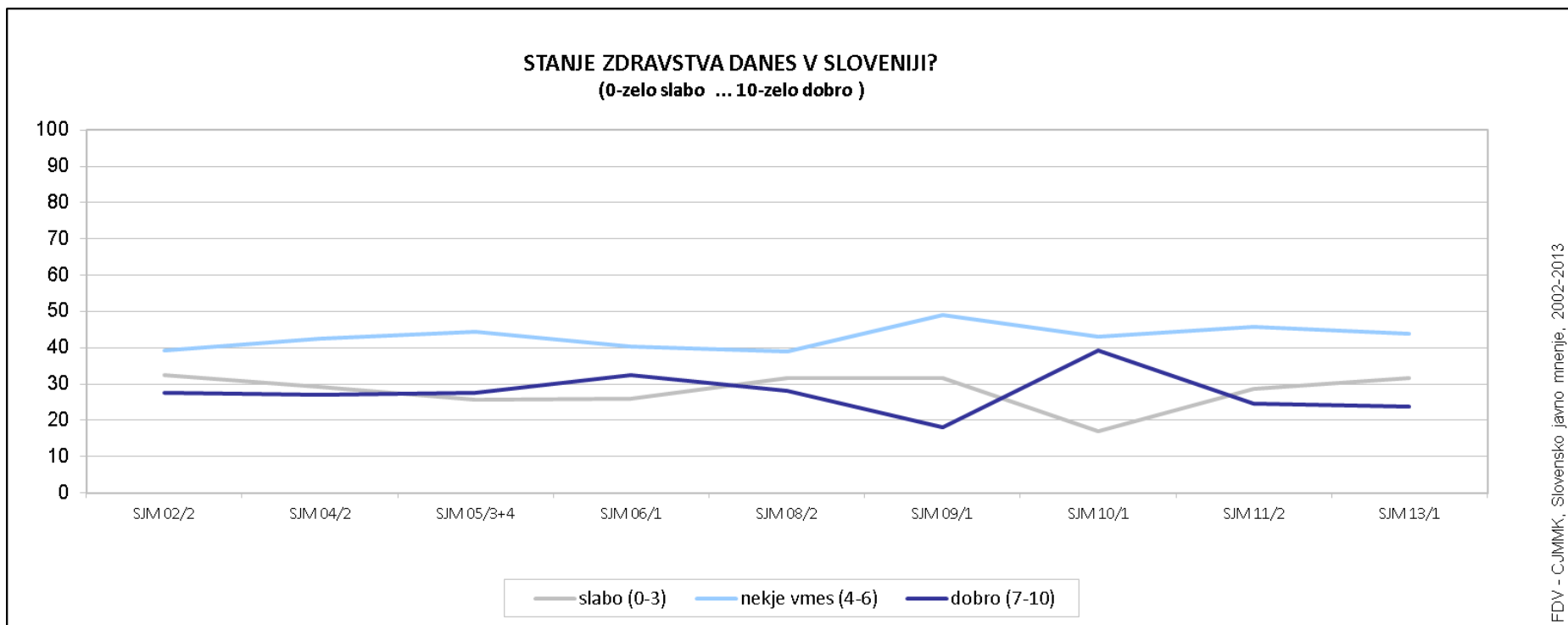
Kako zadovoljni ste na splošno s sedanjim gospodarskim stanjem v Sloveniji?

Ocenite z lestvico od 0 do 10, pri čemer ocena 0 pomeni, da ste izjemno nezadovoljni, 10 pa, da ste izjemno zadovoljni,

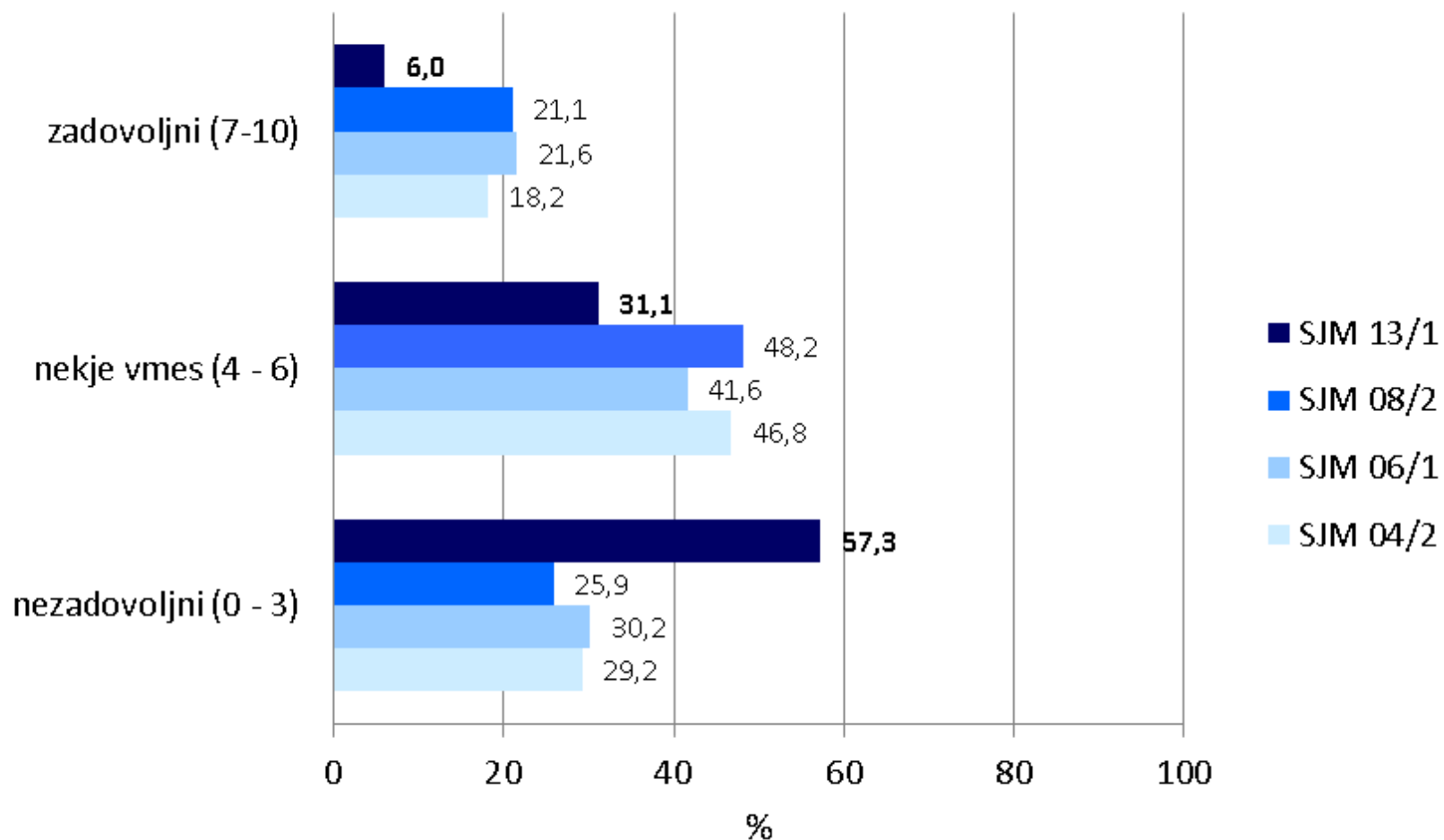

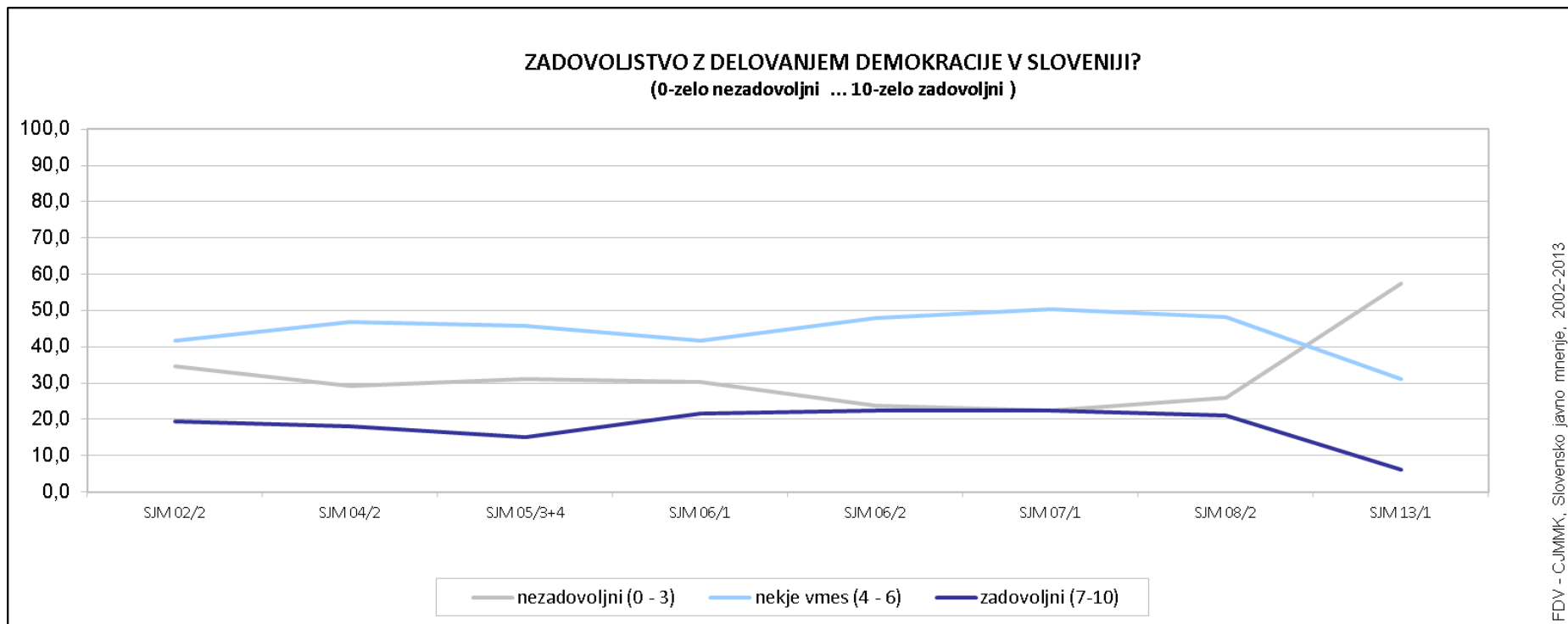

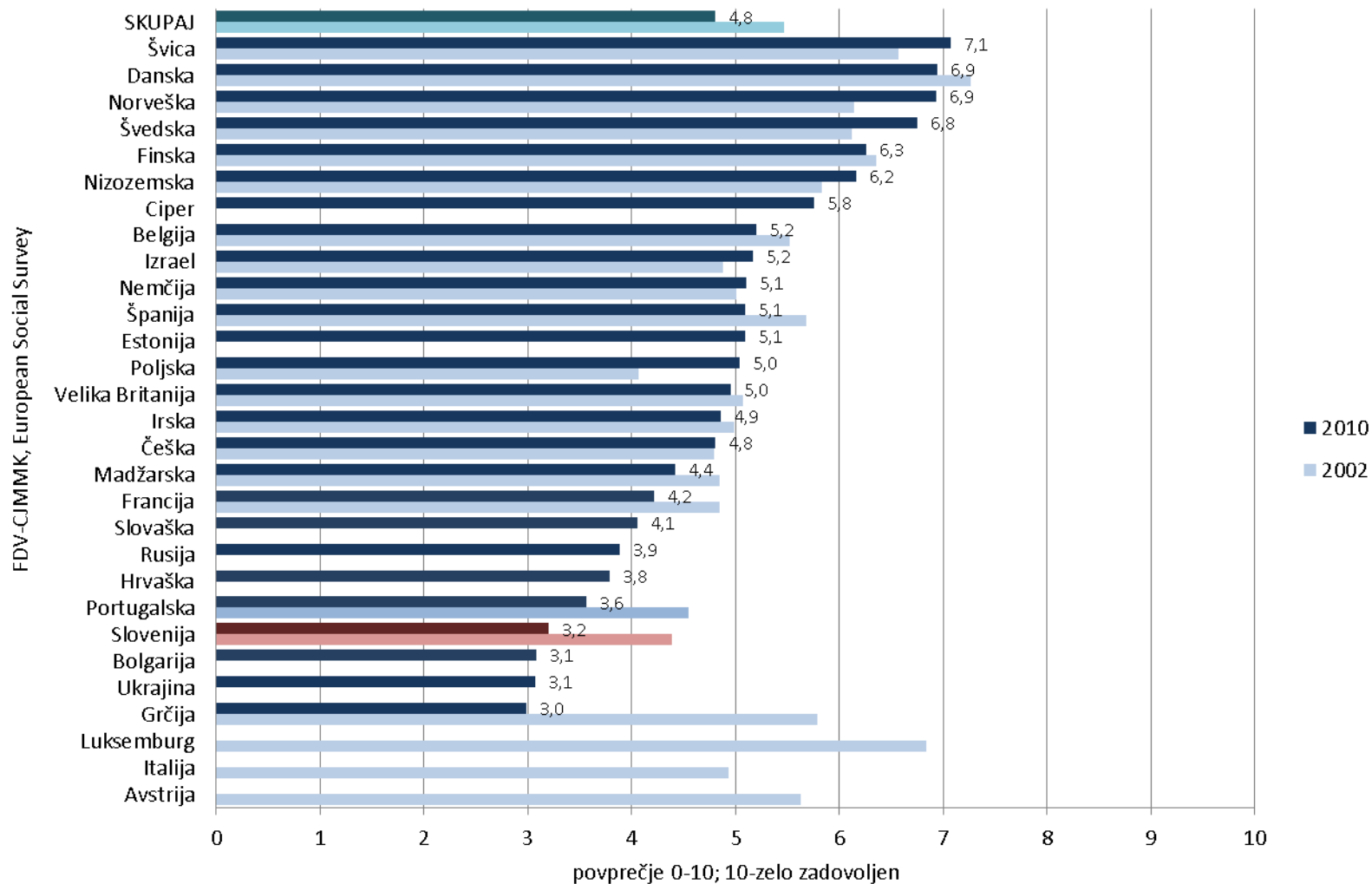
Zadovoljstvo z delovanjem demokracije v Sloveniji:

Kako zadovoljni ste na splošno z delovanjem demokracije v Sloveniji?

zadovoljstvo z delovanjem demokracije

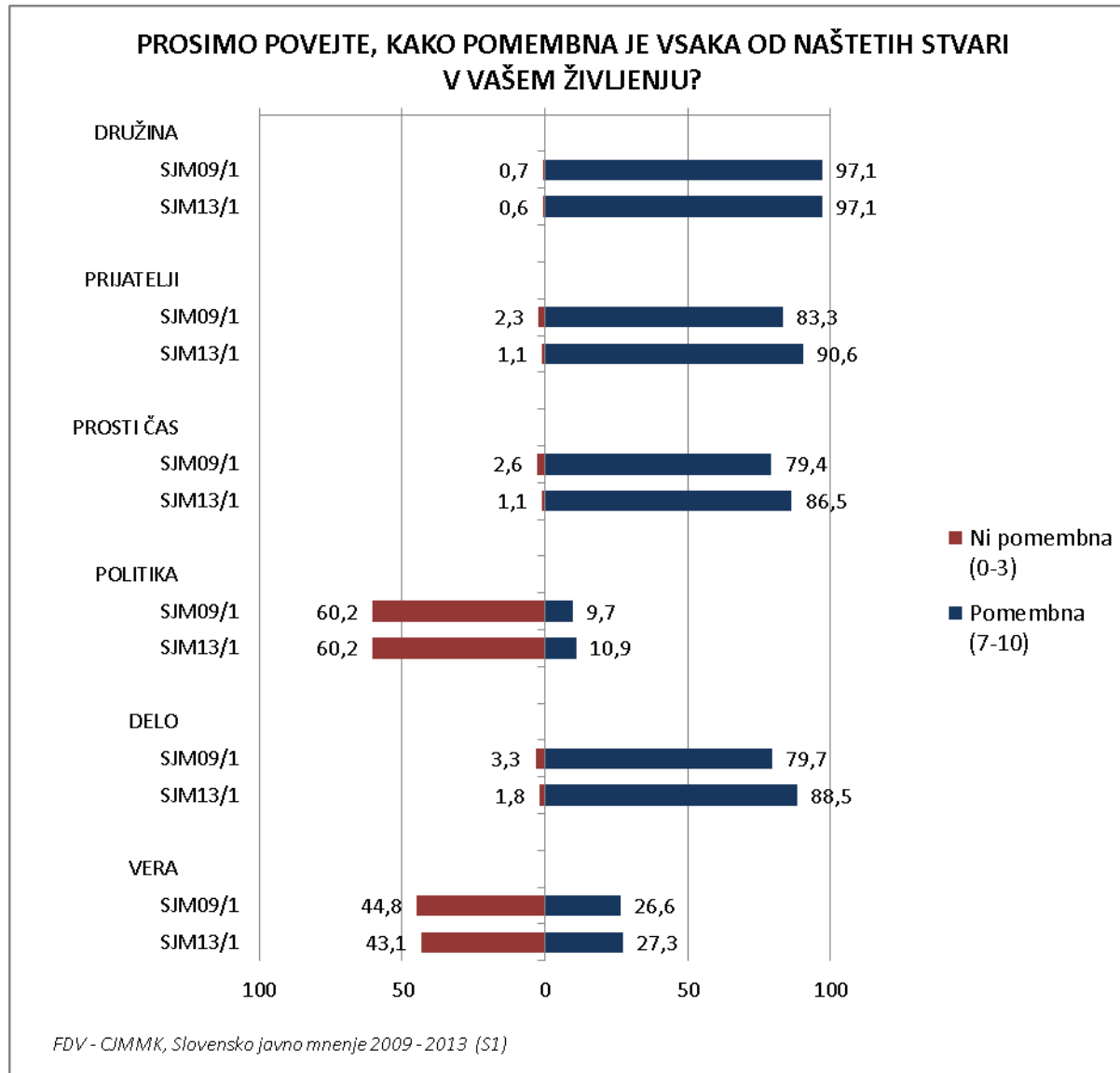

5. ŠEST TEMELJNIH VREDNOT

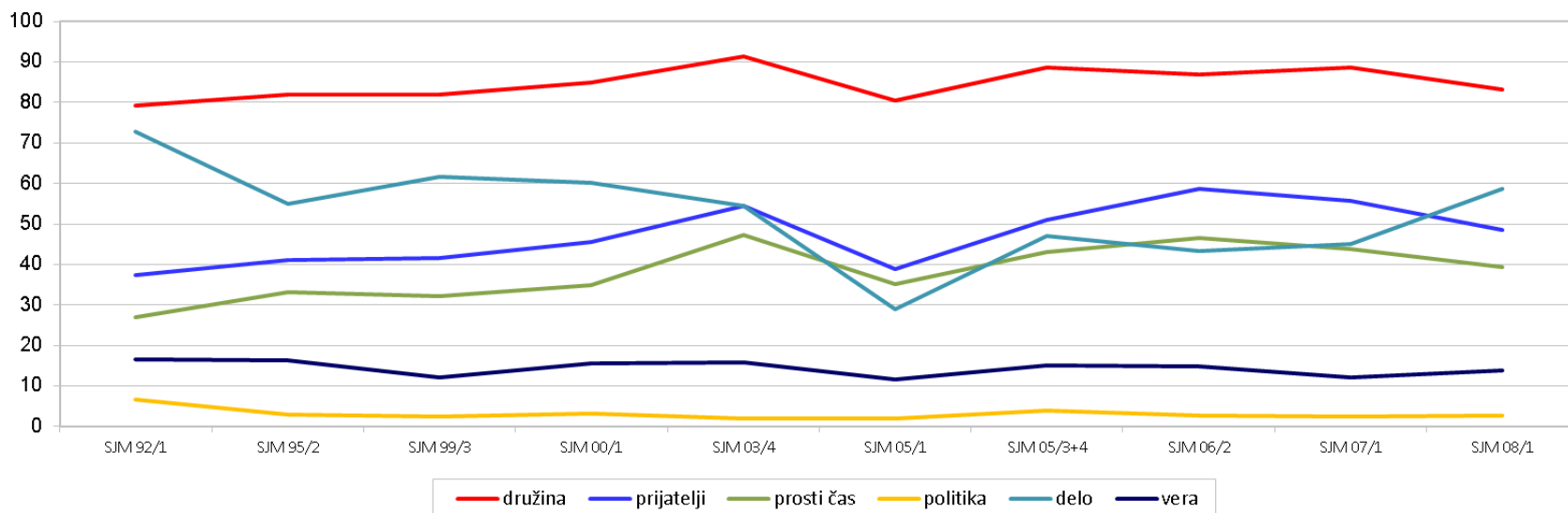
S1

Prosimo povejte, kako pomembna je vsaka od naštetih stvari v vašem življenju? Ocenite na lestvici od 0 do 10, kjer 0 pomeni, da stvar sploh ni pomembna, 10 pa, da je stvar izjemno pomembna v vašem življenju.

DRUŽINA, PRIJATELJI, PROSTI ČAS, DELO, POLITIKA, VERA

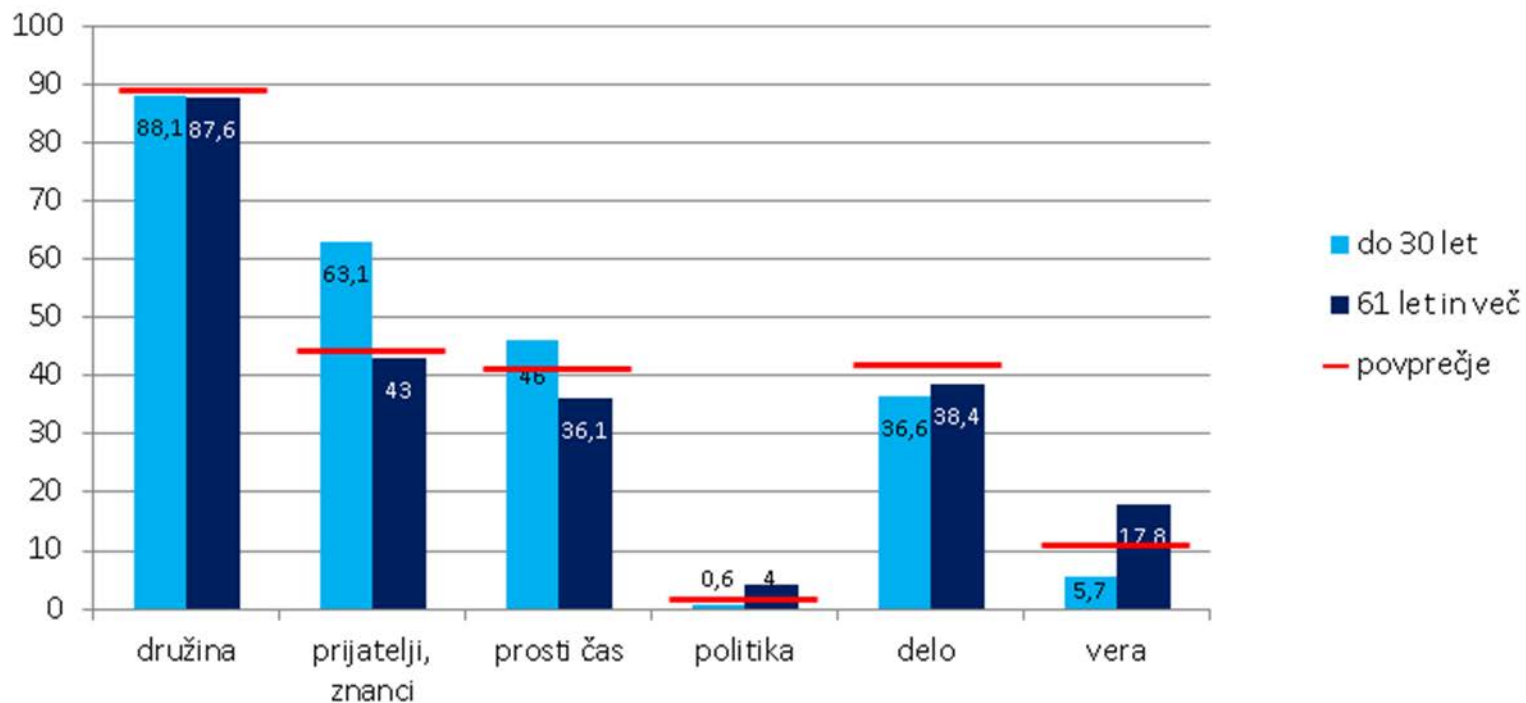
KAKO POMEMBNE SO ZA VAS NASLEDNJE STVARI?
delež odgovorov "zelo pomembno"

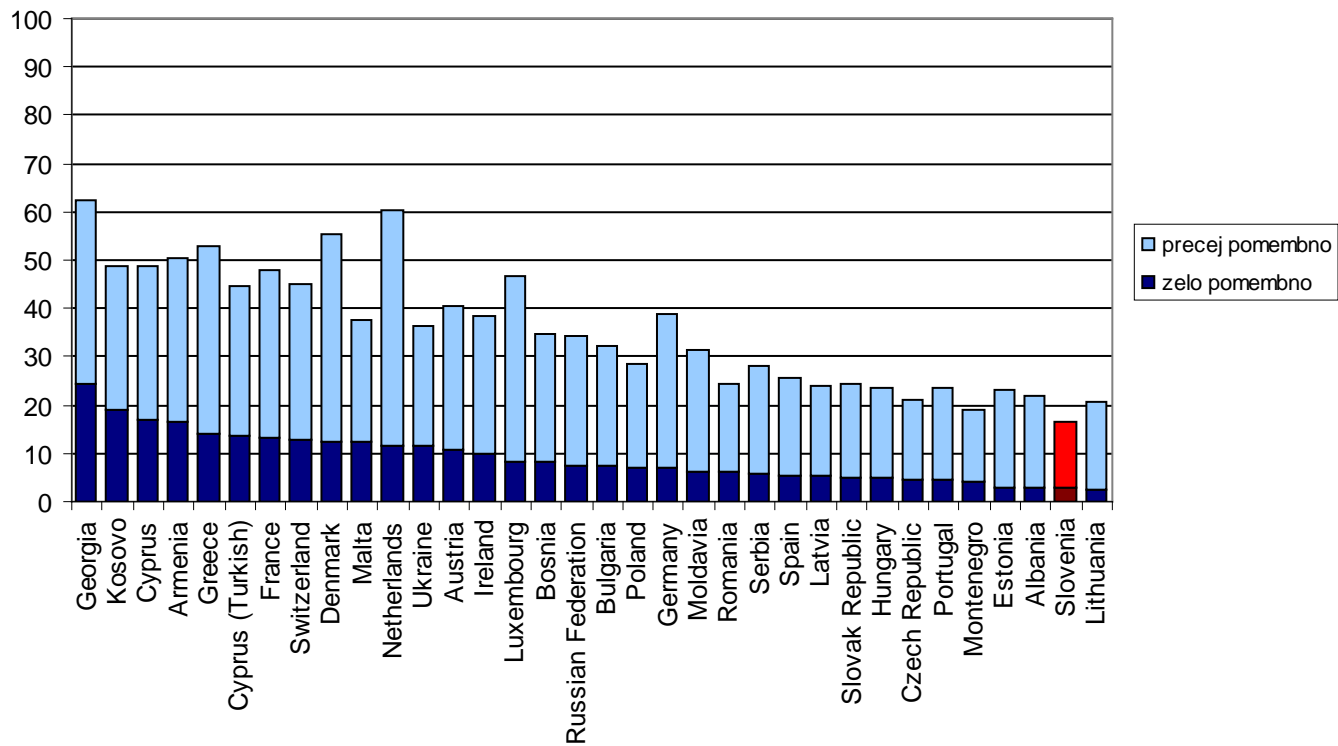
ODNOS DO TEMELJNIH VREDNOT

delež odgovorov "zelo pomembno" glede na starostne skupine

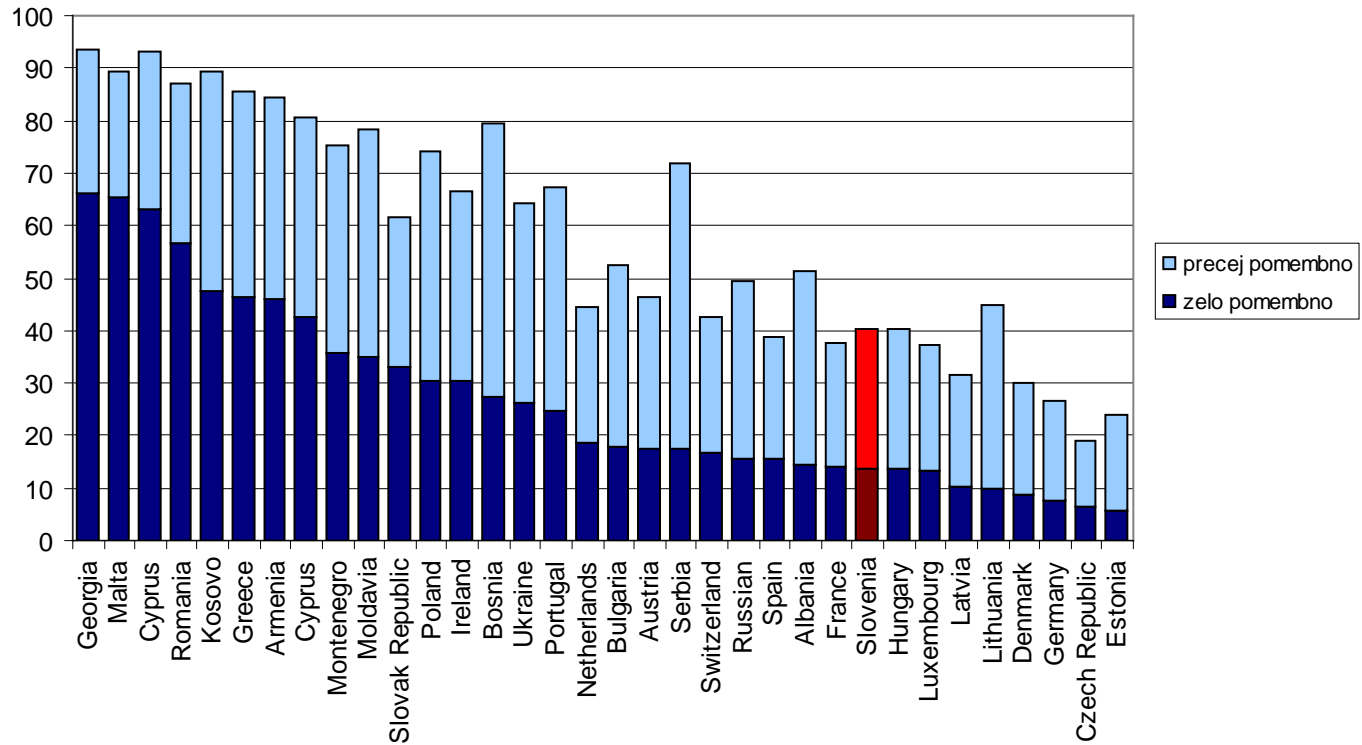
FDV - CJMMK, Svetovna raziskava vrednot- SJM 2011/2, n=1069

Kako pomembna je v vašem življenju POLITIKA?

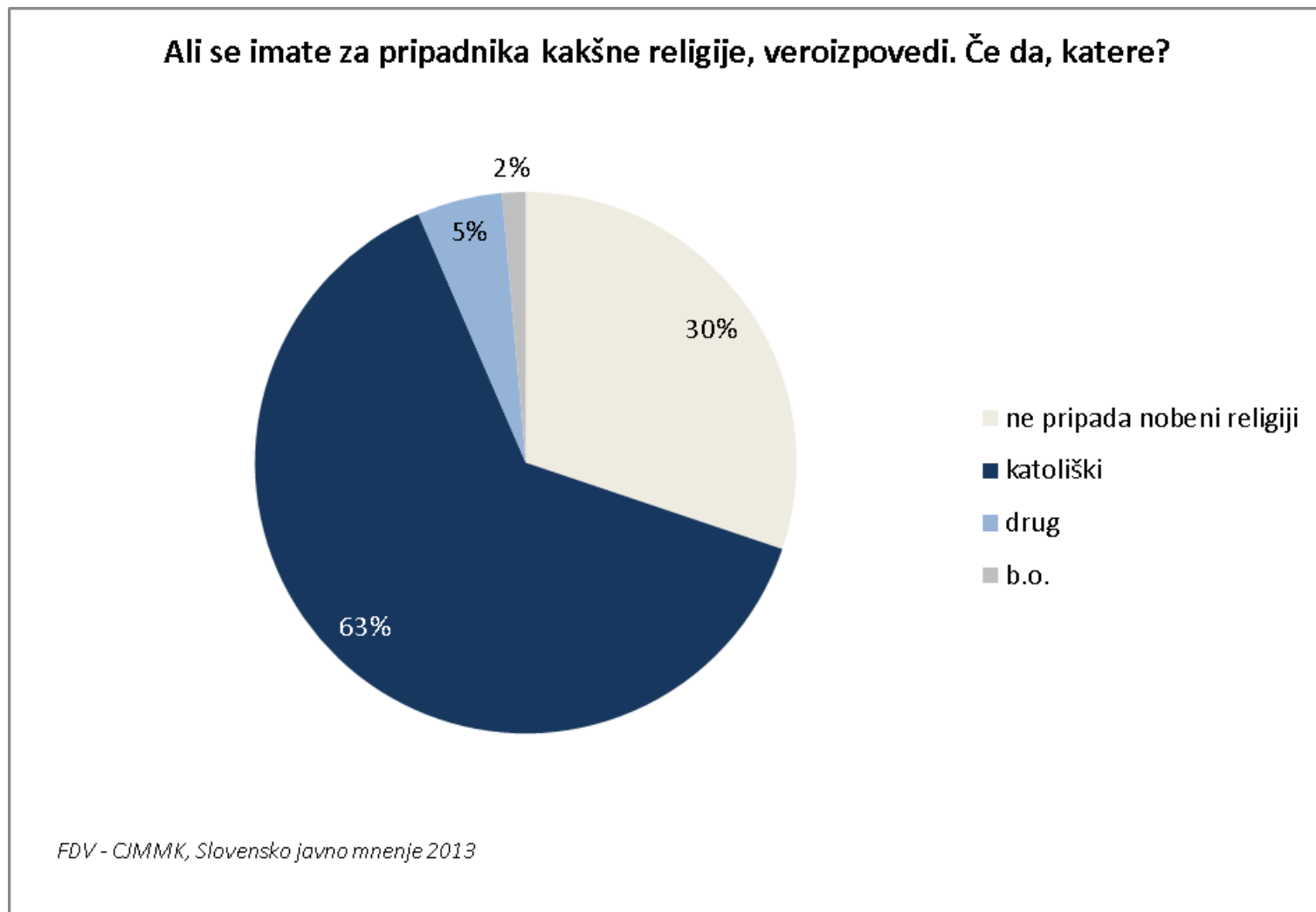
FDV - CJMMK, Evropska raziskava vrednot, 2008

Kako pomembna je v vašem življenju VERA?

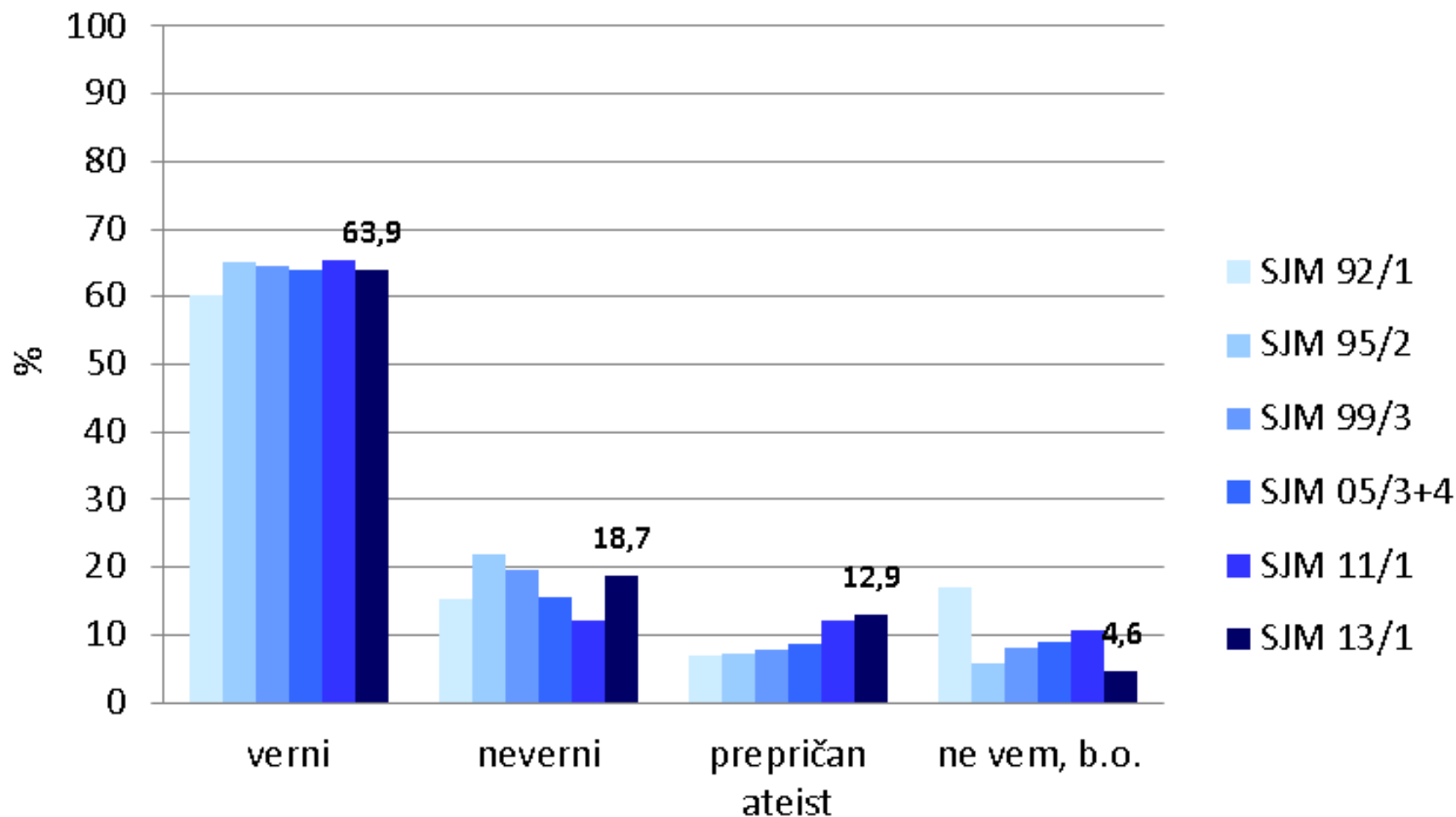

FDV - CJMMK, Evropska raziskava vrednot, 2008

D23 Ali se imate za pripadnika kakšne religije, veroizpovedi. Če da, katere?

Ne glede na to, ali obiskujete verske obrede, ali bi zase rekli, da ste...

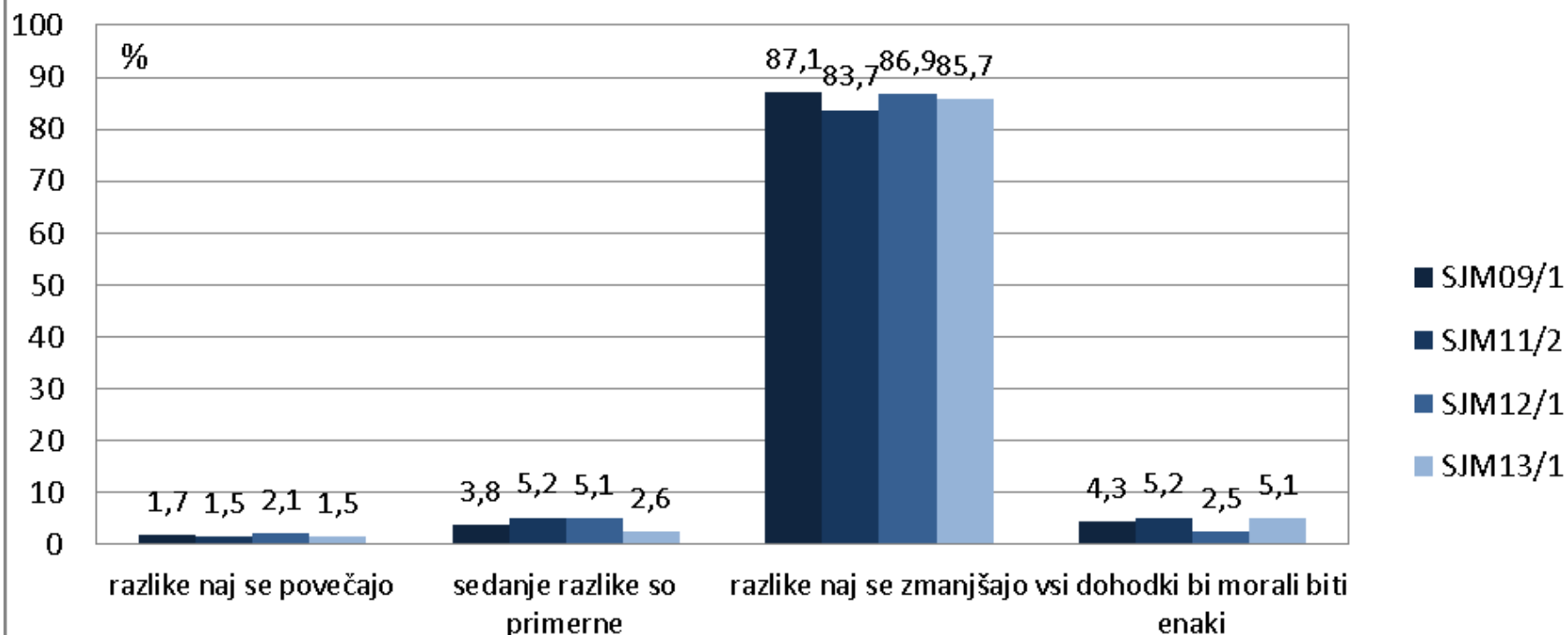

6. EGALITARIZEM, SOCIALNA DRŽAVA

S11

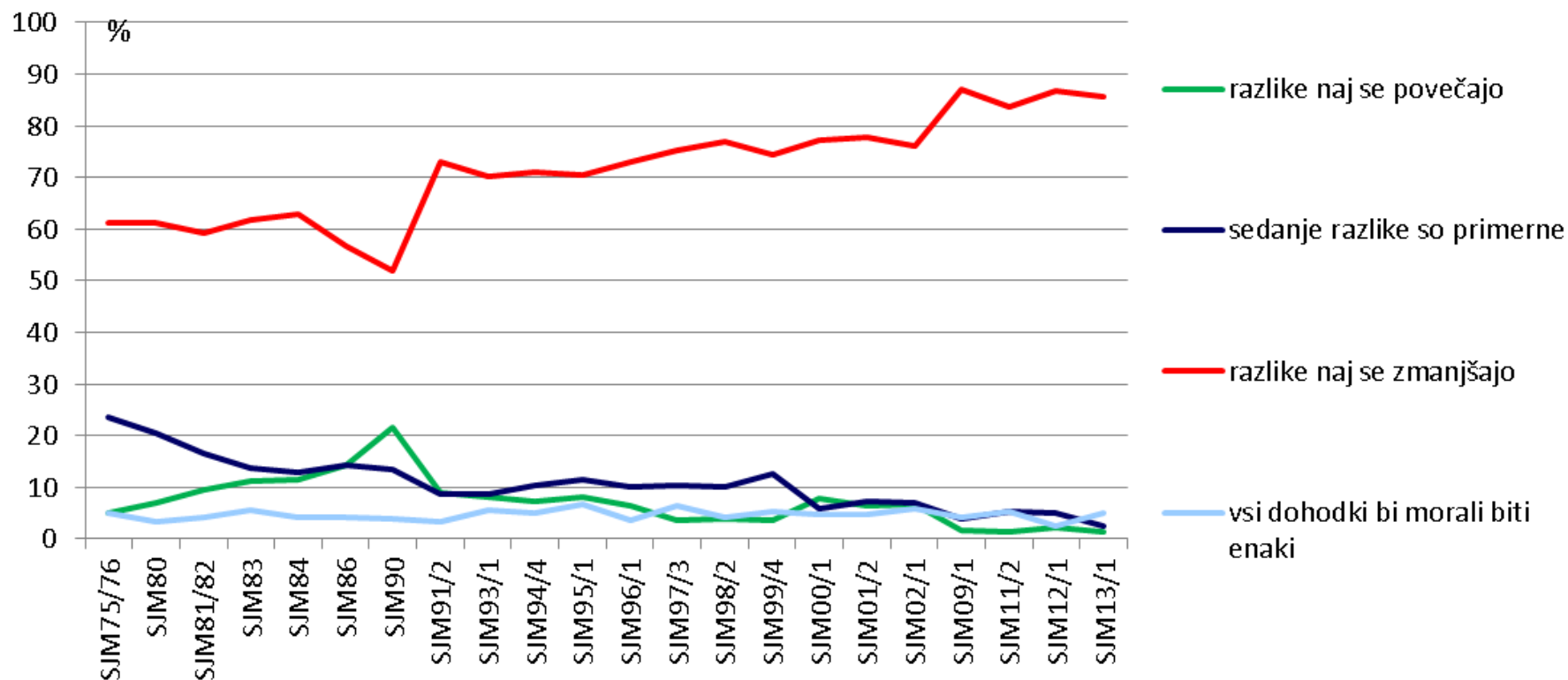
Ali mislite, da bi bilo potrebno razlike v osebnih dohodkih v Sloveniji povečati, zmanjšati ali odpraviti, ali pa so take razlike, kakršne so sedaj, primerne?

ALI MISLITE, DA BI BILO POTREBNO RAZLIKE V OSEBNIH DOHODKIH V SLOVENIJI POVEČATI, ZMANJŠATI ALI ODPRAVITI, ALI PA SO TAKE RAZLIKE, KAKRŠNE SO SEDAJ, PRIMERNE?

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2009 - 2013 (S11)

**ALI MISLITE, DA BI BILO POTREBNO RAZLIKE V OSEBNIH DOHODKIH V SLOVENIJI
POVEČATI, ZMANJŠATI ALI ODPRAVITI, ALI PA SO TAKE RAZLIKE, KAKRŠNE SO SEDAJ,
PRIMERNE?**

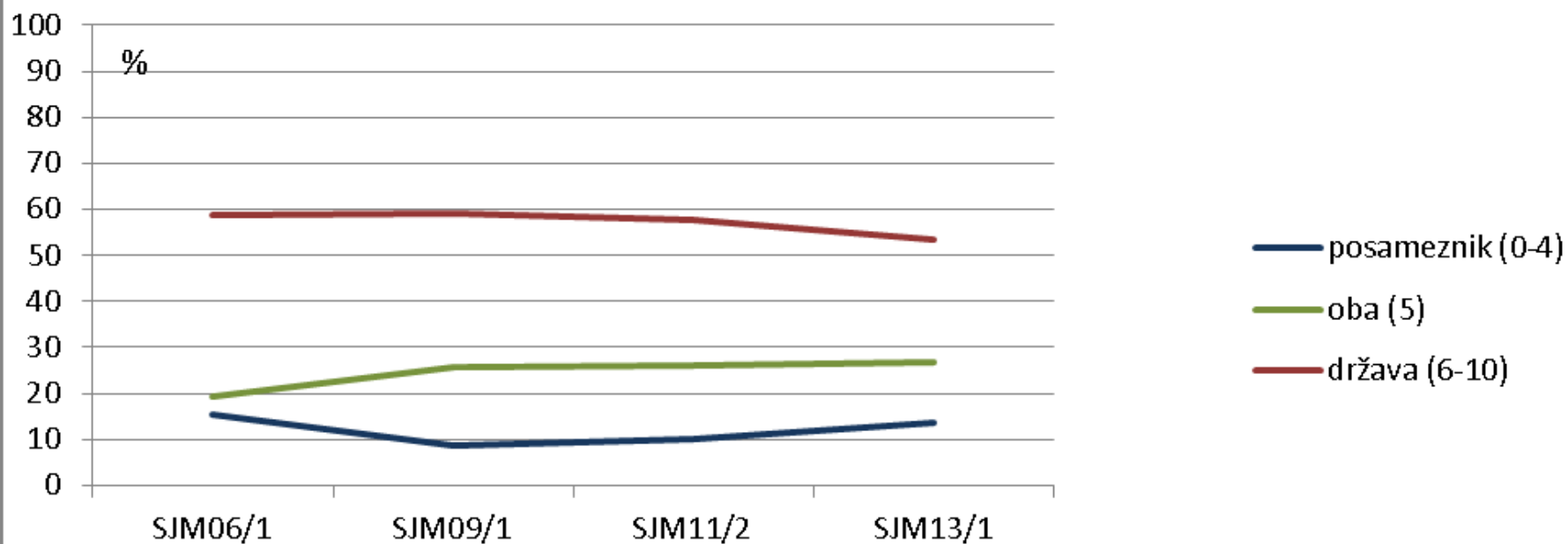

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1975-2013 (S11)

S24 Povejte prosim, kdo naj bi bil po vašem mnenju predvsem odgovoren za to, da bi imeli ljudje primeren življenjski standard? Prosim, ocenite na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni 'to je predvsem odgovornost posameznika', 10 pa 'to je predvsem odgovornost države'.

NA KOMU JE ODGOVORNOST ZA PRIMEREN ŽIVLJENJSKI STANDARD?

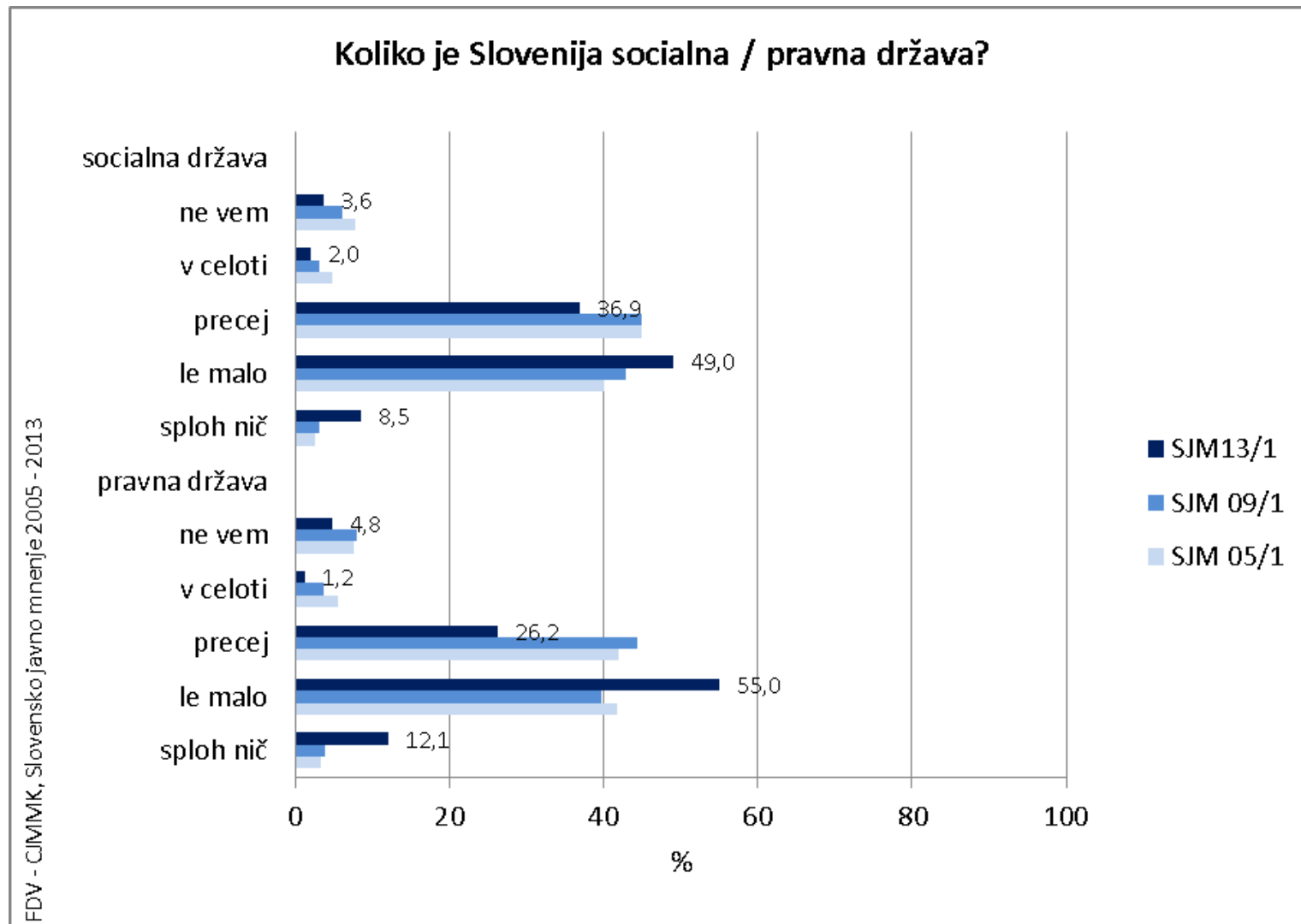

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2006-2013 (S24)

Slovenija je v ustavi opredeljena kot pravna in kot socialna država.

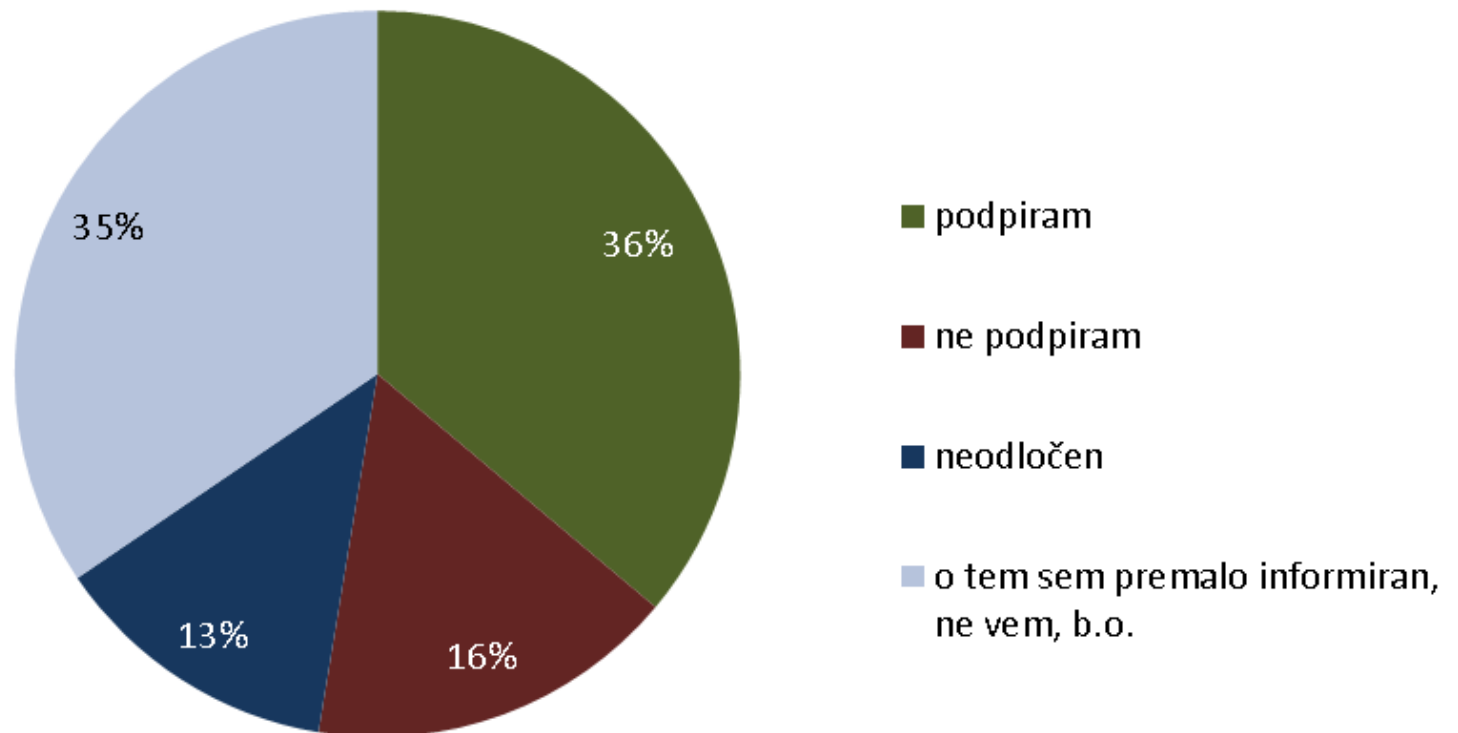
a) Kaj menite, v kolikšni meri je Slovenija pravna država?

b) In v kolikšni meri je Slovenija socialna država?

S74 V zadnjem času je vse več pobud za uveljavitev t.i. univerzalnega temeljnega dohodka. Država naj bi tako vsem zagotavlja temeljni nivo dohodka, ne glede na premoženje ali zaposlenost, in tako preprečila širjenje revščine ter zagotovila avtonomijo posameznika. Ali uvedbo Univerzalnega temeljnega dohodka podpirate ali ne?

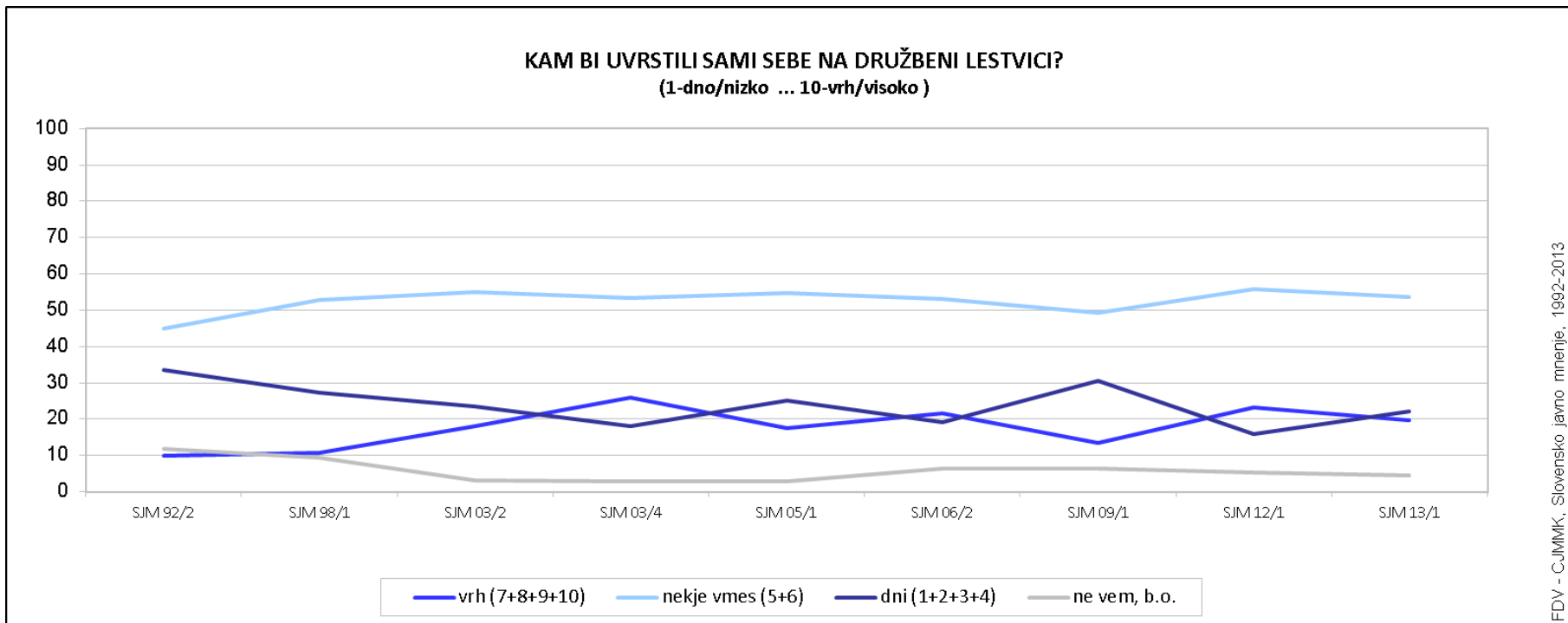
PODPORA UVEDBI UNIVERZALNEGA TEMELJNEGA DOHODKA

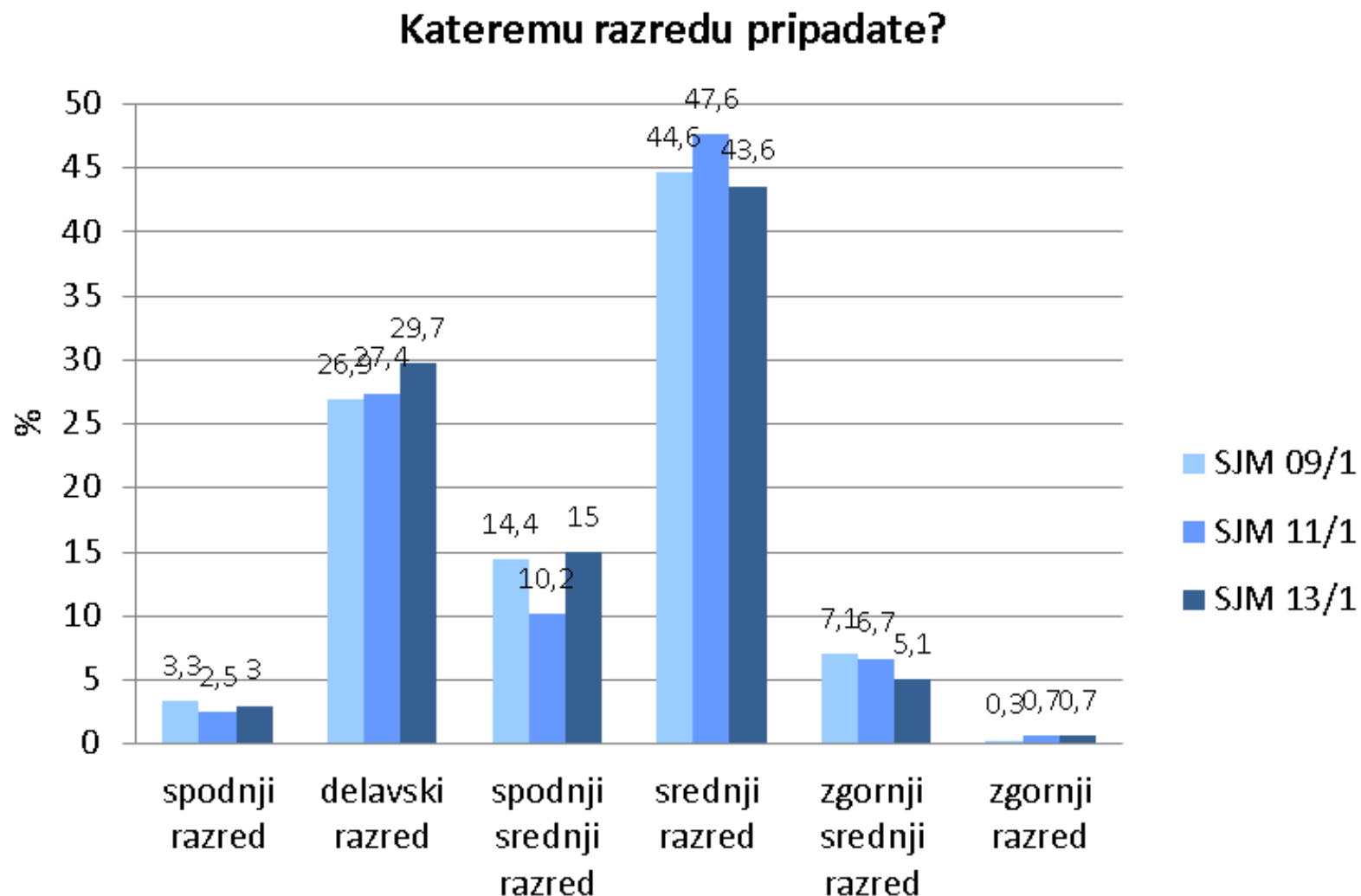
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2013 (S74)

D25

V naši družbi so skupine ljudi, ki so blizu vrha ter skupine, ki so bolj na dnu. Spodaj je lestvica, ki sega od vrha do dna. Kam bi vi uvrstili samega sebe na tej lestvici?

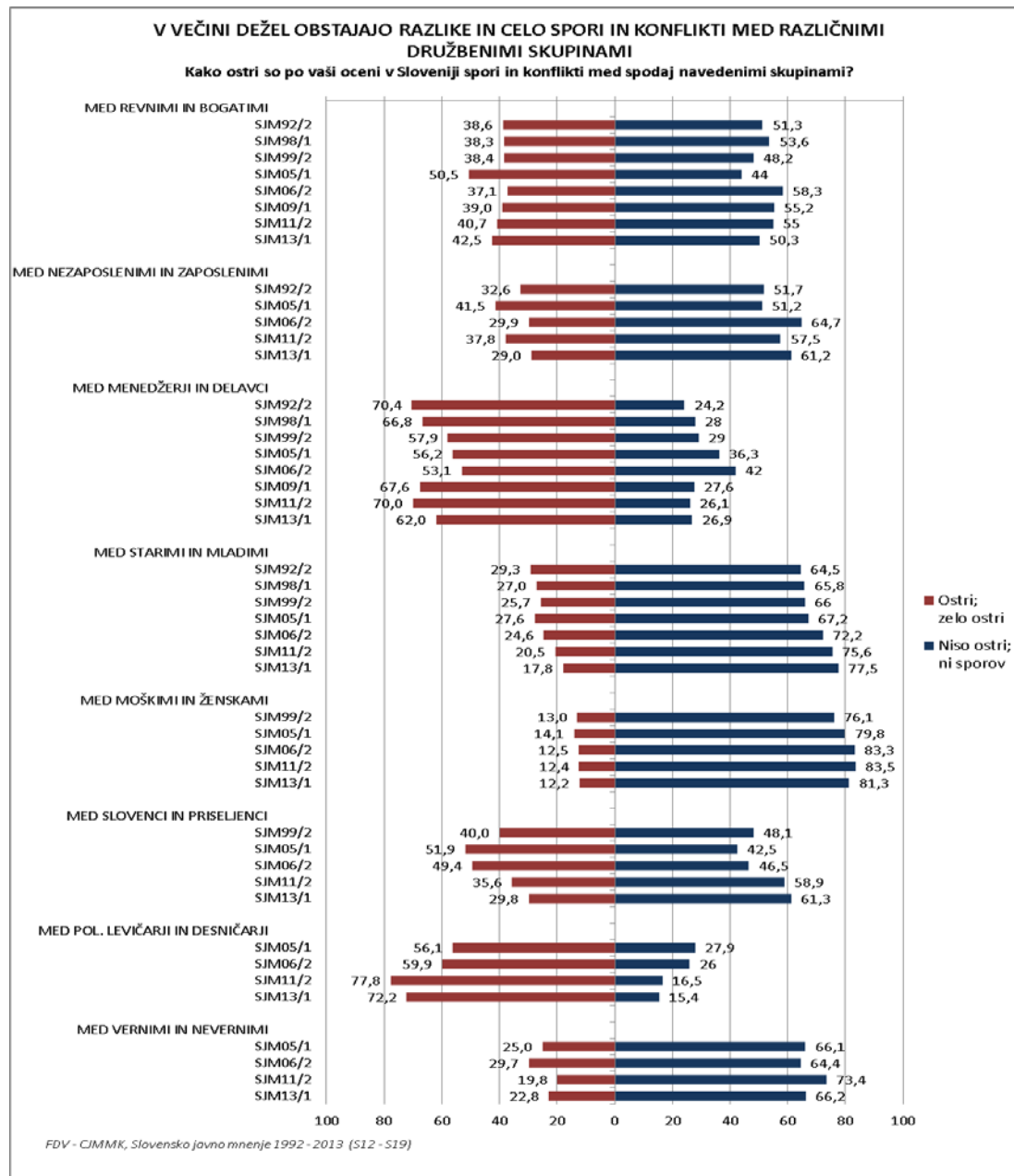

**Večina ljudi sebe vidi tudi kot pripadnike nekega družbenega razreda
Kateri družbeni skupini - sloju ali razredu - se vam zdi, da pripadate?**

7. KONFLIKTI MED SKUPINAMI

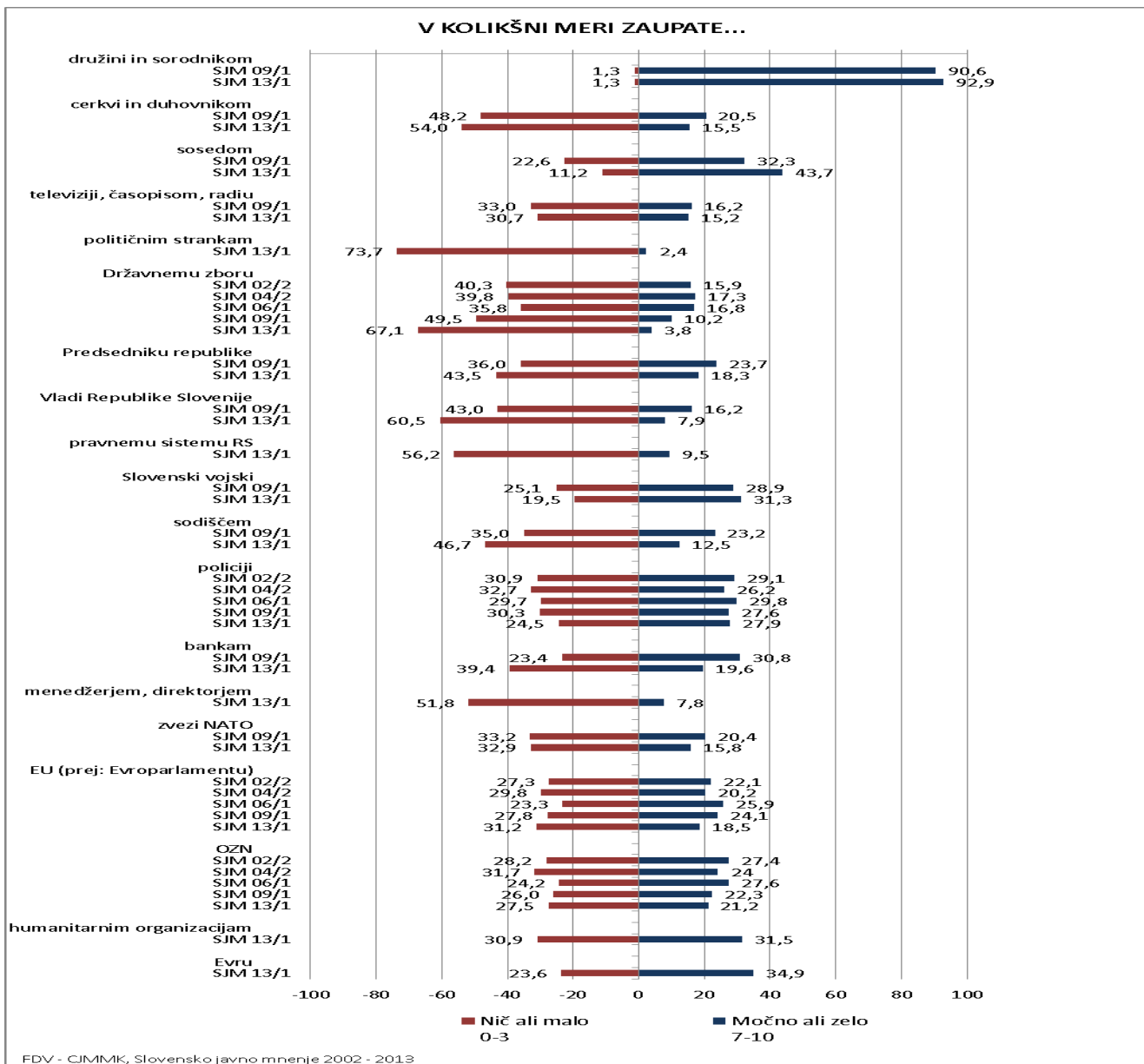
V večini dežel obstajajo razlike in celo spori in konflikti med različnimi družbenimi skupinami.
Kako ostri so po vaši oceni v Sloveniji spori in konflikti med spodaj navedenimi skupinami?

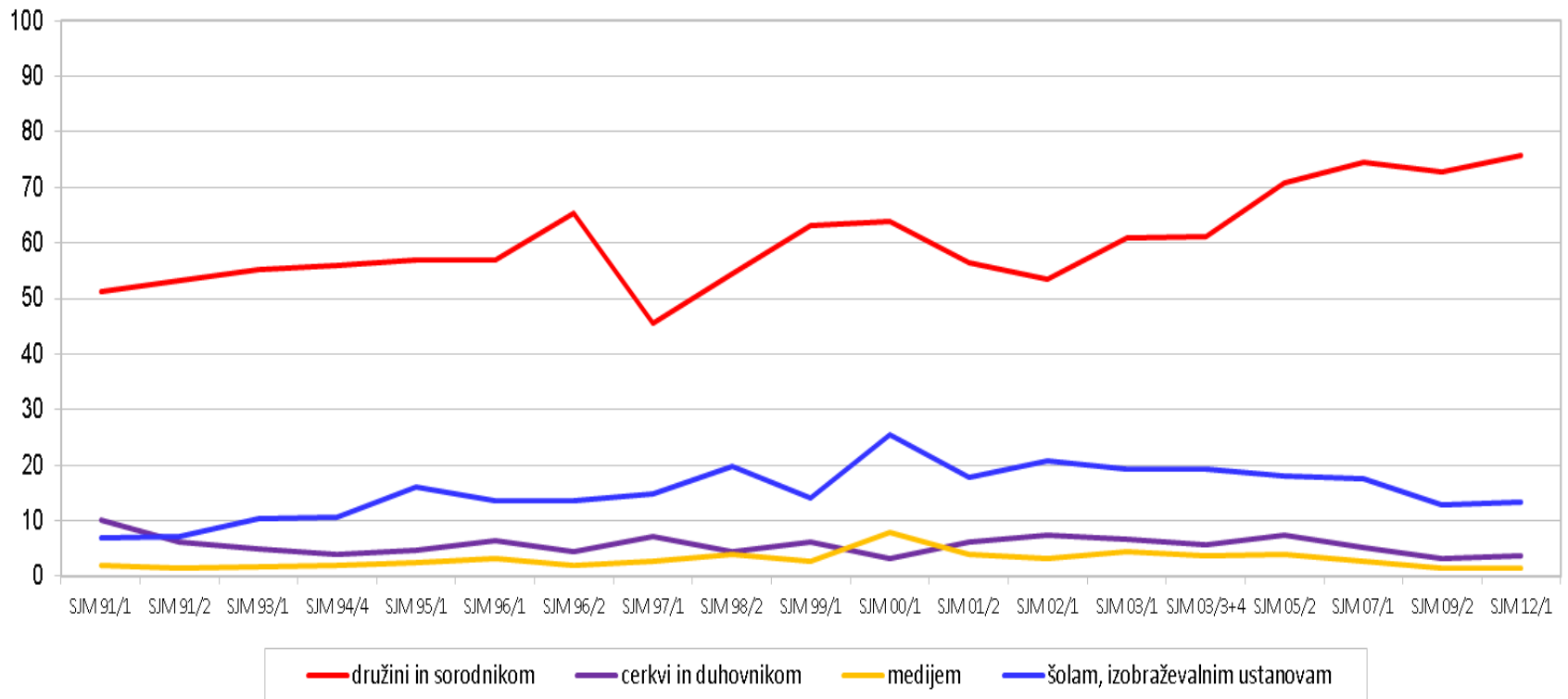
8. ZAUPANJA V INSTITUCIJE

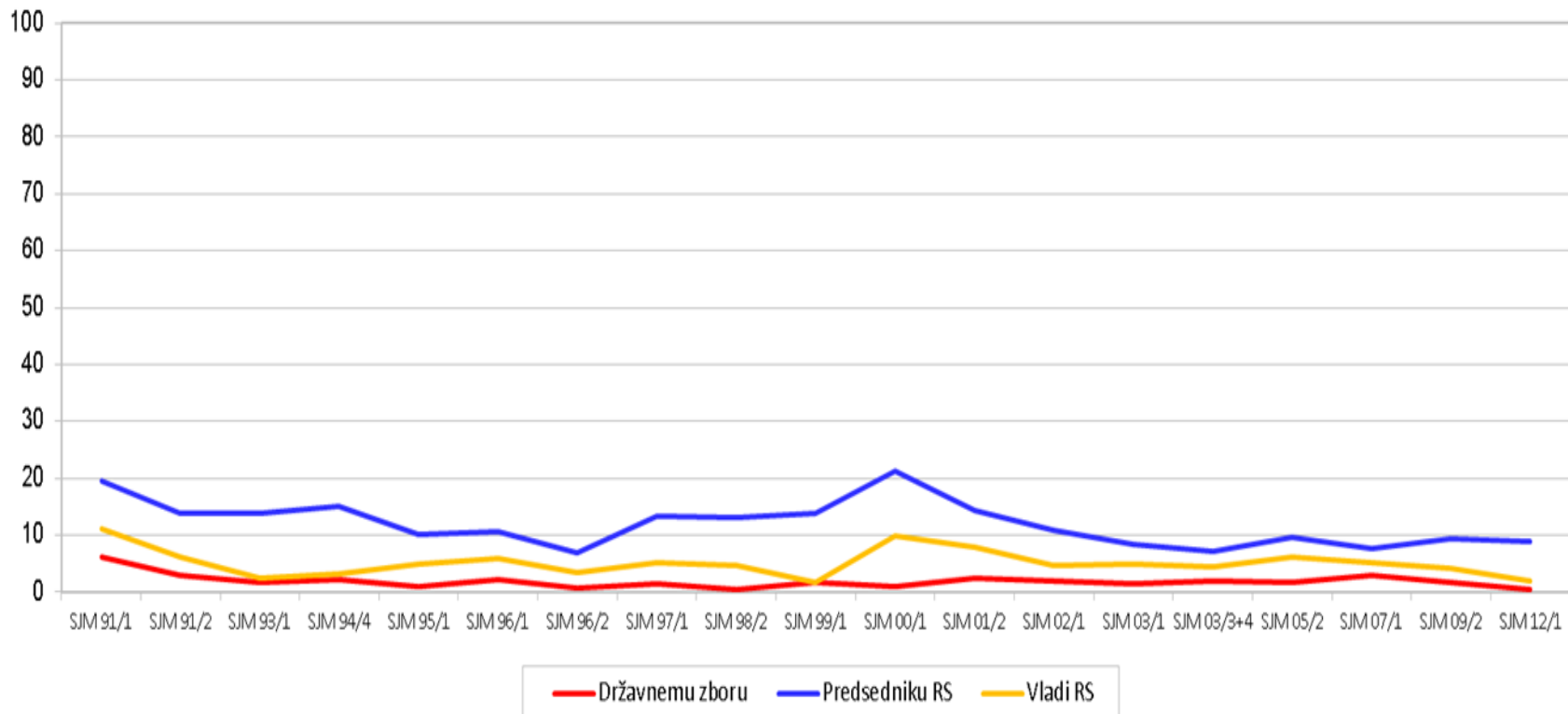
Ljudje morajo nekemu zaupati in imeti občutek, da se lahko zanesejo nase in na druge. Ocenite vaše zaupanje na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da sploh ne zaupate, 10 pa, da povsem zaupate. V kolikšni meri lahko vi zaupate naslednjim:

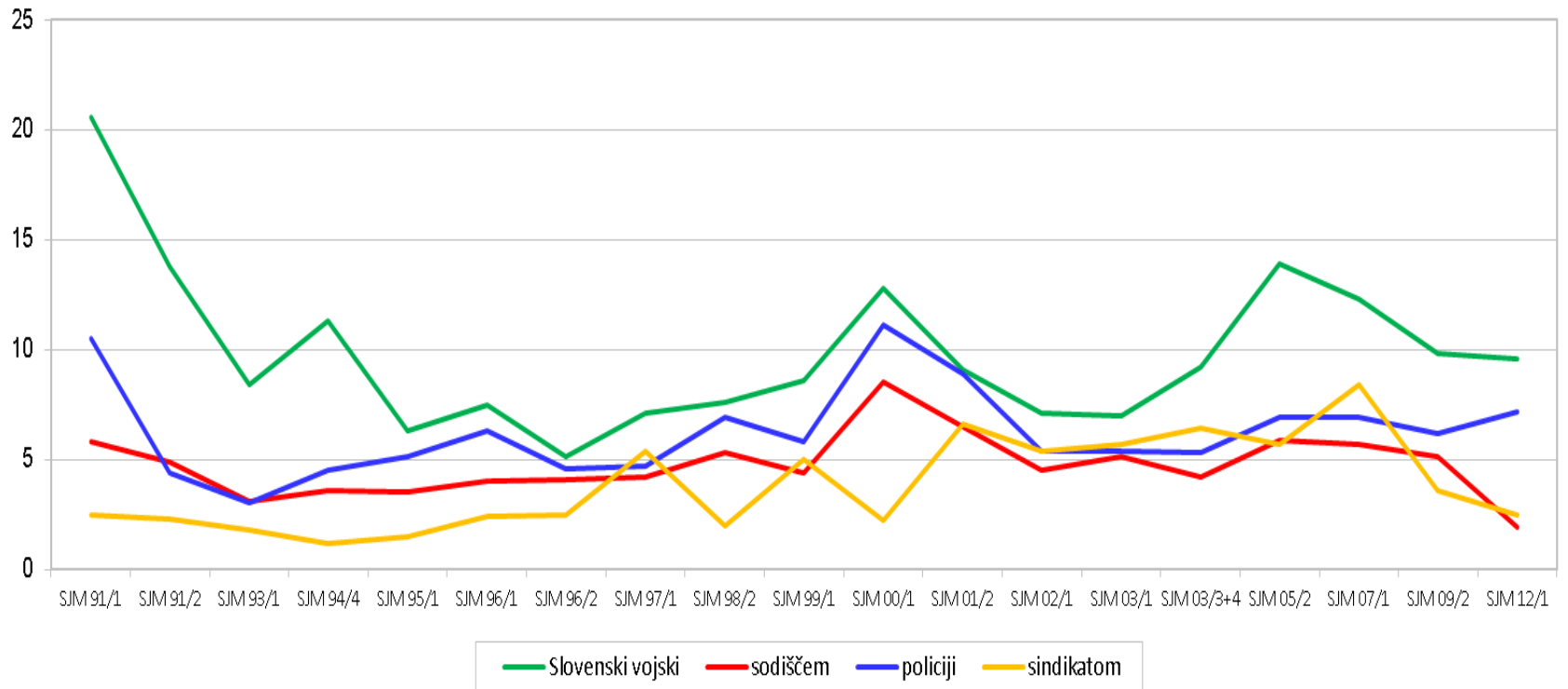
KOLIKO ZAUPATE ...?
delež odgovorov "v celoti"

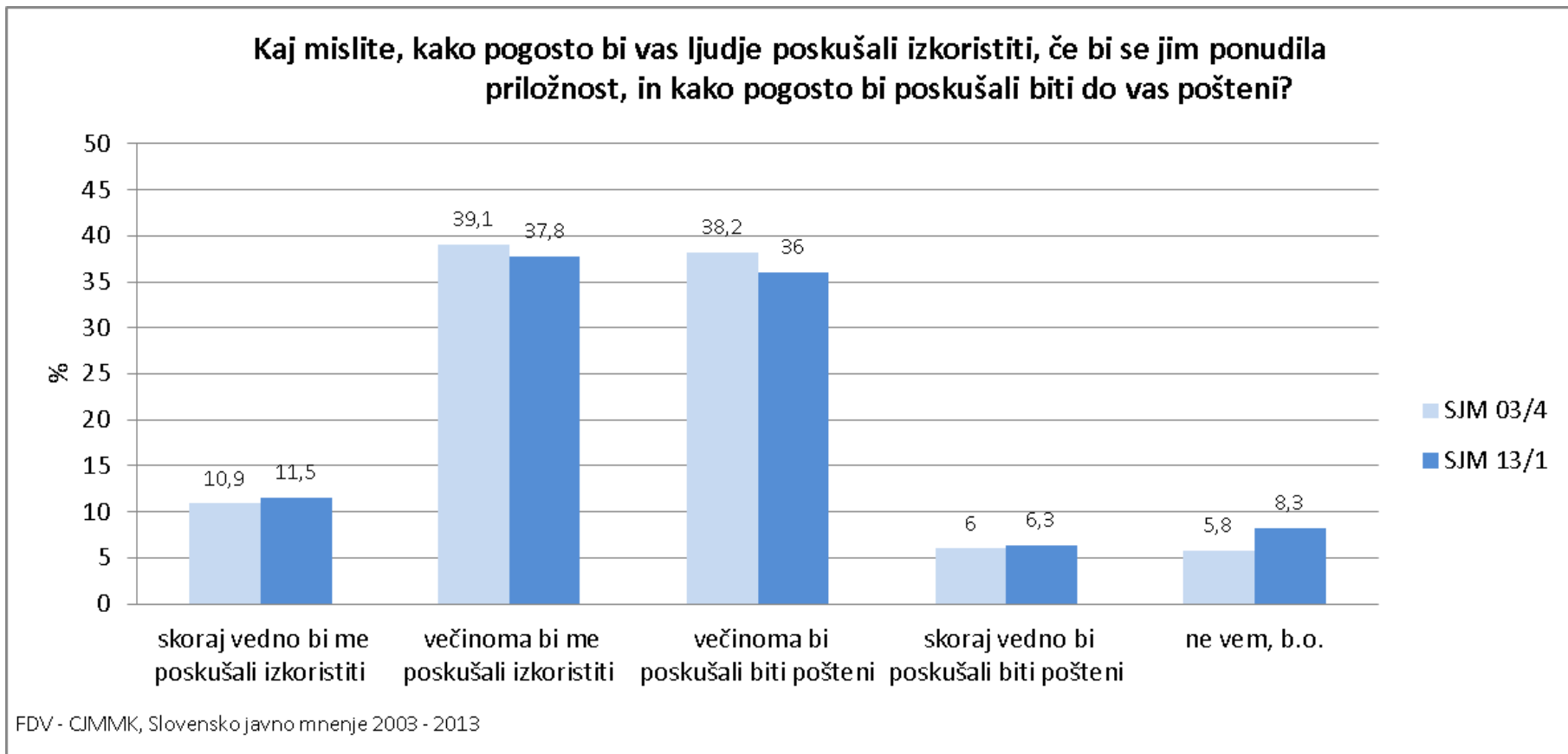
KOLIKO ZAUPATE ...?
delež odgovorov "v celoti"

KOLIKO ZAUPATE ...?
delež odgovorov "v celoti"

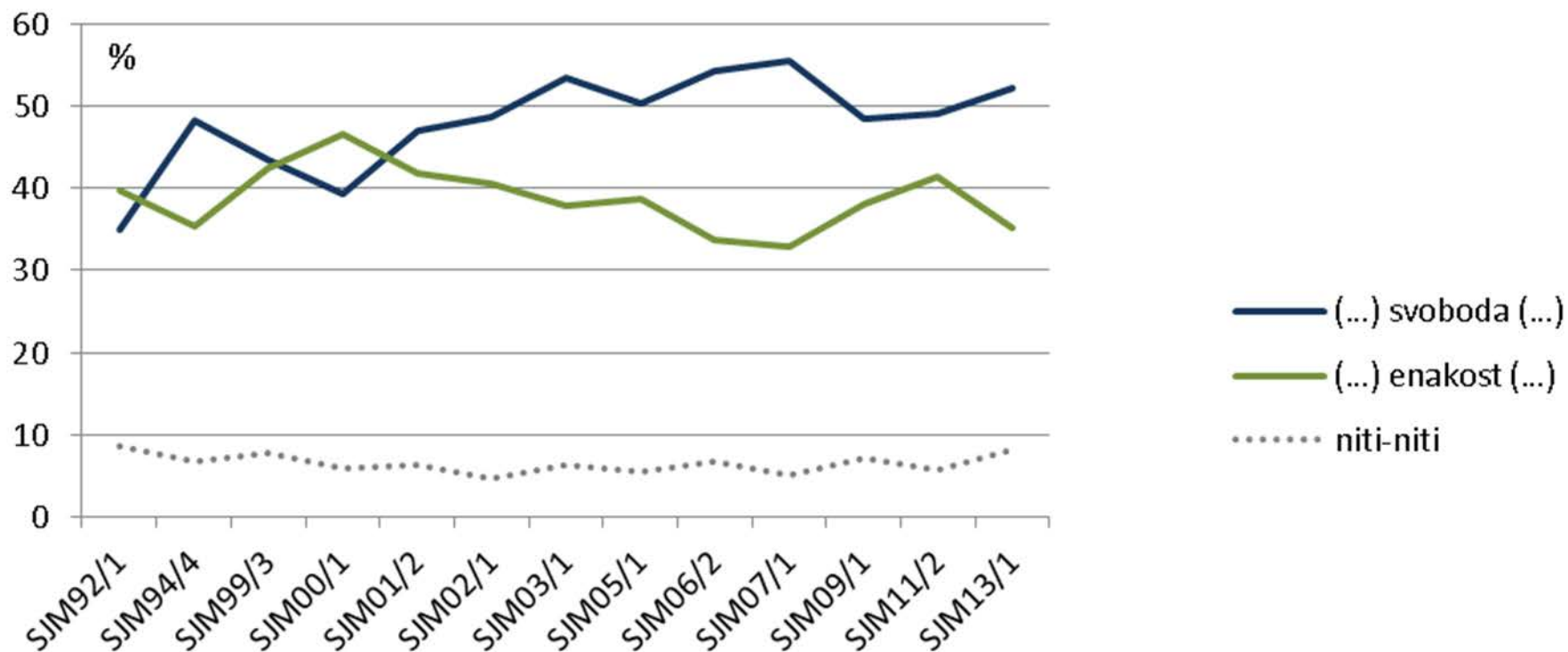
C47 Kaj mislite, kako pogosto bi vas ljudje poskušali izkoristiti, če bi se jim ponudila priložnost, in kako pogosto bi poskušali biti do vas pošteni?

9. VREDNOTENJE SVOBODE, ENAKOSTI, VARNOSTI

POMEMBNI STA TAKO SVOBODA KOT ENAKOST

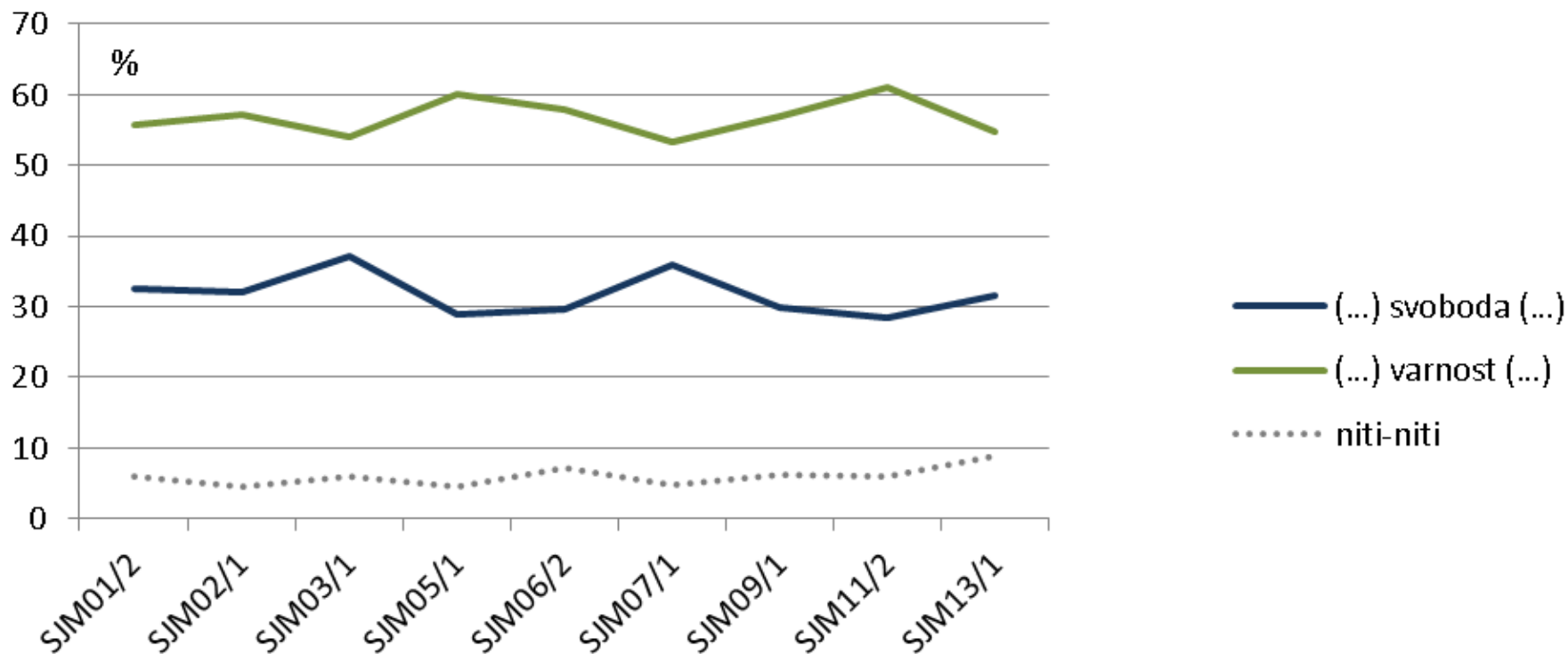
Toda če bi morali izbrati eno ali drugo...

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1992 - 2013 (S21)

POMEMBNI STA TAKO SVOBODA KOT VARNOST

Toda če bi morali izbrati eno ali drugo...

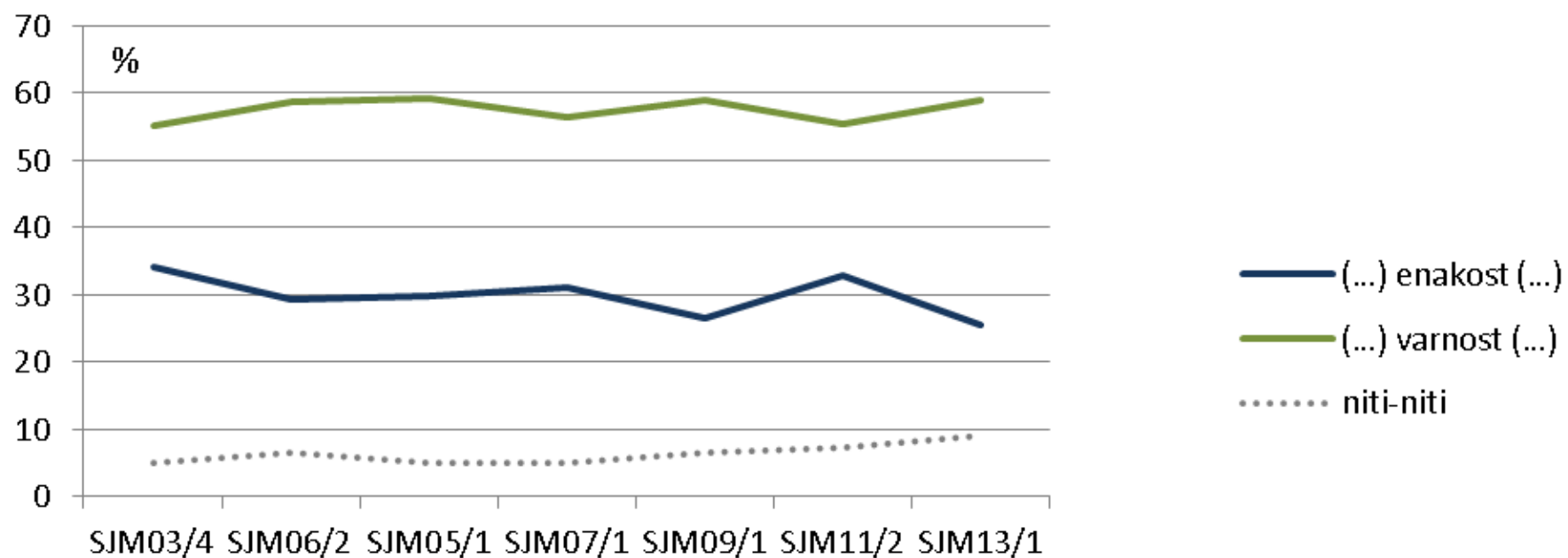

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2001 - 2013 (S22)

POMEMBNI STA TAKO ENAKOST KOT VARNOST

Toda če bi morali izbrati eno ali drugo...

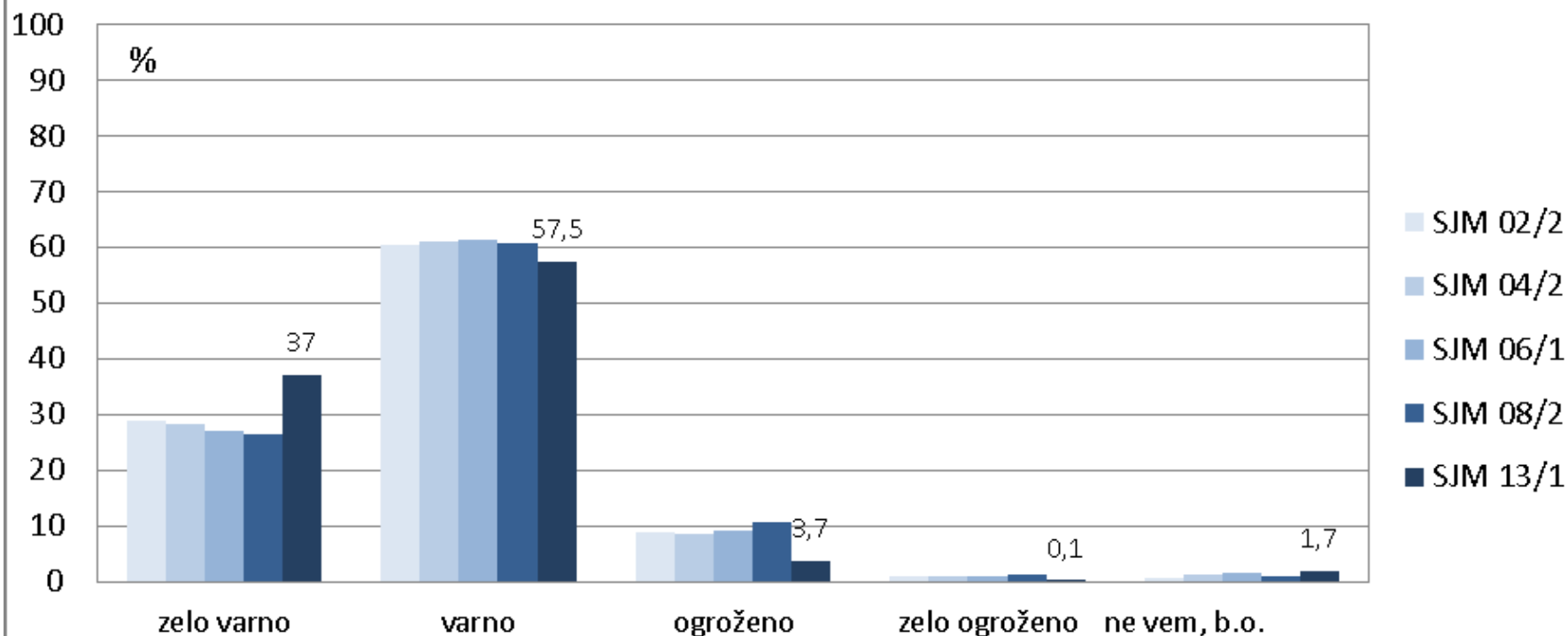

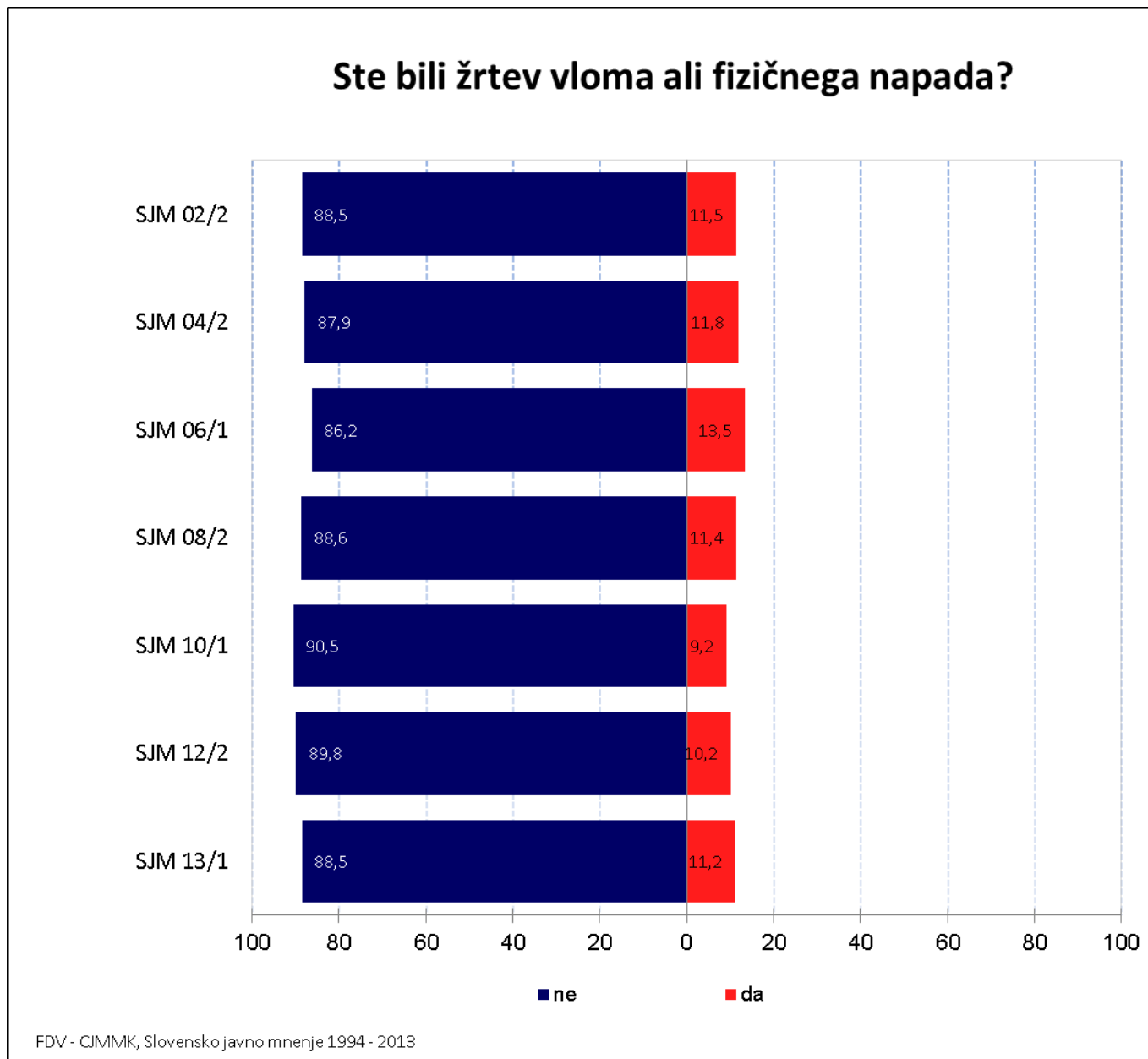
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2003 - 2013 (S23)

D38

Kako varno se počutite (bi se počutili), kadar zvečer hodite (ali bi hodili) sami po vaši soseski?

Kako varno se počutite v vaši soseski?

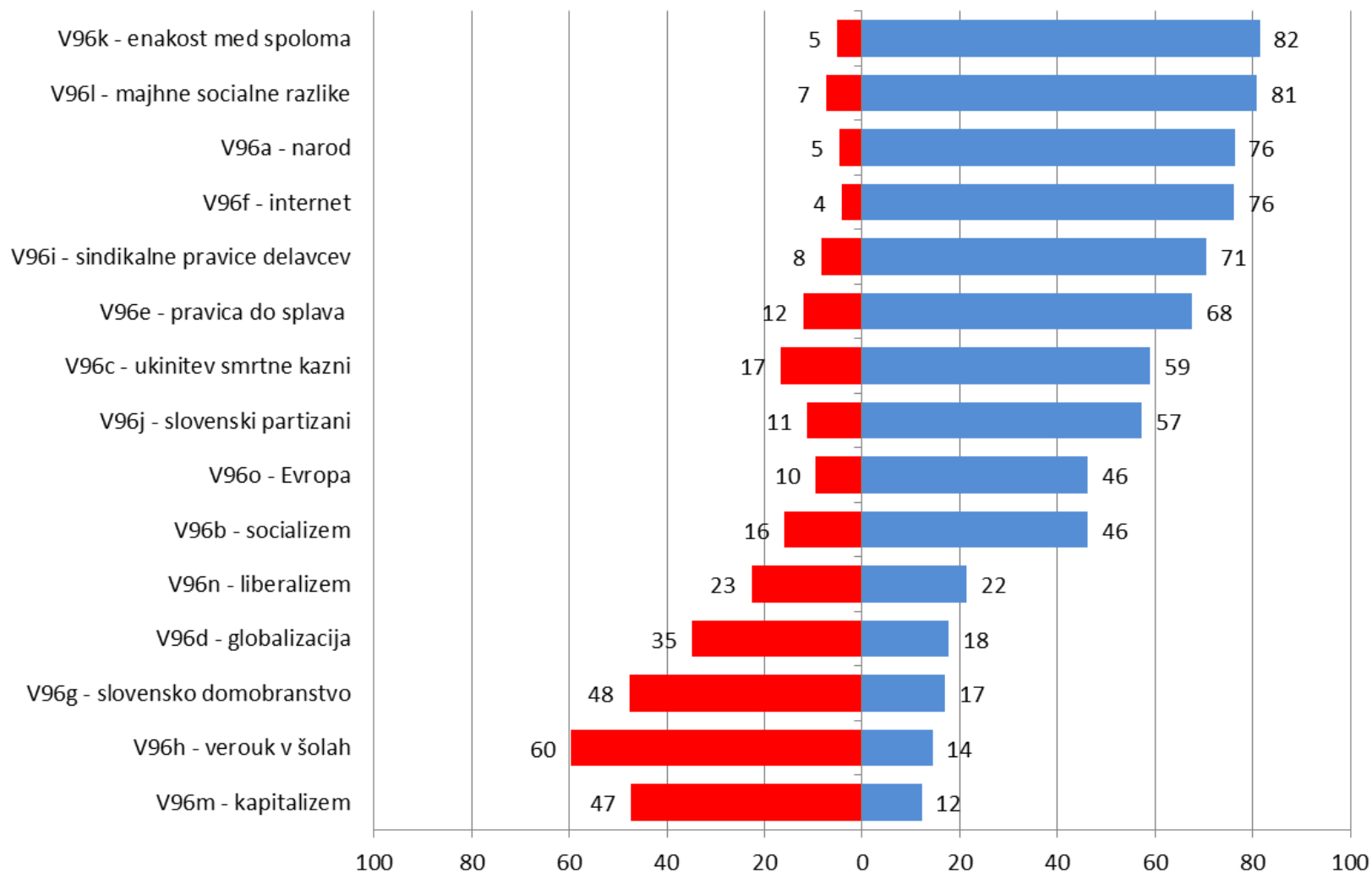

10. VREDNOTNA OPREDELJEVANJA VREDNOTE-POJMI

ODNOS DO POJMOV (V96a-V96o)

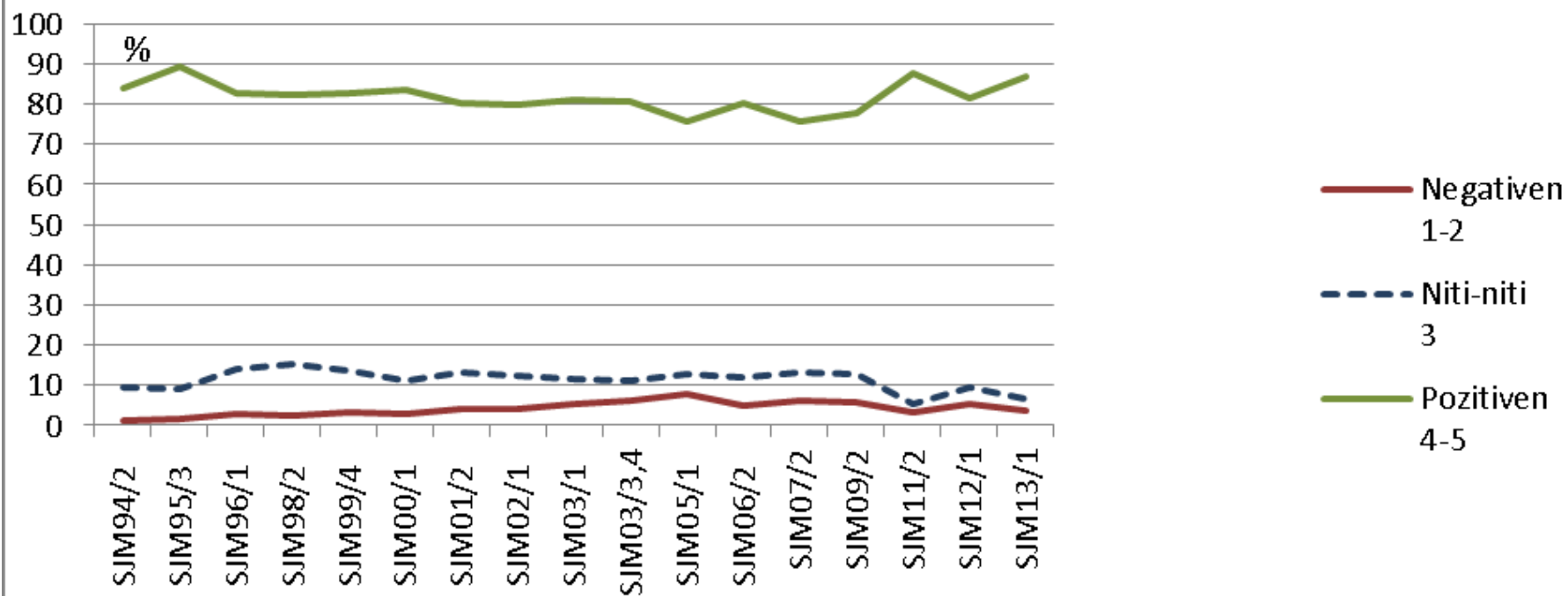
Šeštevek odgovorov: "zelo negativen"+"negativen" in "pozitiven"+"zelo pozitiven"

CJMMK, Slovensko javno mnenje 2012, N=1034

■ NEGATIVEN (1+2) ■ POZITIVEN (4+5)

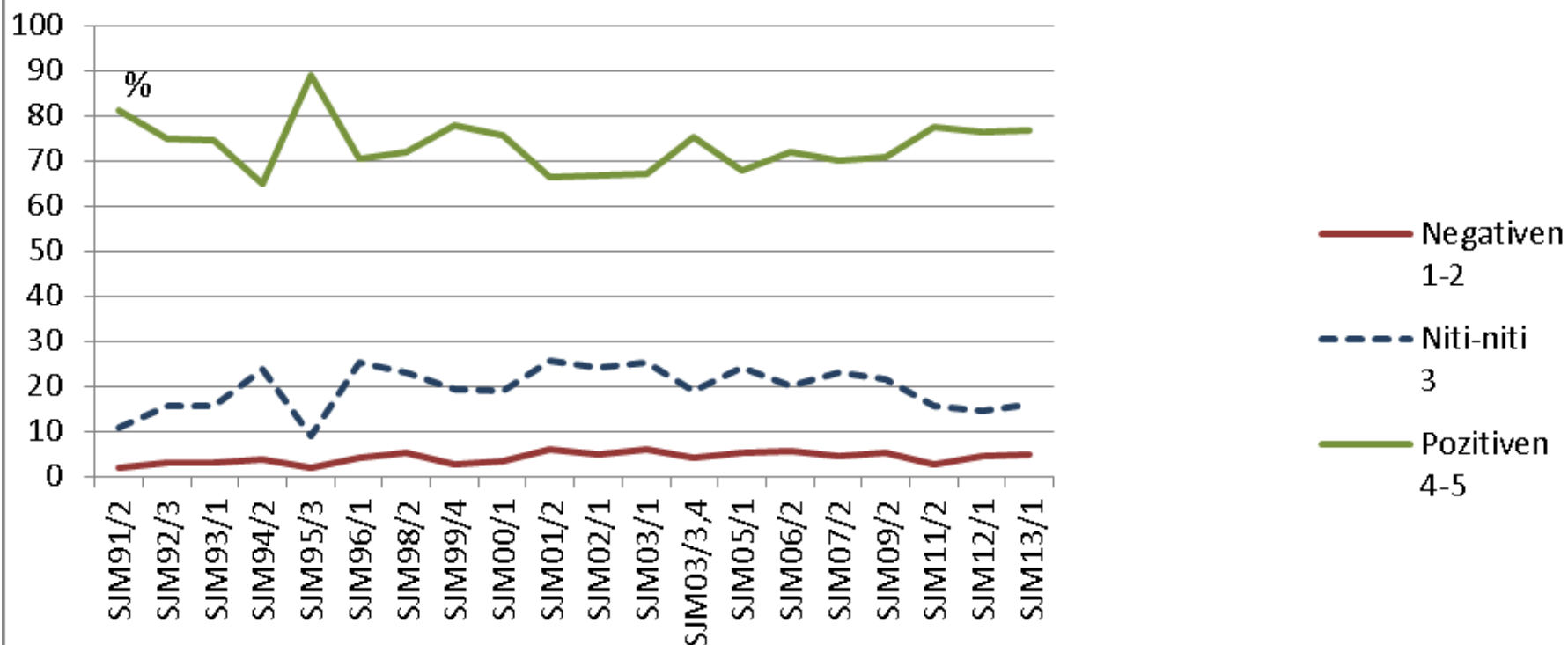
ODNOS DO POJMA "ENAKOST MED SPOLOMA"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1994-2013 (S36)

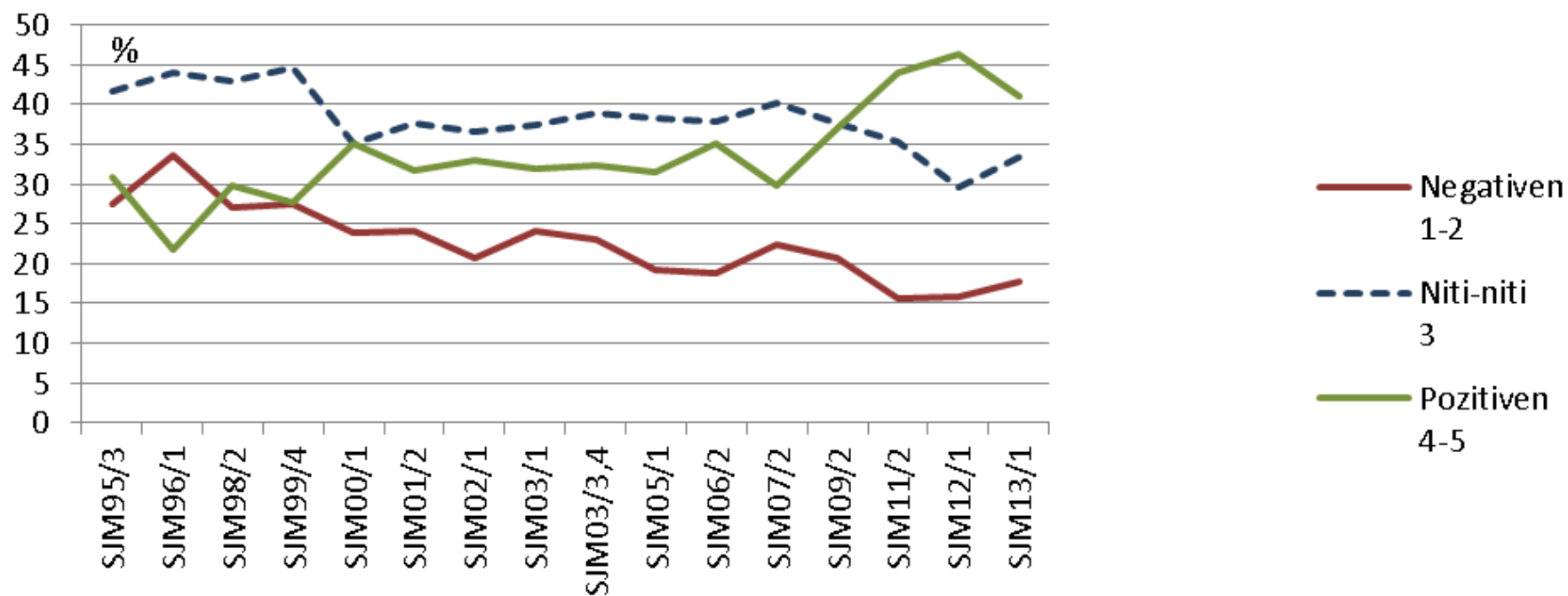
S25 – S41 Našteli vam bomo nekaj besed ali pojmov, vi pa na hitro, po prvem vtisu, brez predolgega razmišljanja, ocenite, ali imate do njih zelo pozitiven, pozitiven, negativen ali zelo negativen odnos.

ODNOS DO POJMA "NAROD"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1991 - 2013 (S25)

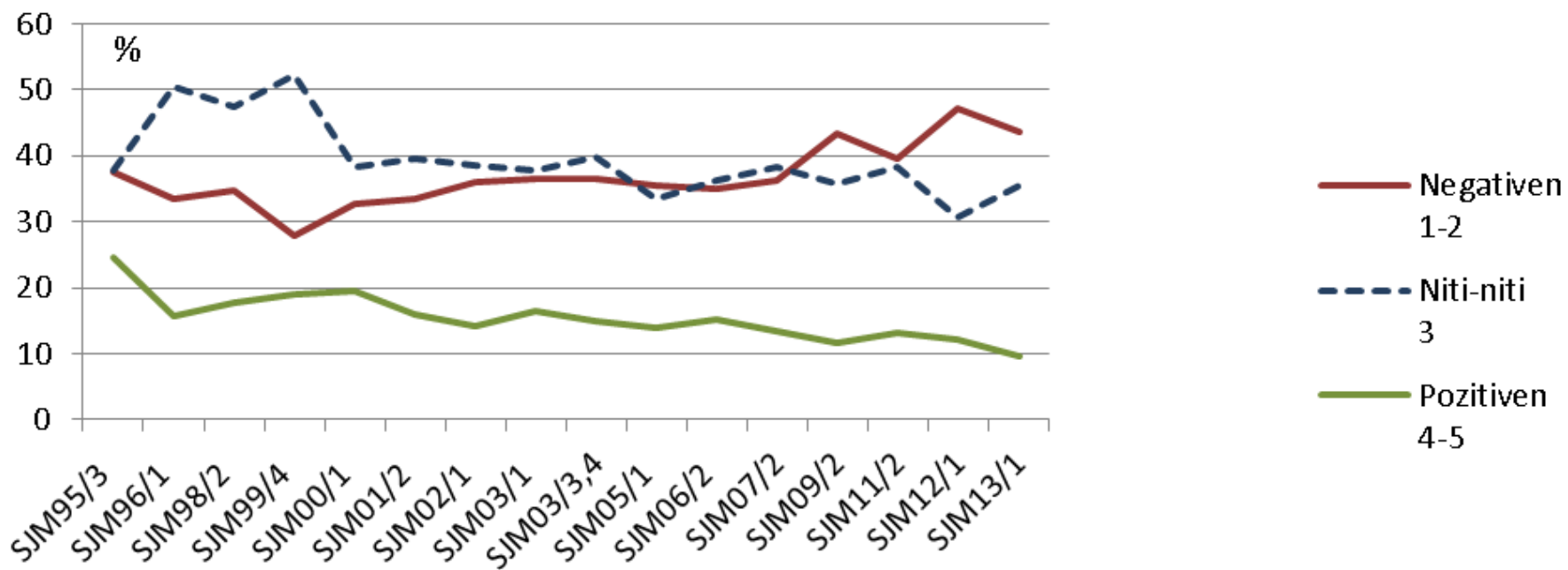
ODNOS DO POJMA "SOCIALIZEM"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1995 - 2013 (S26)

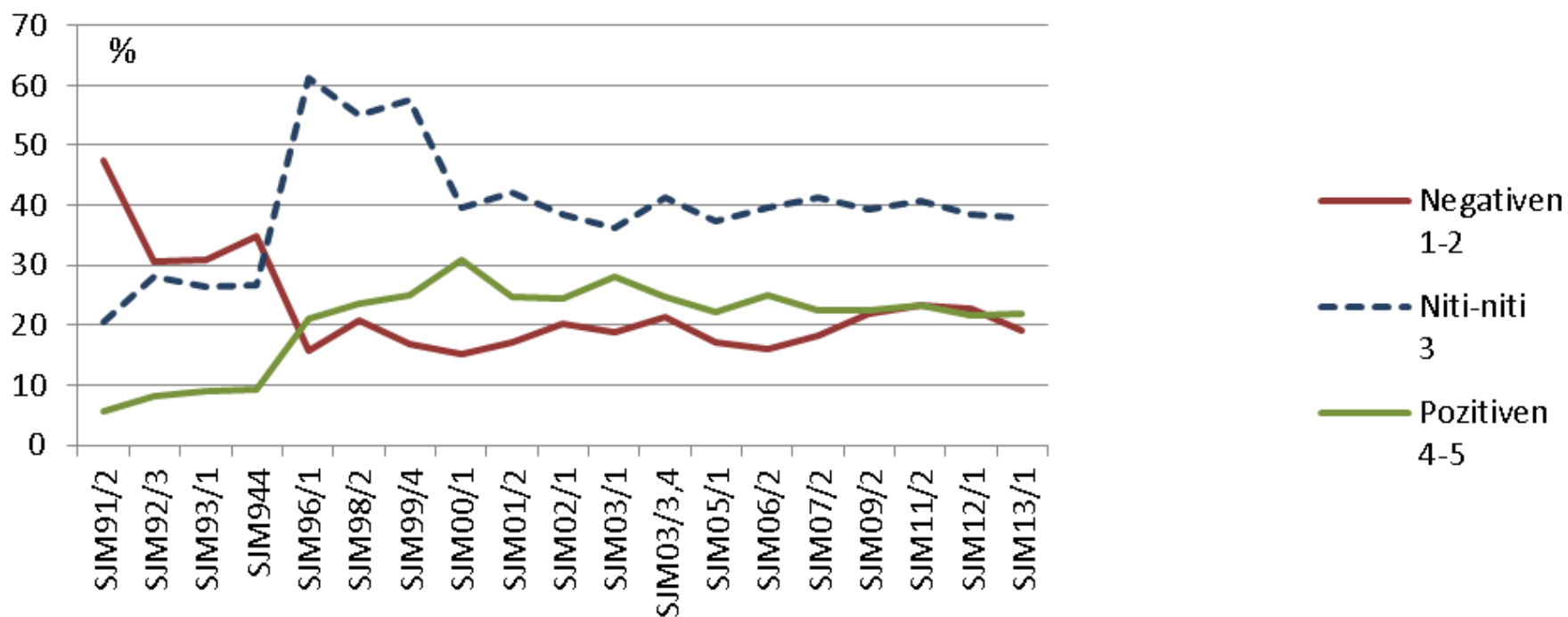

ODNOS DO POJMA "KAPITALIZEM"

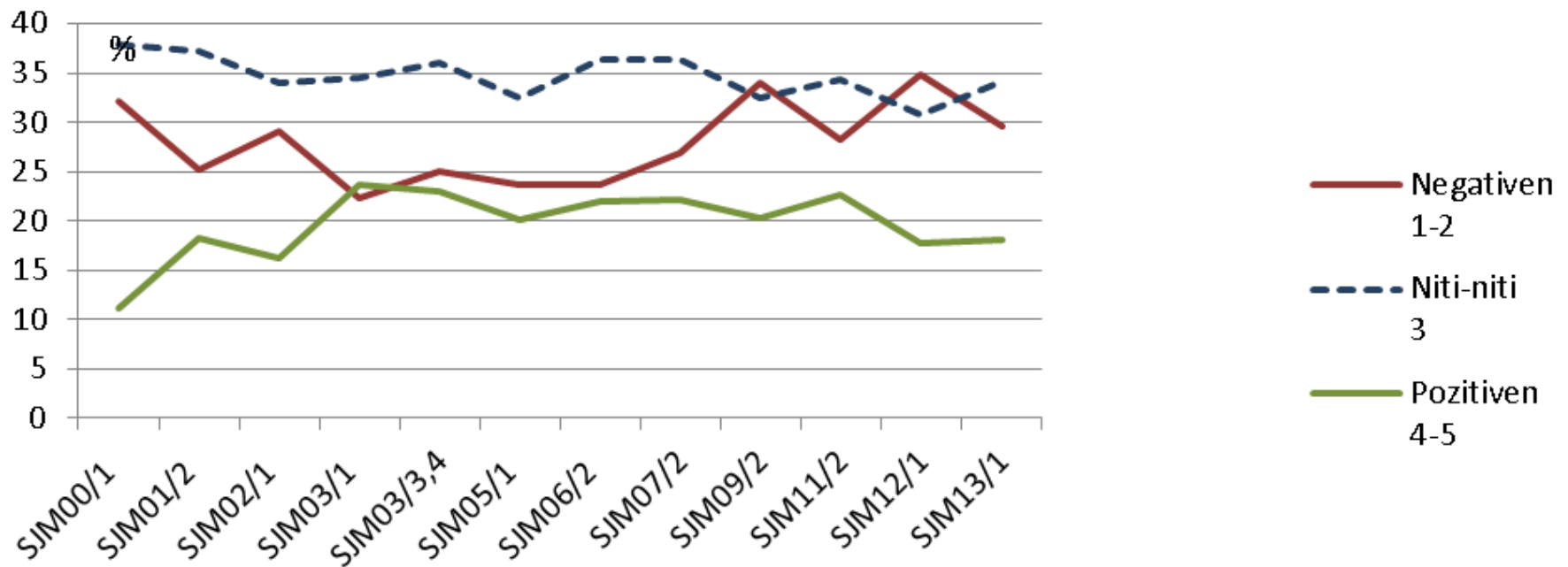
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1995 - 2013 (S39)

ODNOS DO POJMA "LIBERALIZEM"

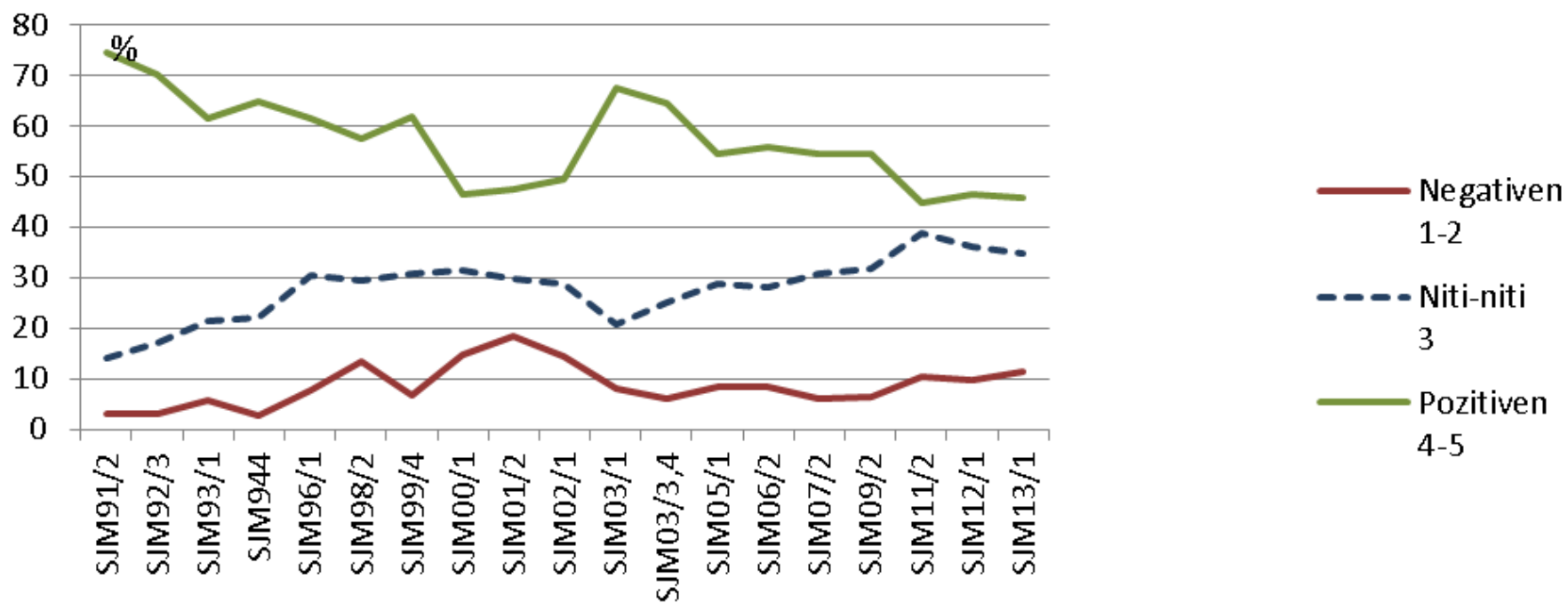
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1991 - 2013 (S40)

ODNOS DO POJMA "GLOBALIZACIJA"

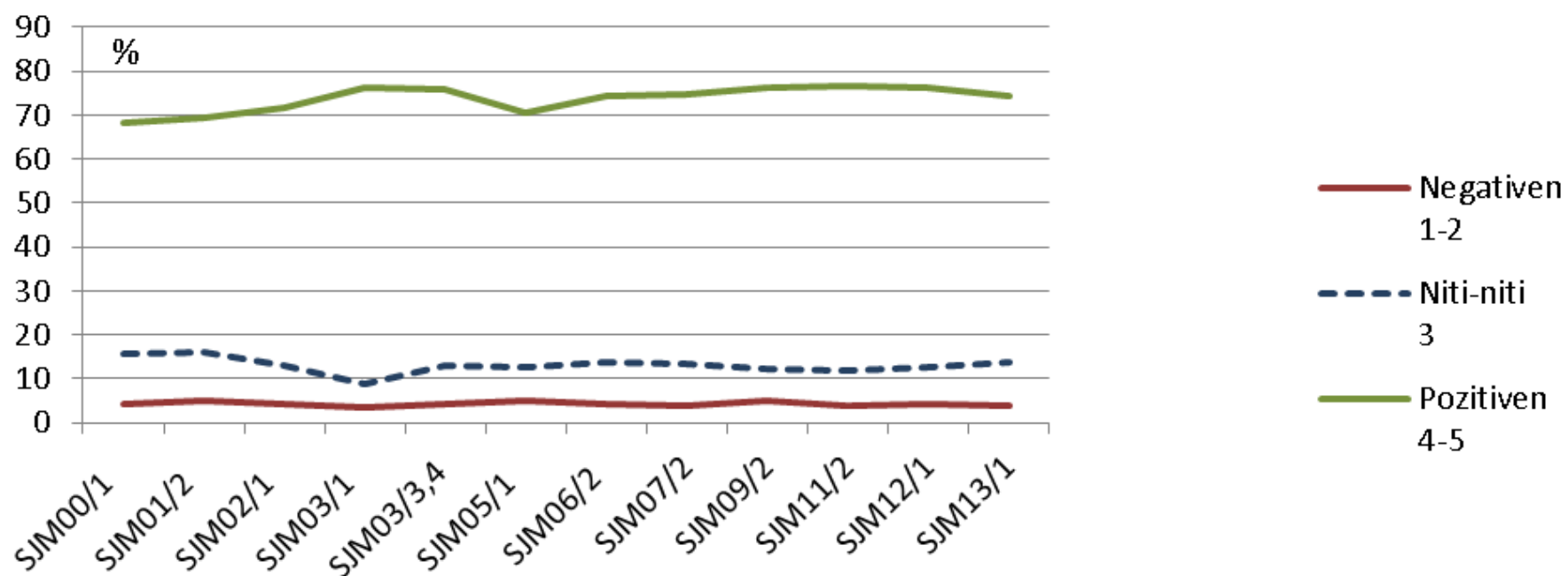
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2000-2013 (S28)

ODNOS DO POJMA "EVROPA"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1991 - 2013 (S41)

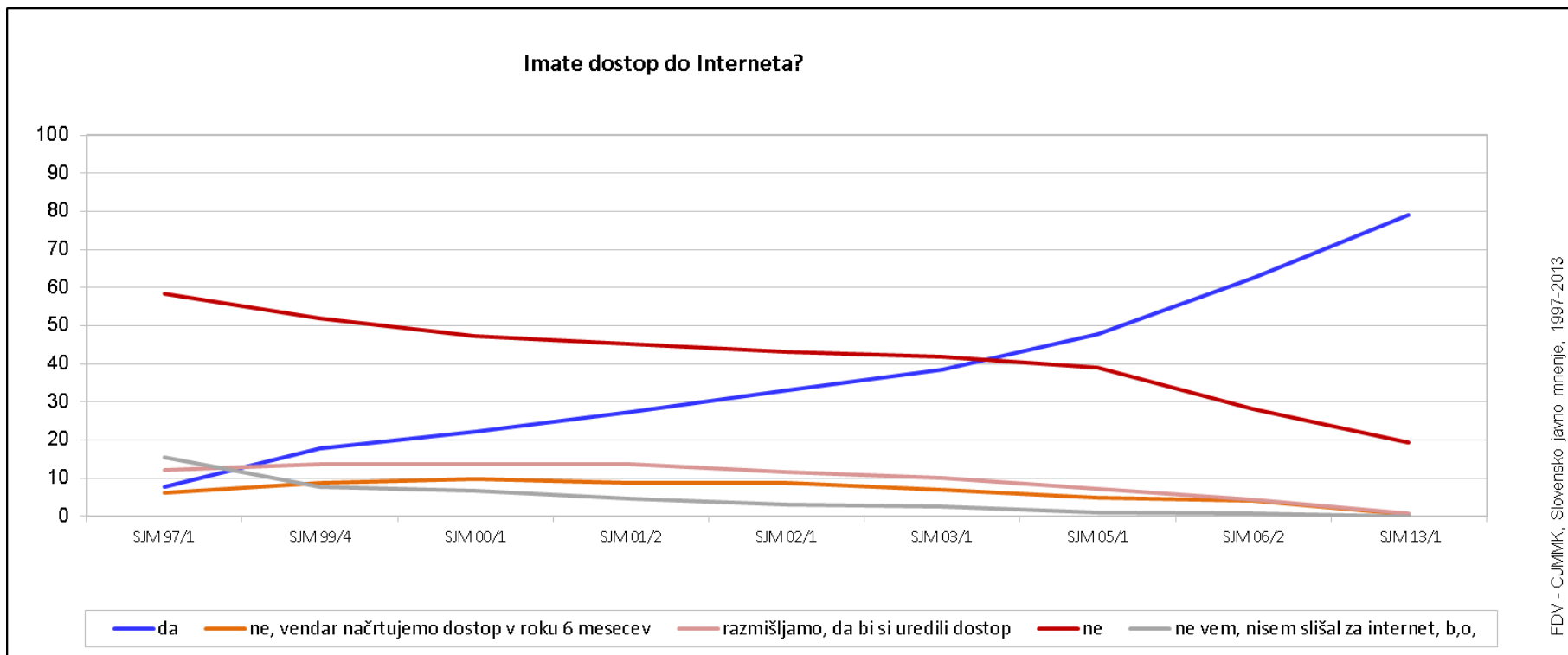
ODNOS DO POJMA "INTERNET"

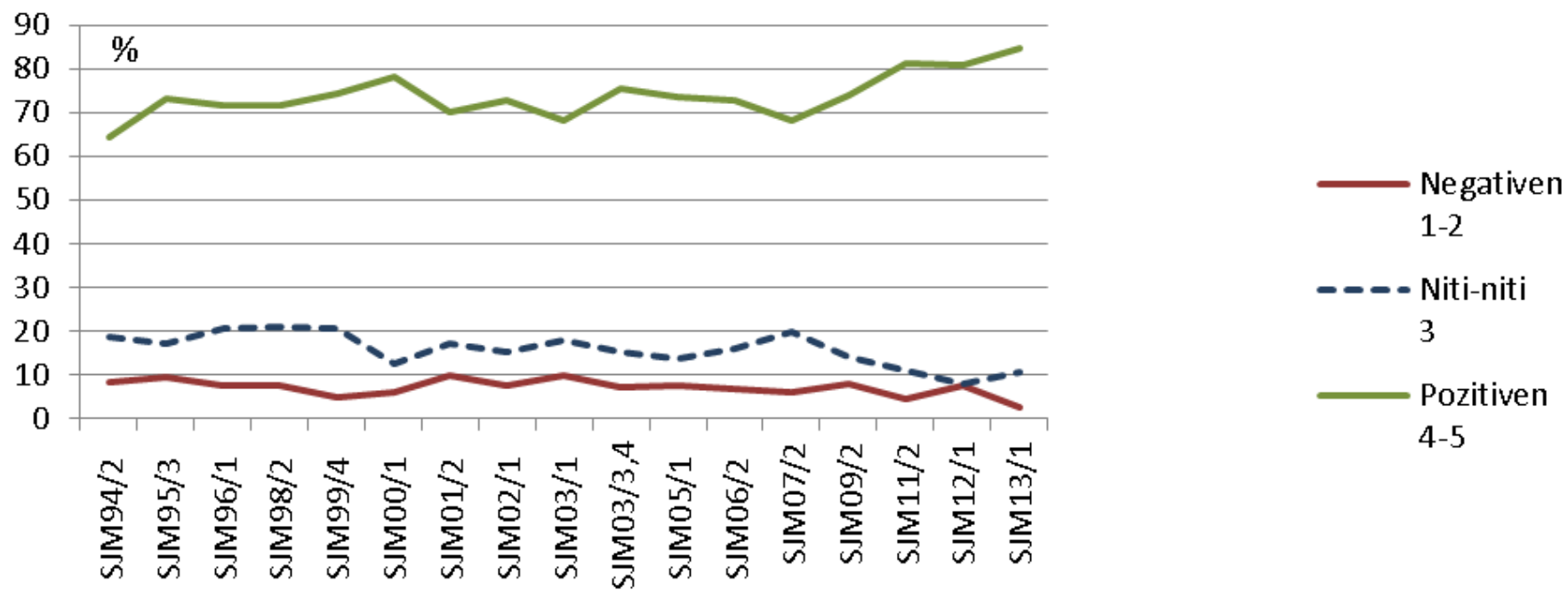
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2000-2013 (S30)

D41c

Ali imate v vašem gospodinjstvu dostop do spleta (interneta)?

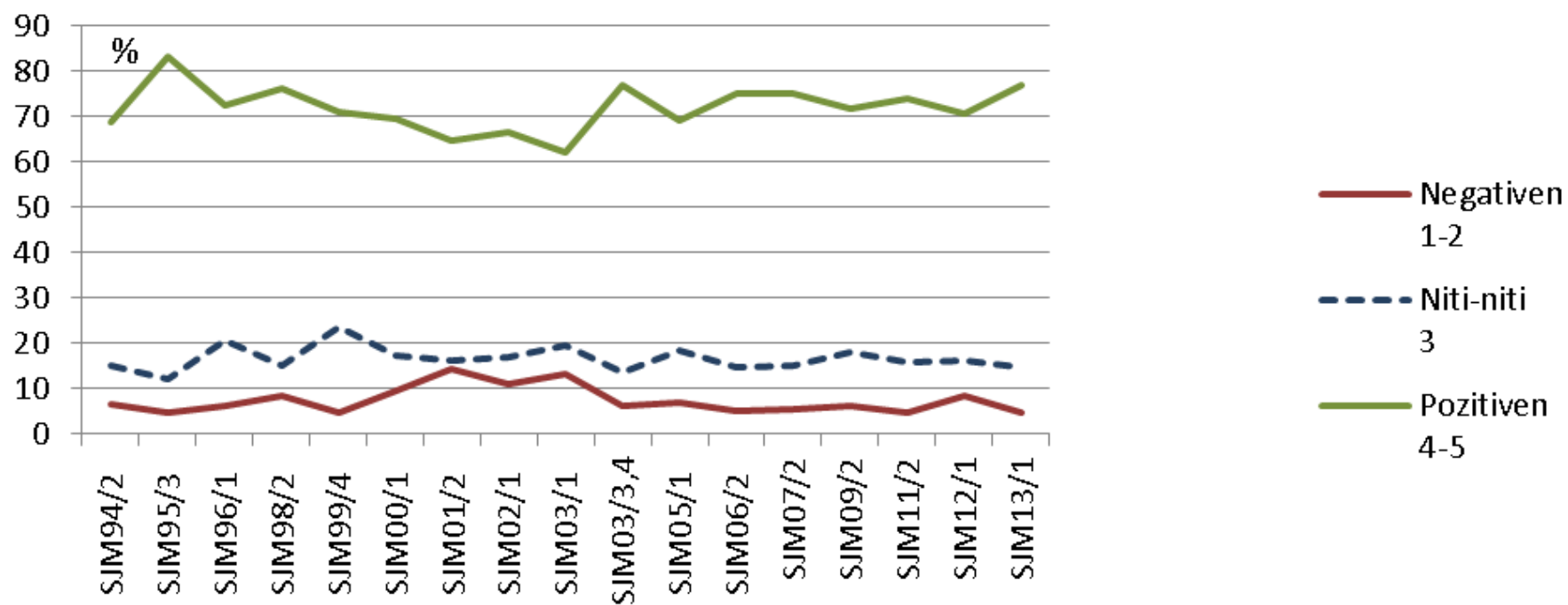

ODNOS DO POJMA "MAJHNE SOCIALNE RAZLIKE"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1994-2013 (S38)

ODNOS DO POJMA "SINDIKALNE PRAVICE DELAVCEV"

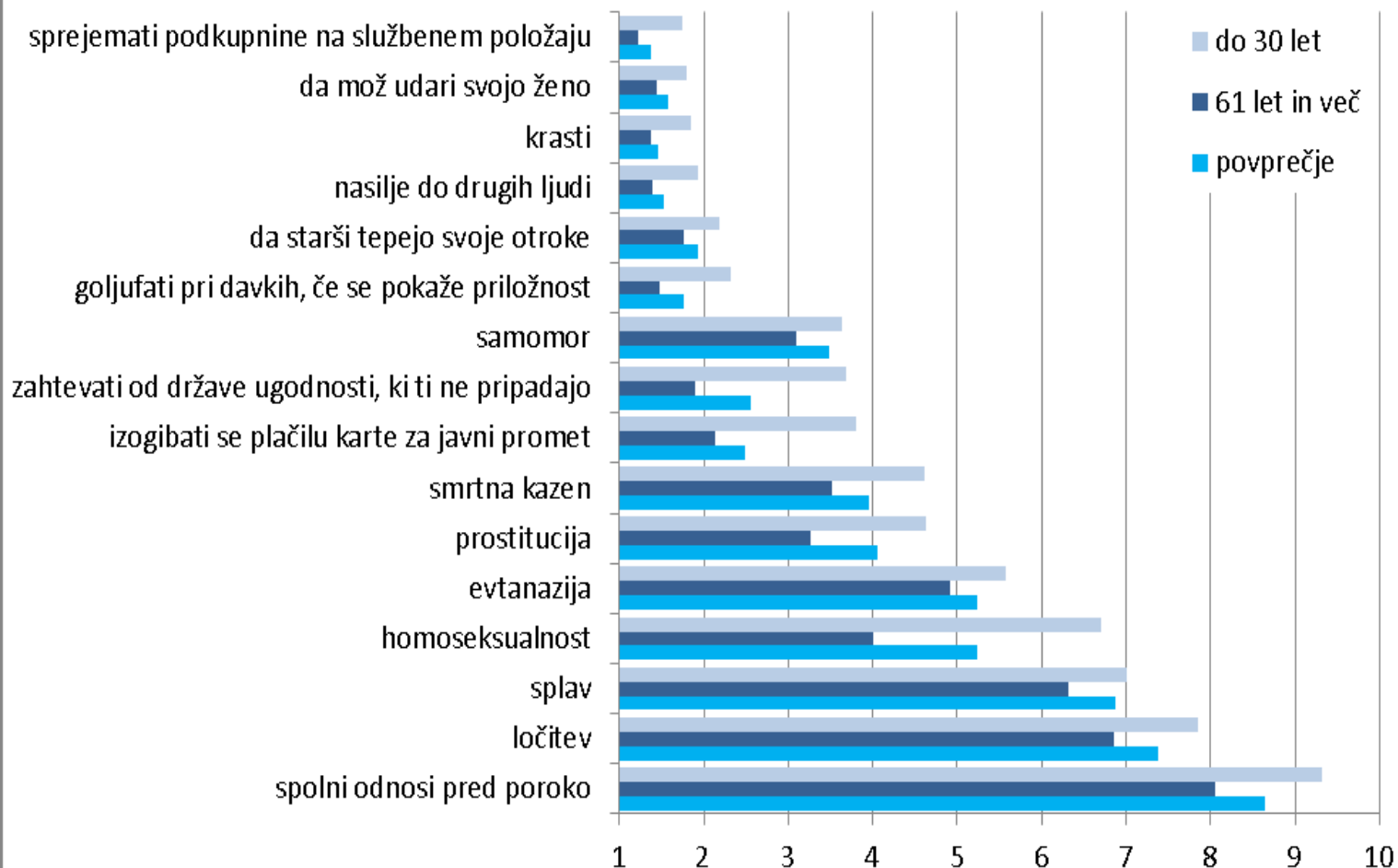

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1994-2013 (S34)

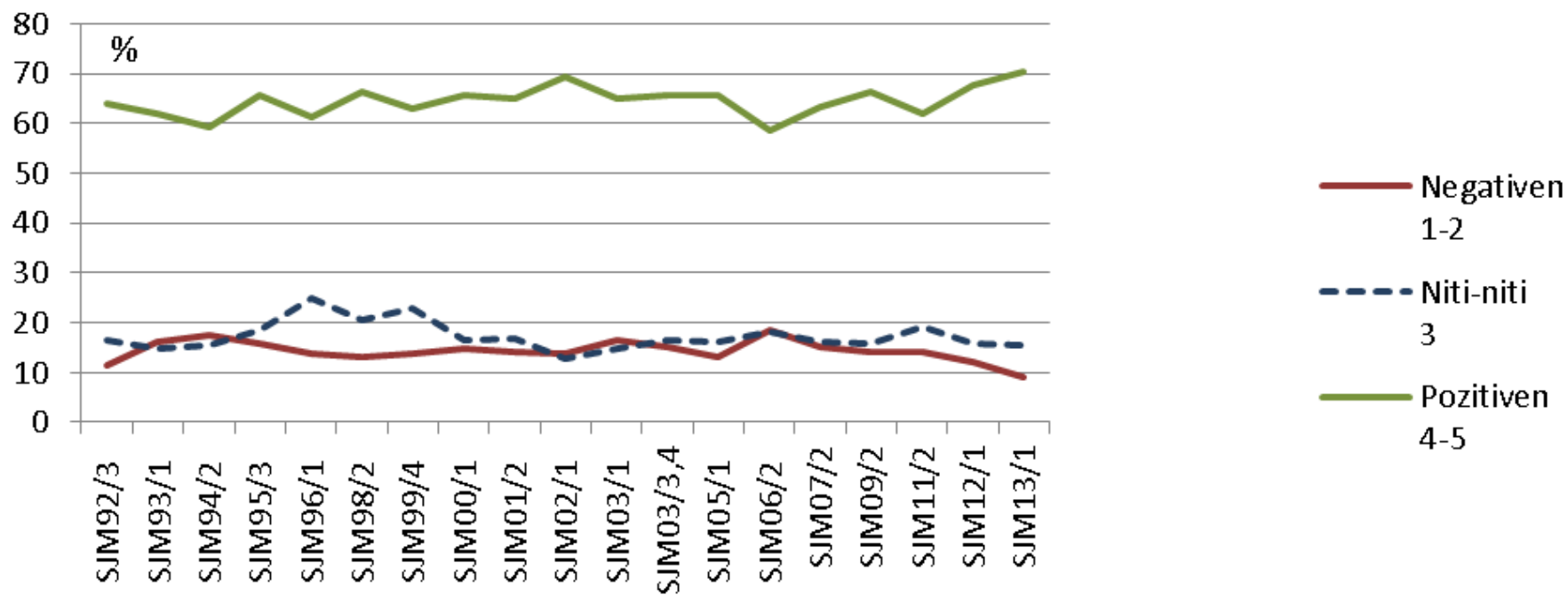
PROSIM VAS, DA MI ZA VSAKO OD NAŠTETIH STVARI POVESTE, ALI JIH LAHKO OPRAVIČIMO, ALI NE.

povprečje 1 do 10: 10 "vedno lahko opravičimo" ... 1 "nikoli ne moremo opravičiti"
(primerjava po starostnih skupinah)

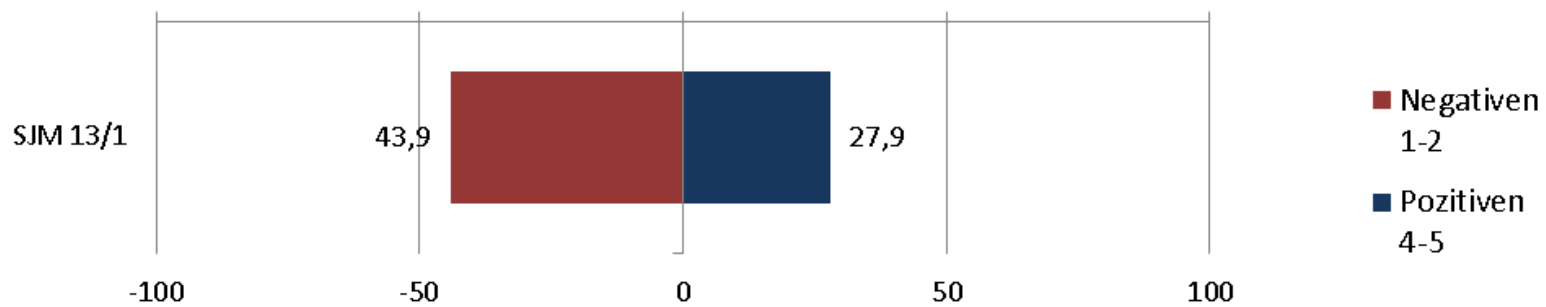
FDV - CJMMK, Svetovna raziskava vrednot - SJM 2011/2, n=1069

ODNOS DO POJMA "PRAVICA DO SPLAVA"

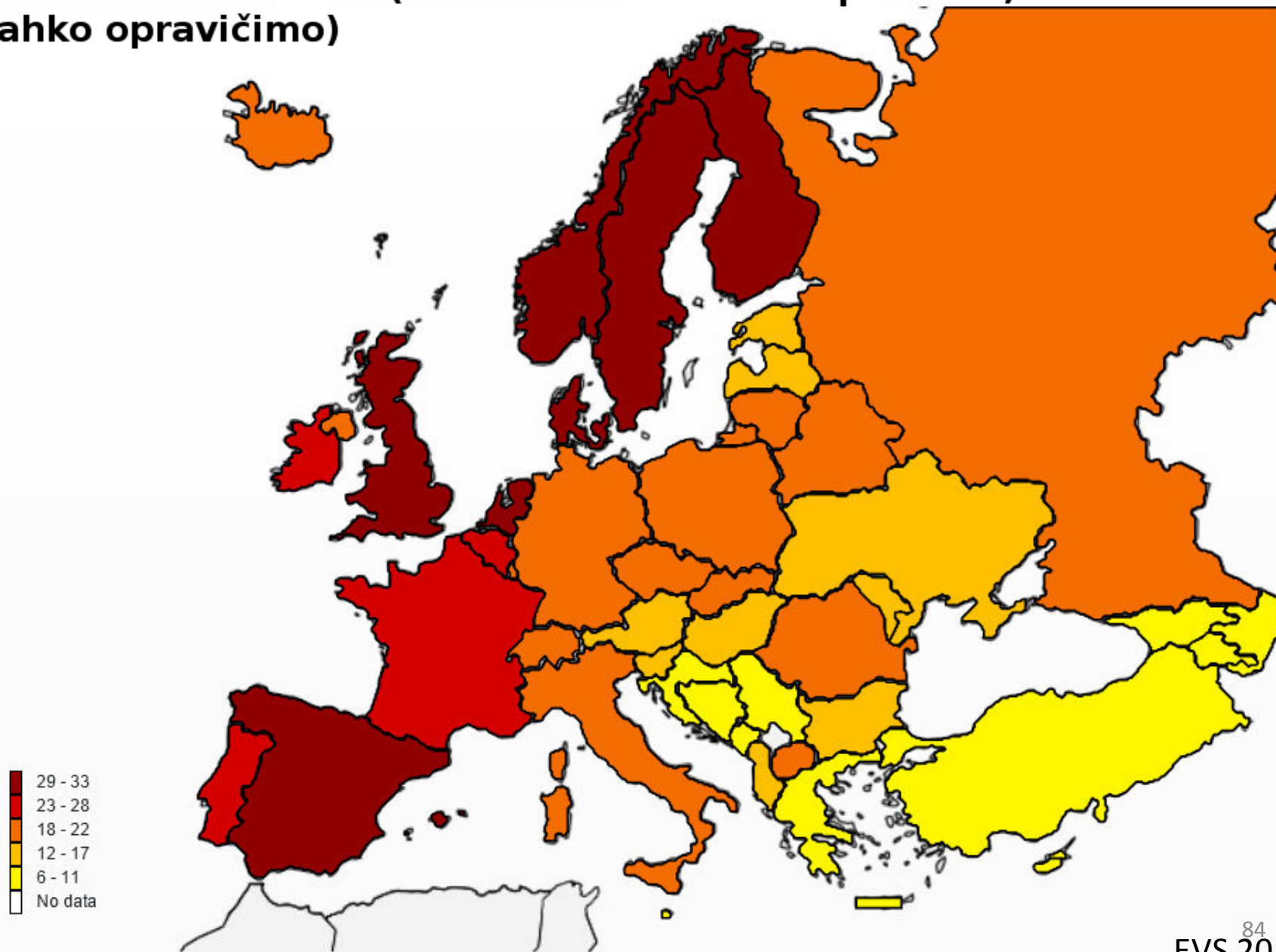
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1992 - 2013 (S29)

ODNOS DO POJMA... POROKE ISTOSPOLNIH PARTNERJEV

FDV - CjMMK, Slovensko javno mnenje 2013

Ocena opravičevanja na lestvici za "znanstvene poskuse na človeških zarodkih" (0- nikoli ne moremo opravičiti, 100- vedno lahko opravičimo)

ODNOS DO POJMA...
EVTANAZIJA

SJM 13/1

18,5

36,6

- Negativen
1-2
- Pozitiven
4-5

-100

-50

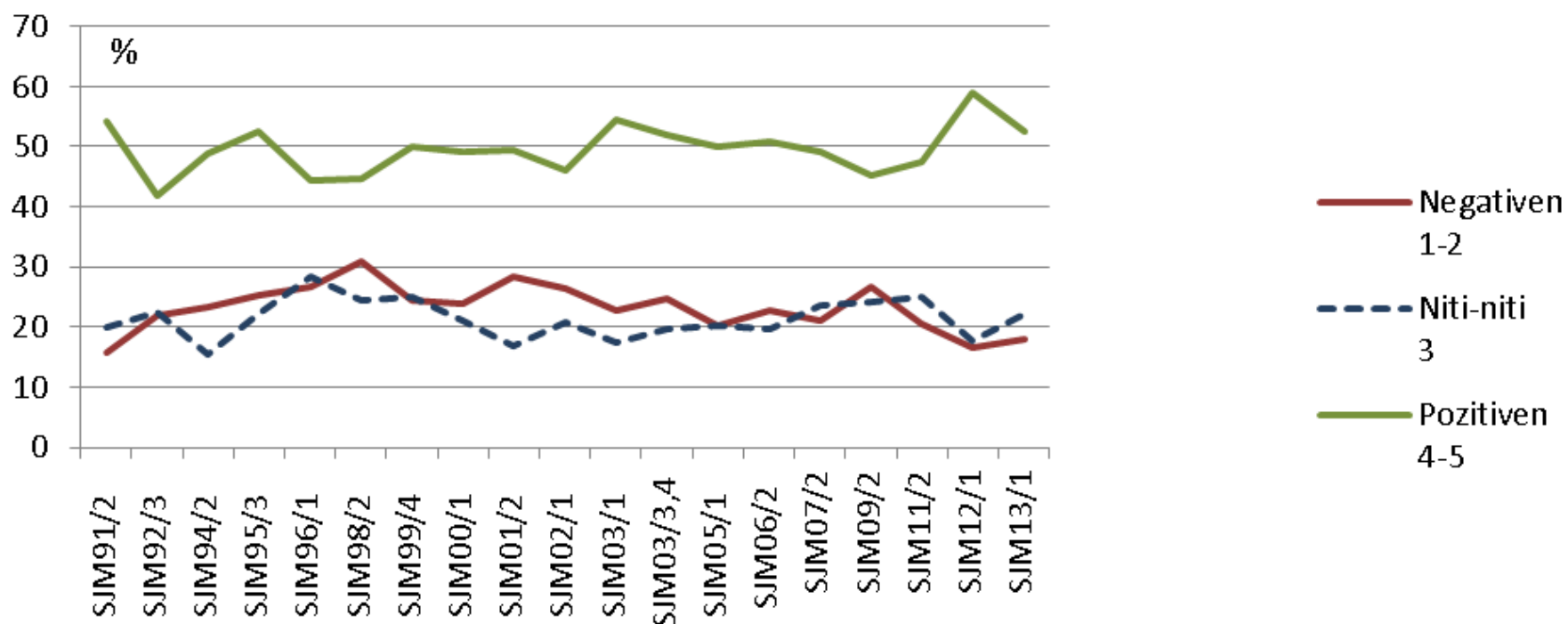
0

50

100

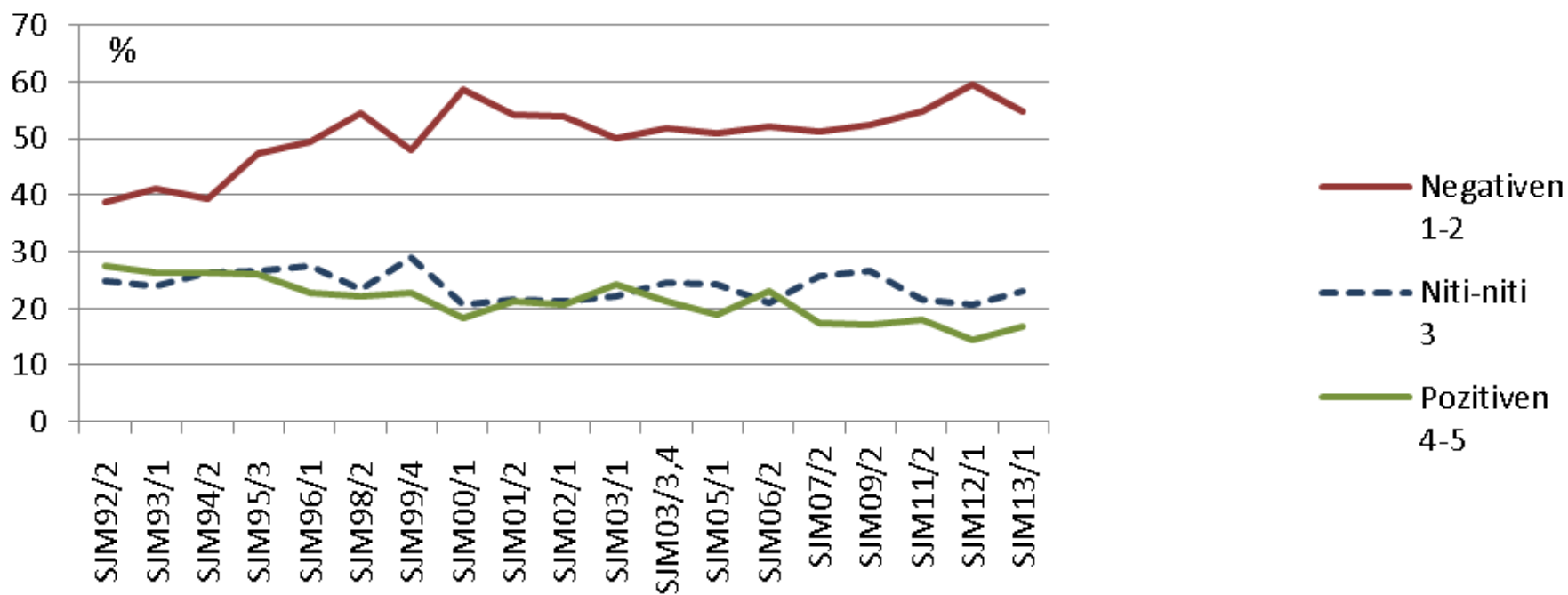
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2013

ODNOS DO POJMA "UKINITEV SMRTNE KAZNI"

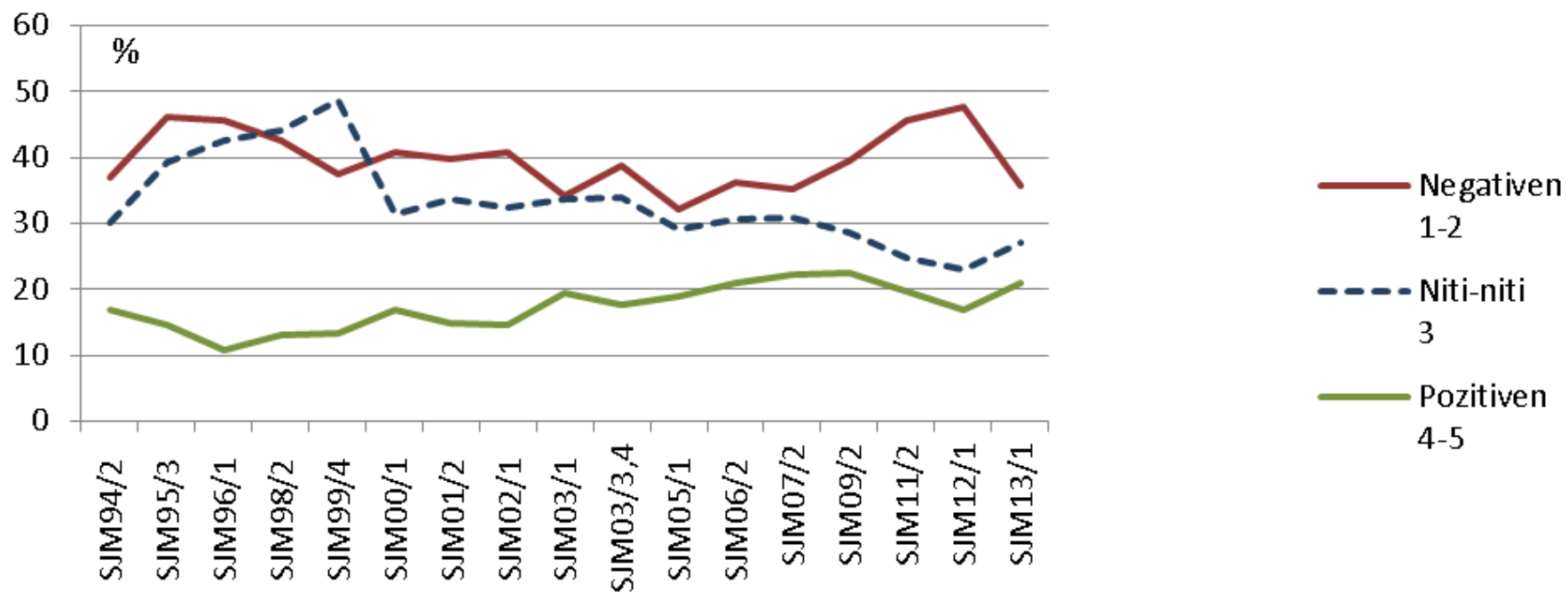
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1991 - 2013 (S27)

ODNOS DO POJMA "VEROUK V ŠOLAH"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1992-2013 (S33)

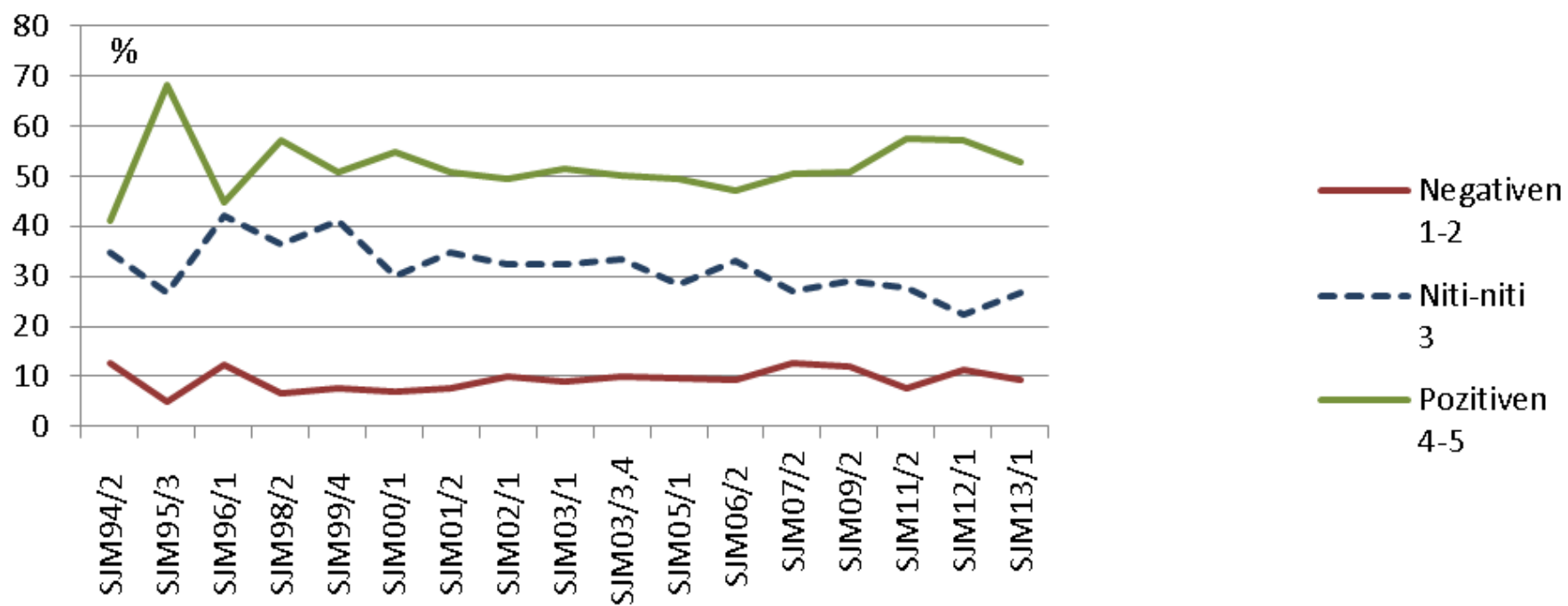
ODNOS DO POJMA "SLOVENSKO DOMOBRANSTVO"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1994-2013 (S31)

ODNOS DO POJMA "SLOVENSKI PARTIZANI"

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1994-2013 (S35)

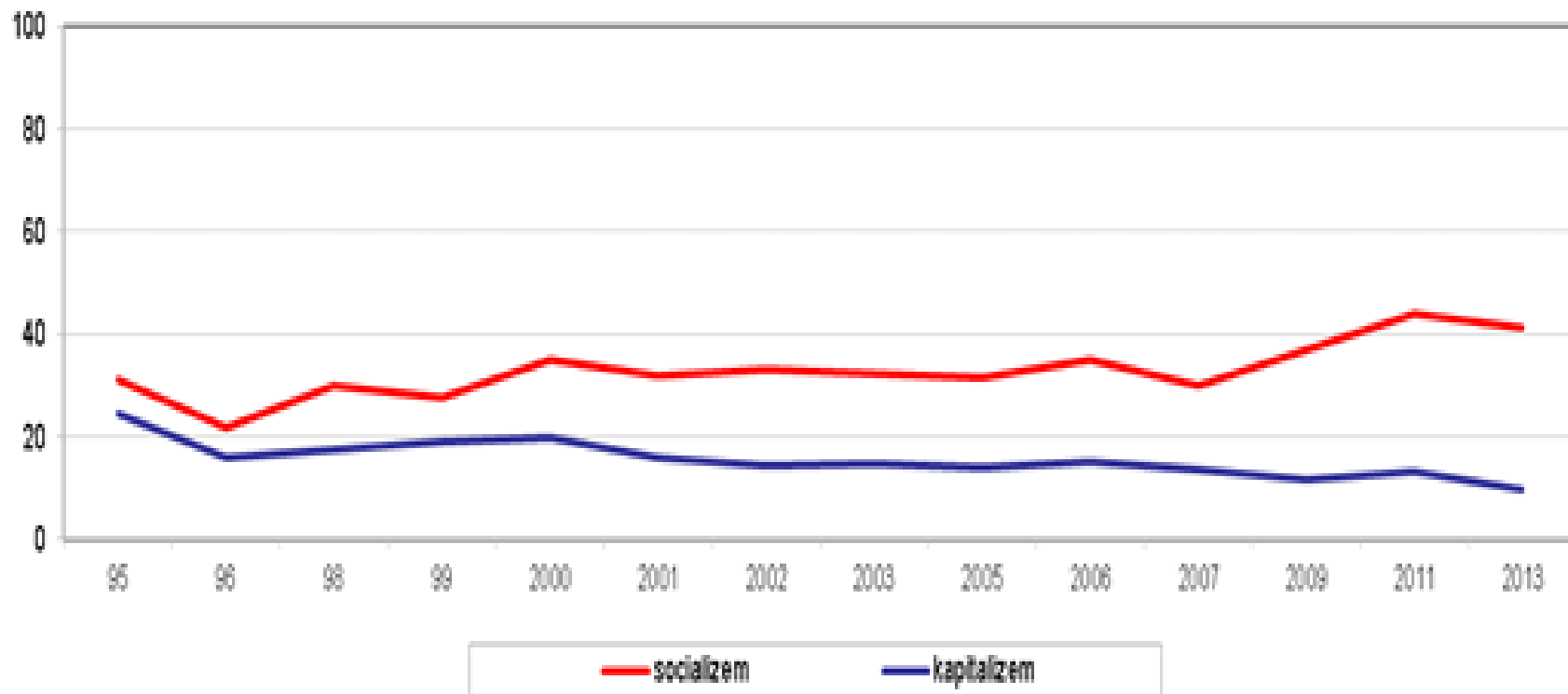
11. VREDNOTENJE SOCIALIZMA / KAPITALIZMA

N. Toš:

Utrjevanje demokracije v Srednji in Vzhodni Evropi Consolidation of Democracy in Central and Eastern Europe, 1991/1999/2103
Mednarodna primerjalna raziskava

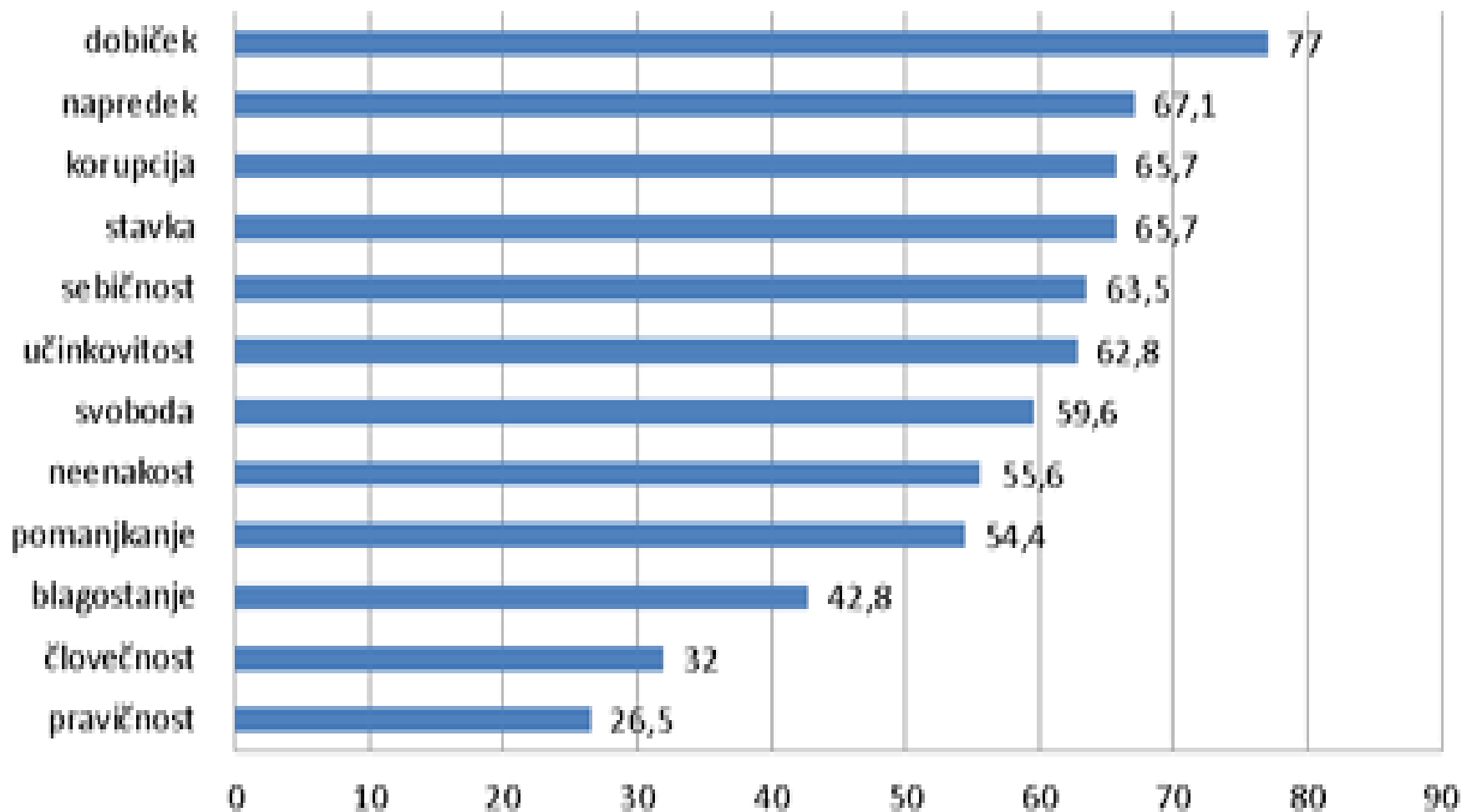
VREDNOTE: ODNOS DO POJMOV

Primerjava meritev 1995 - 2013; seštevek odgovorov: 4 - pozitiven in 5 - zelo pozitiven

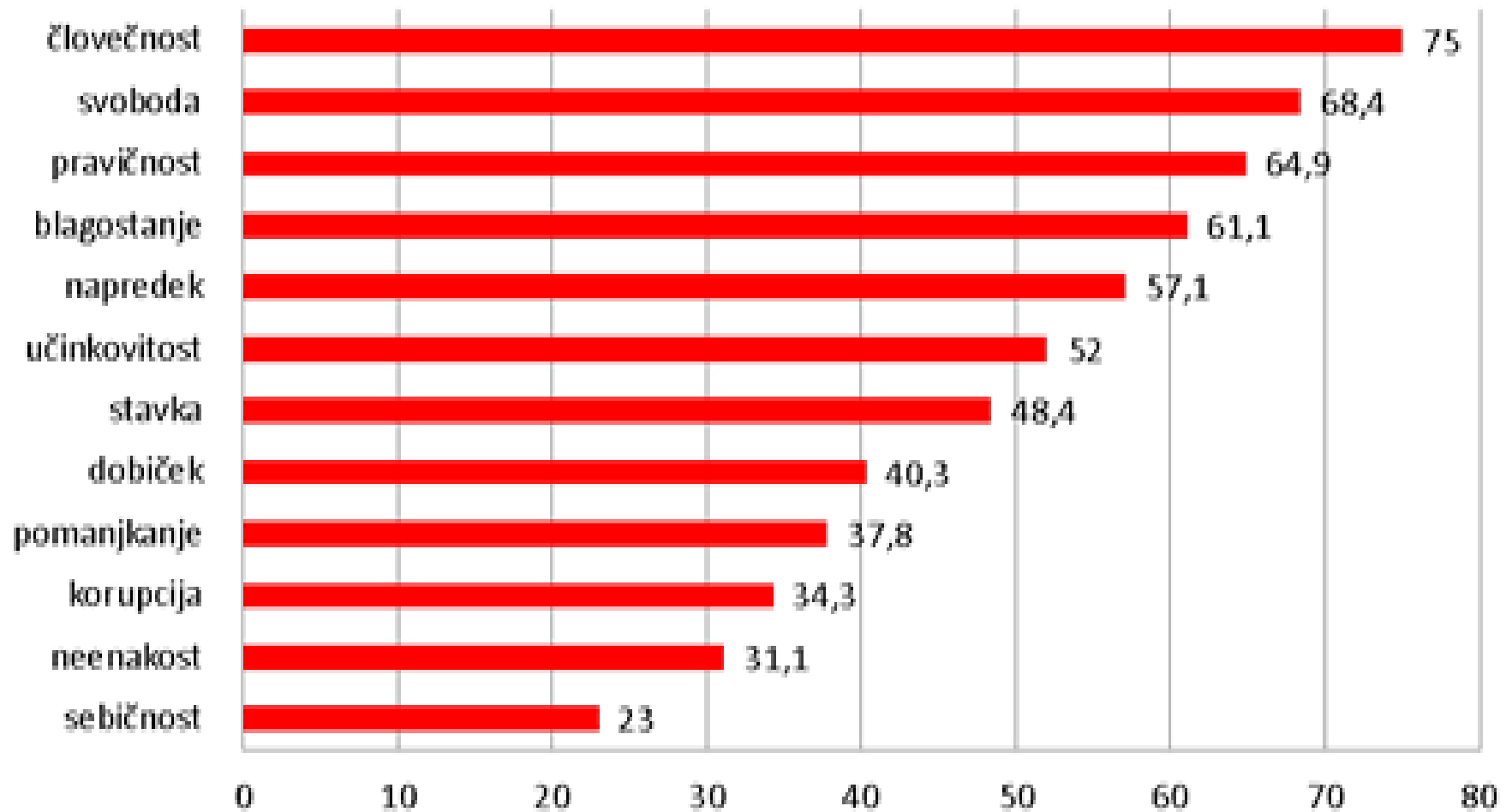
CJMMK, Slovensko javno mnenje, 1995 - 2013

ZNAČILNOSTI KAPITALISTIČNE DRUŽBE

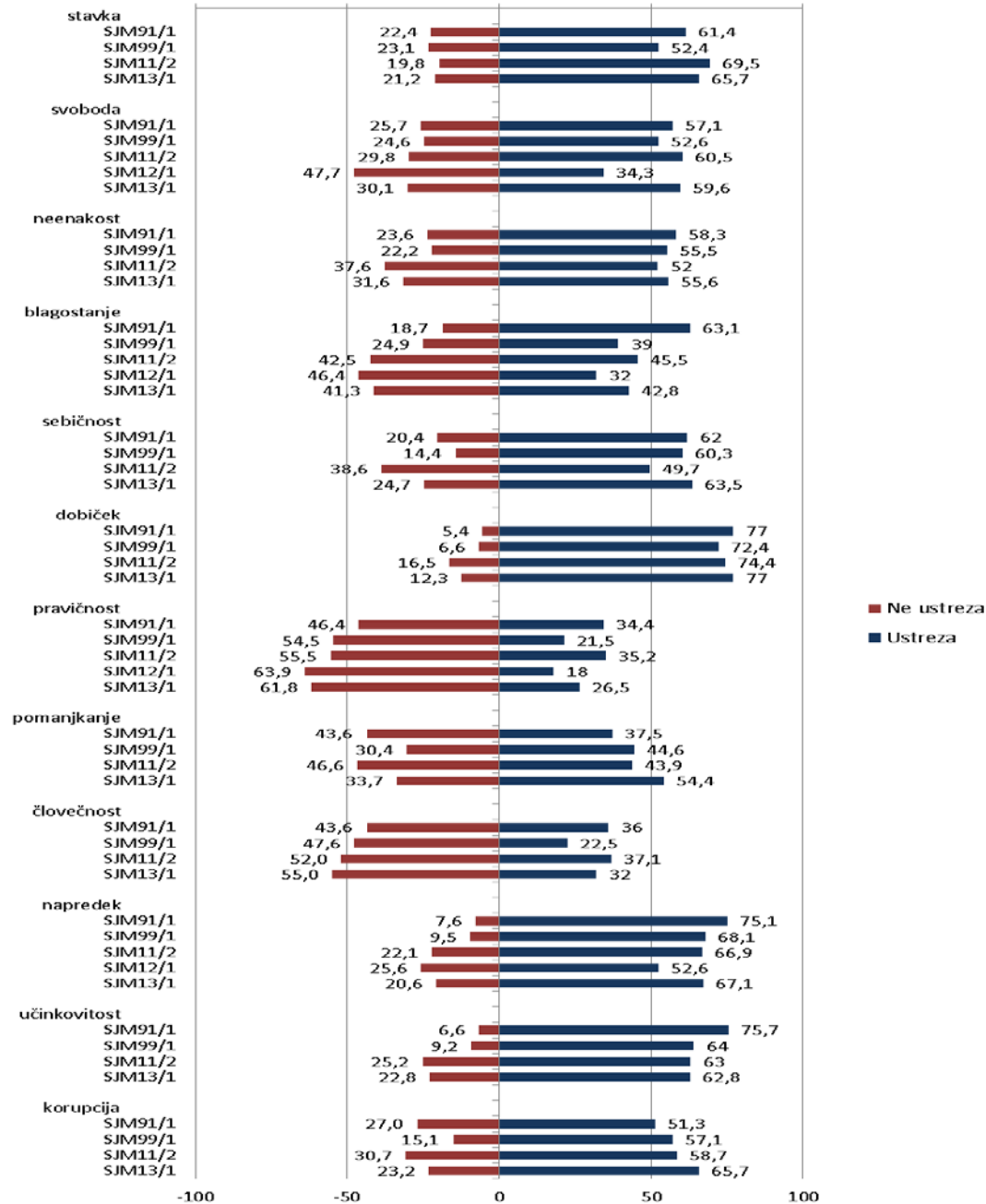
FDV - CEMMIK, Slovensko javno mnenje 2013, n=1010

ZNAČILNOSTI SOCIALISTIČNE DRUŽBE

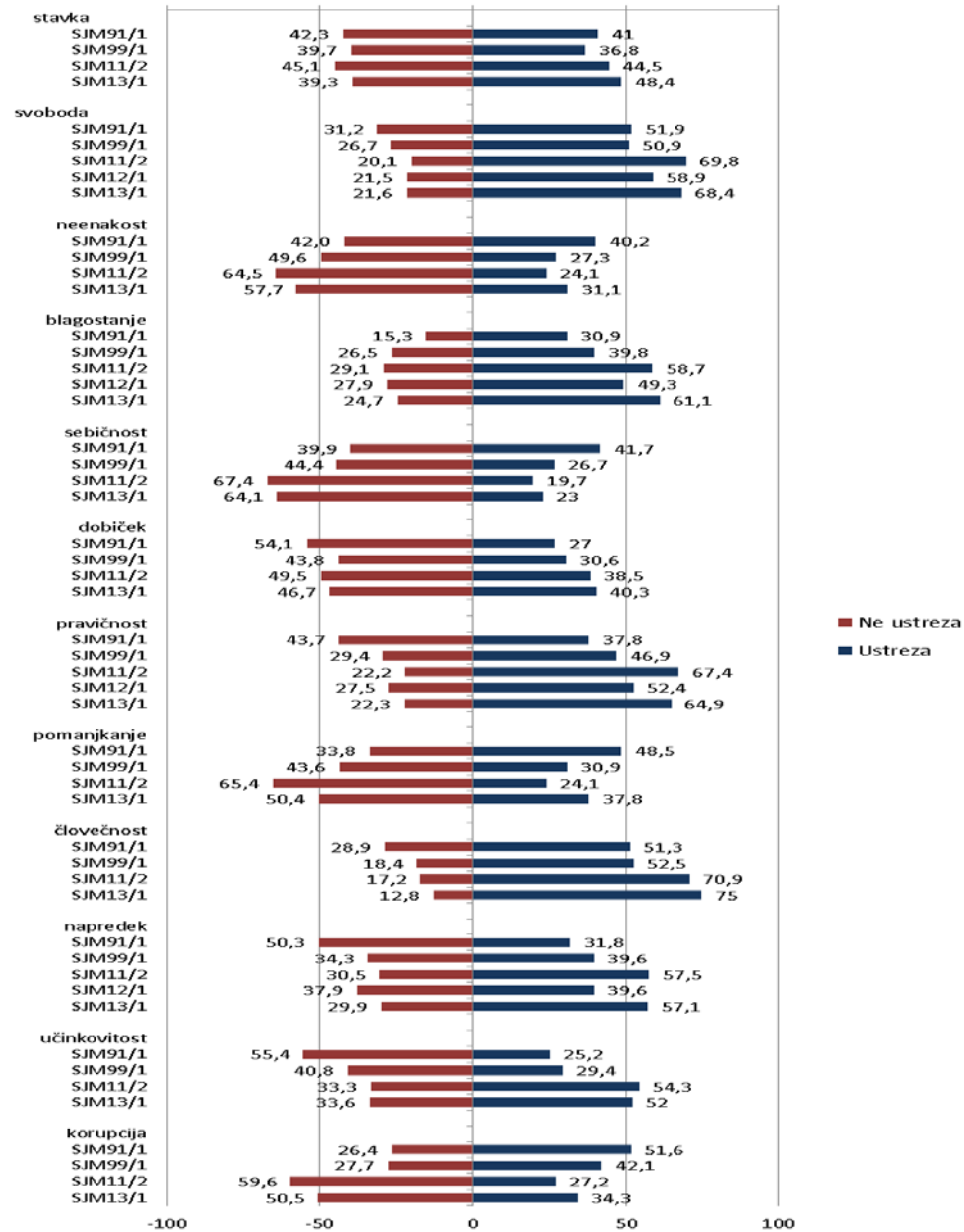

FDV - CjMMK, Slovensko javno mnenje 2013, n=1010

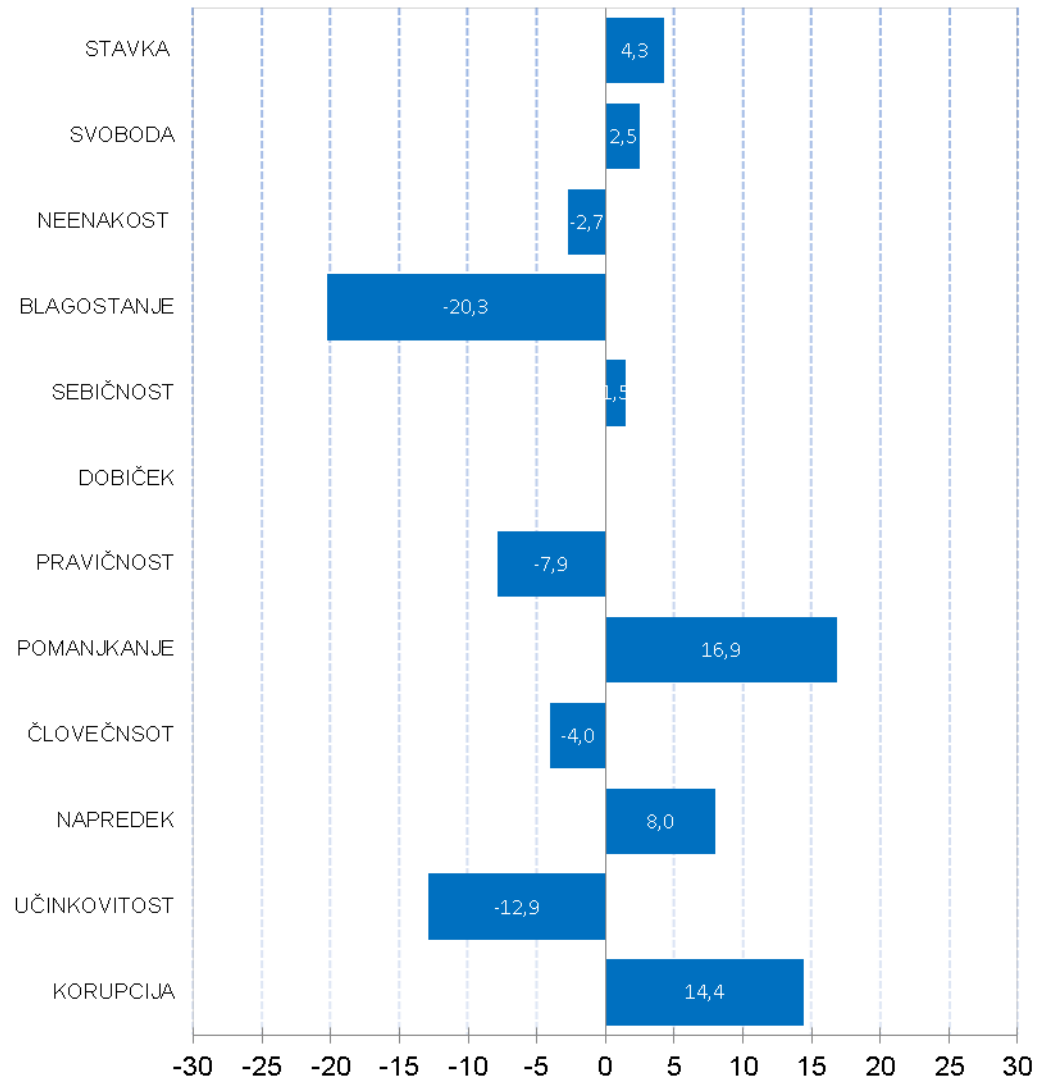
VREDNOTENJE KAPITALIZMA

VREDNOTENJE SOCIALIZMA

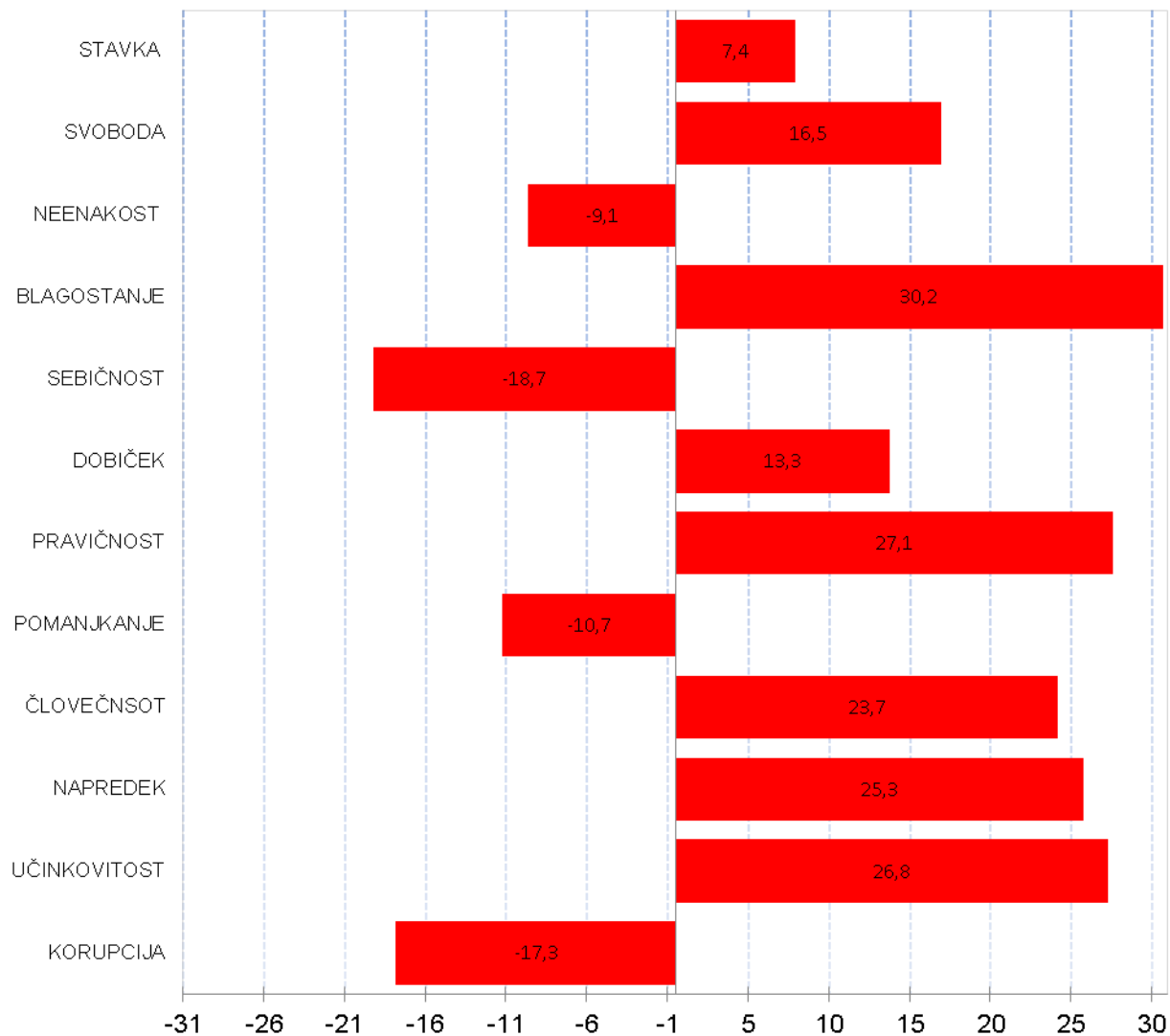

Razlika v deležih odgovorov "ustreza":
KAPITALIZEM 1991 - 2013
(16 pojmov, delež odgovorov "ustreza" - SLOVENIJA)

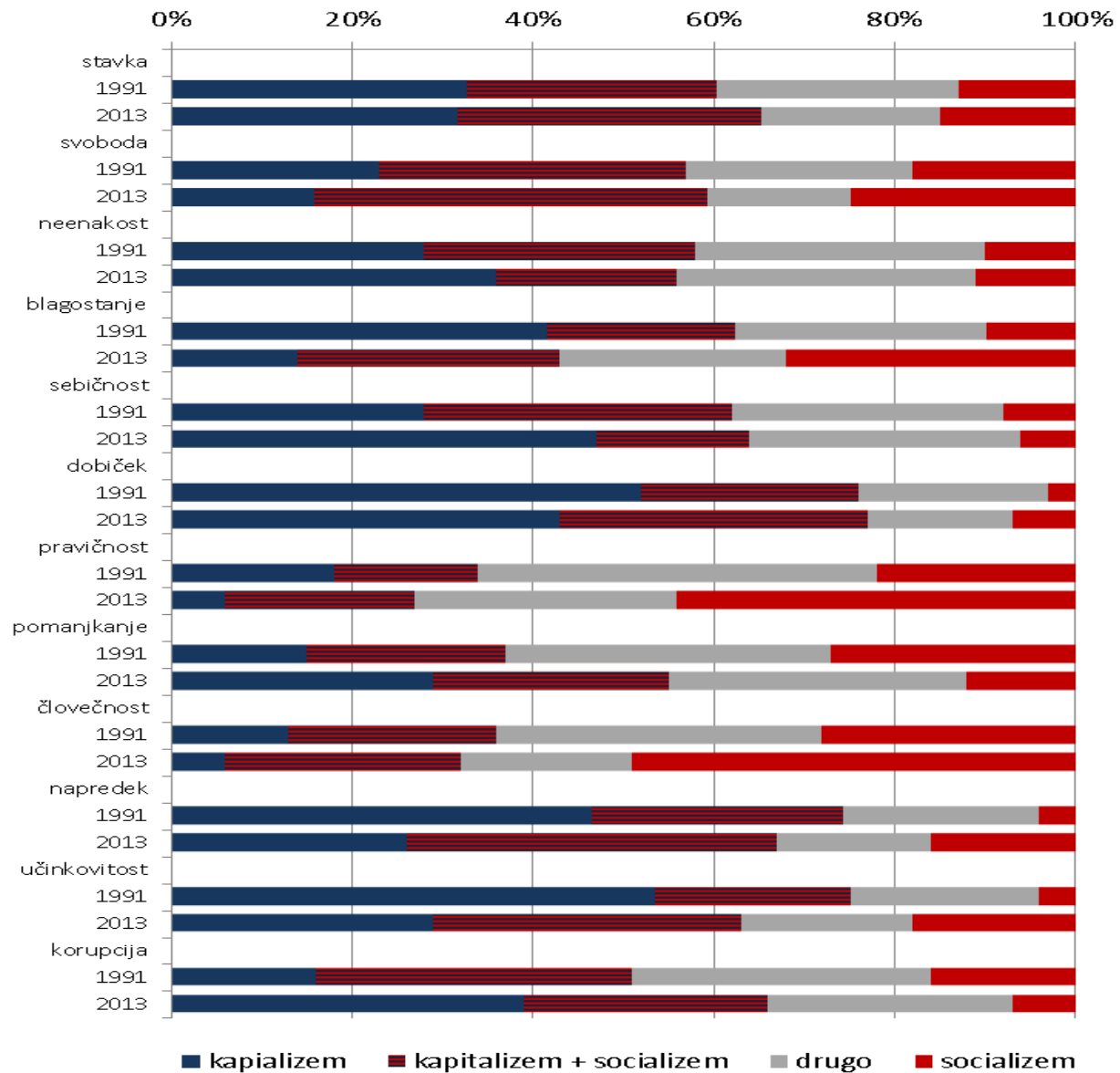

Razlika v deležih odgovorov "ustreza":
SOCIALIZEM 1991 - 2013
(16 pojmov, delež odgovorov "ustreza" - SLOVENIJA)

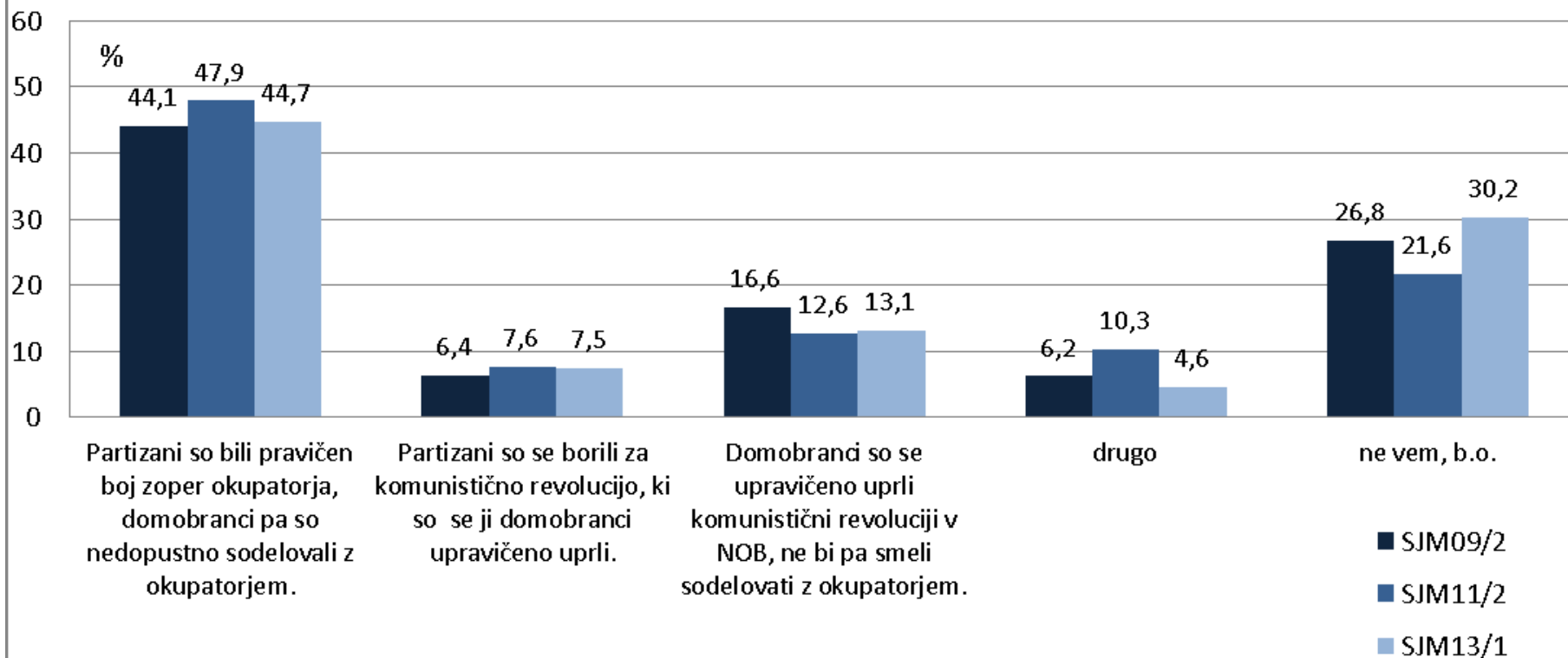
Primerjava: kapitalizem - socializem Slovensko javno mnenje 1991 - 2013

12. ODNOS DO PRETEKLOSTI

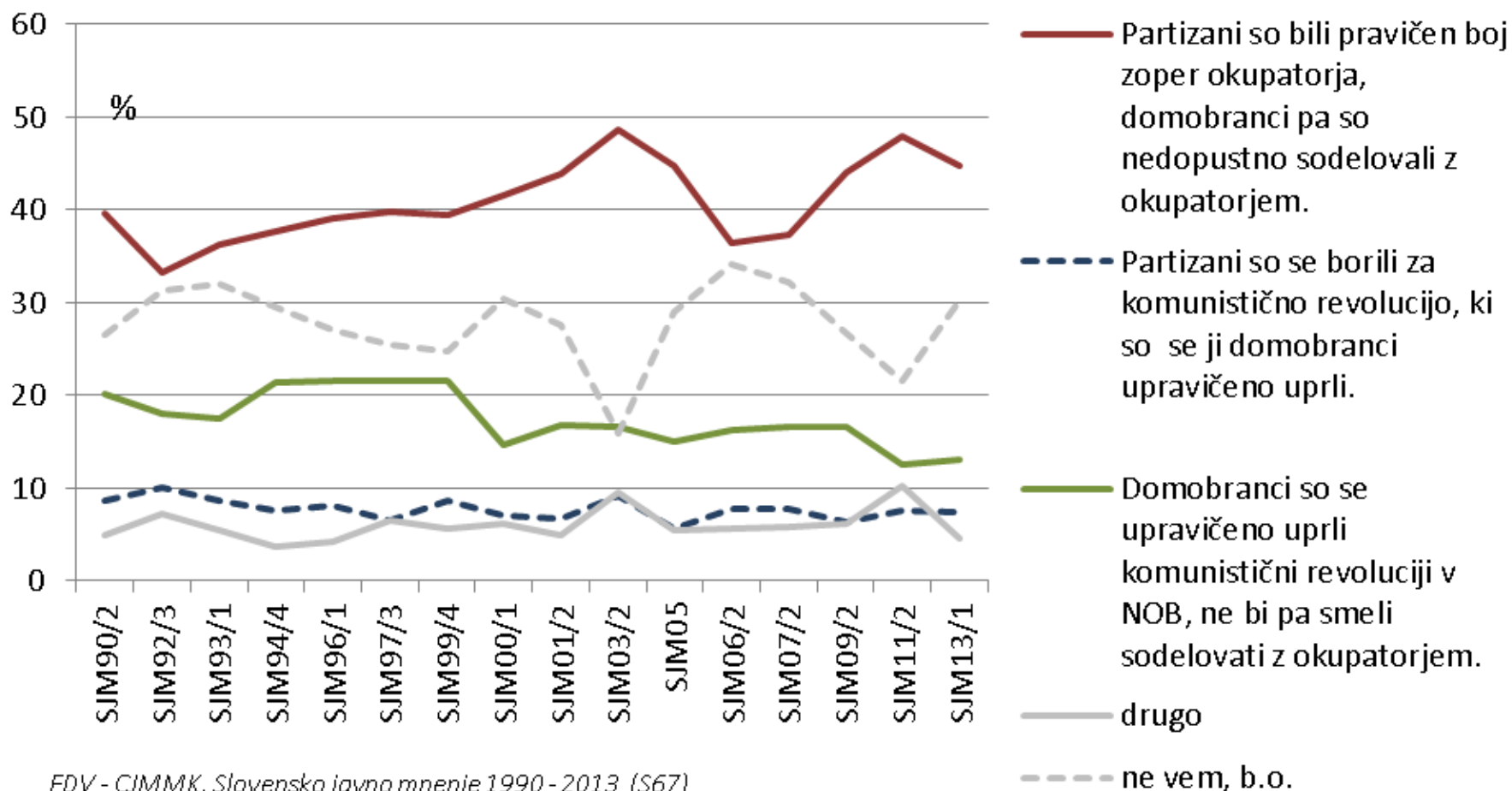
V Sloveniji se je oblikovalo več različnih pogledov glede vloge partizanov in domobrancev v času 2. svetovne vojne (1941–1945). Navedli vam bomo nekaj teh pogledov, vi pa povejte, kateri od njih vam je najbližji.

POGLEDI NA VLOGE PARTIZANOV IN DOMOBANCEV

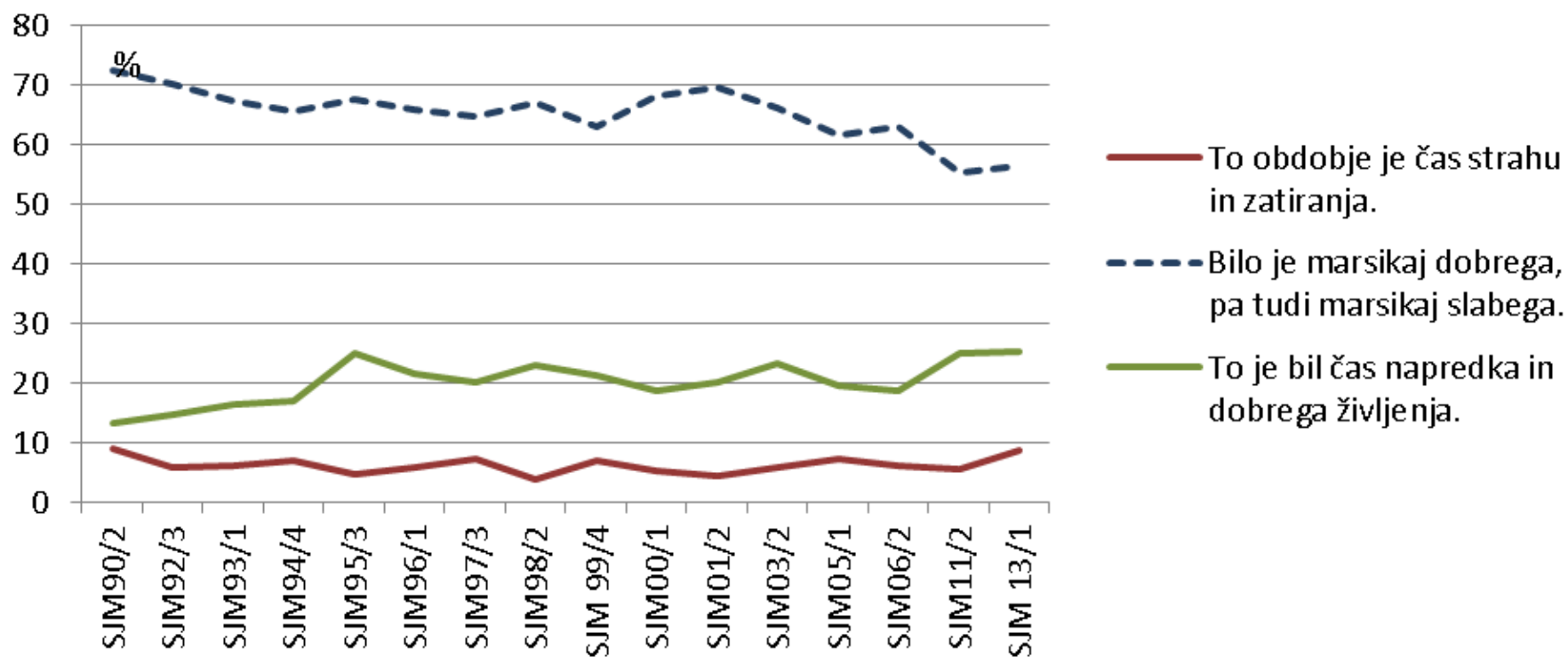
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2009-2013 (S67)

POGLEDI NA VLOGE PARTIZANOV IN DOMOBRANCEV

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1990 - 2013 (S67)

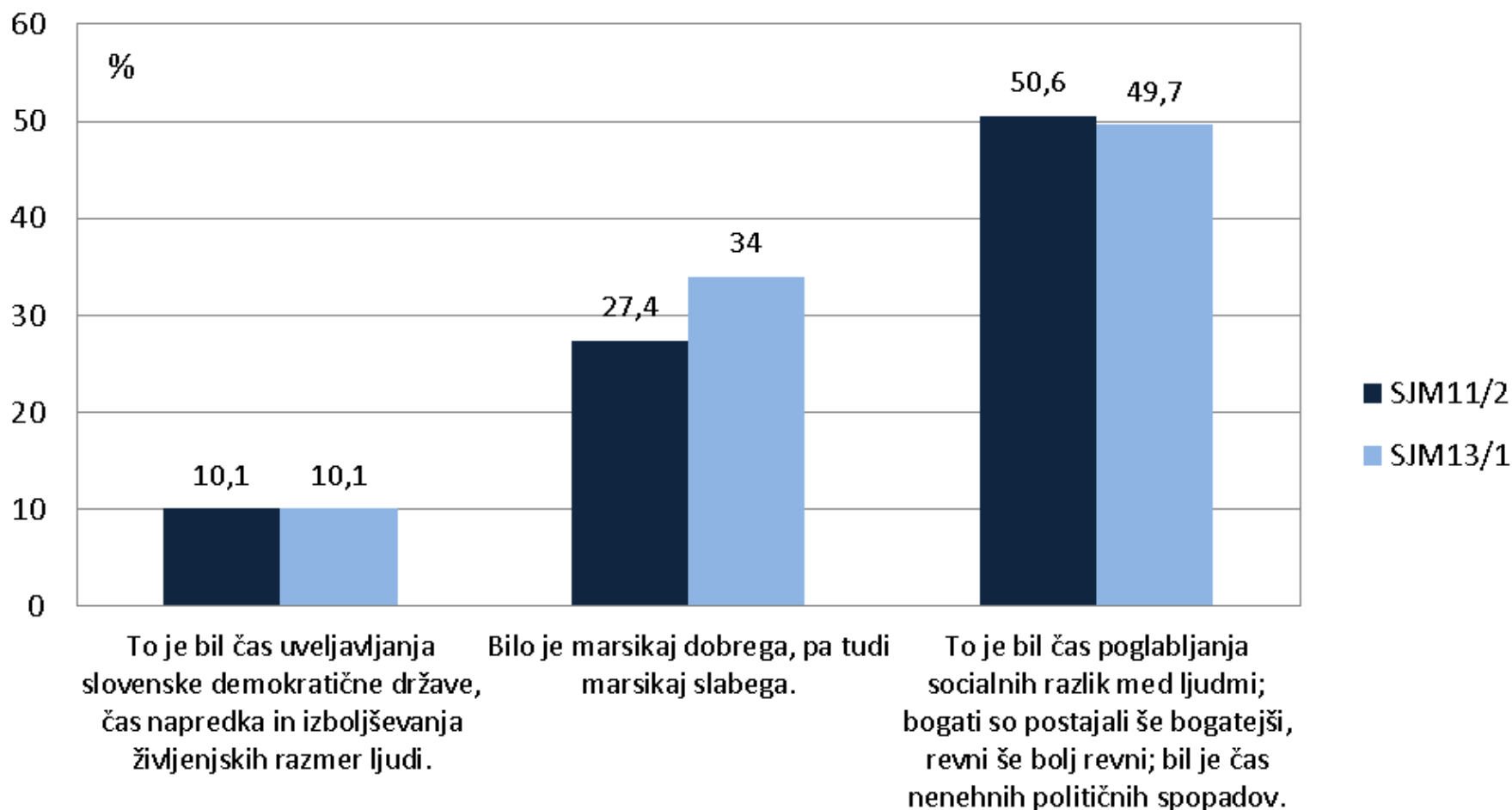
OCENE RAZMER V DESETLETJIH PO 2.SVETOVNI VOJNI

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1990 - 2013 (S68)

Tudi pogledi na razvoj in življenjske razmere v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih – po osamosvojitvi, so različni. Navedli vam bomo nekaj pogledov, vi pa povejte, kateri od teh je vam najbližji.

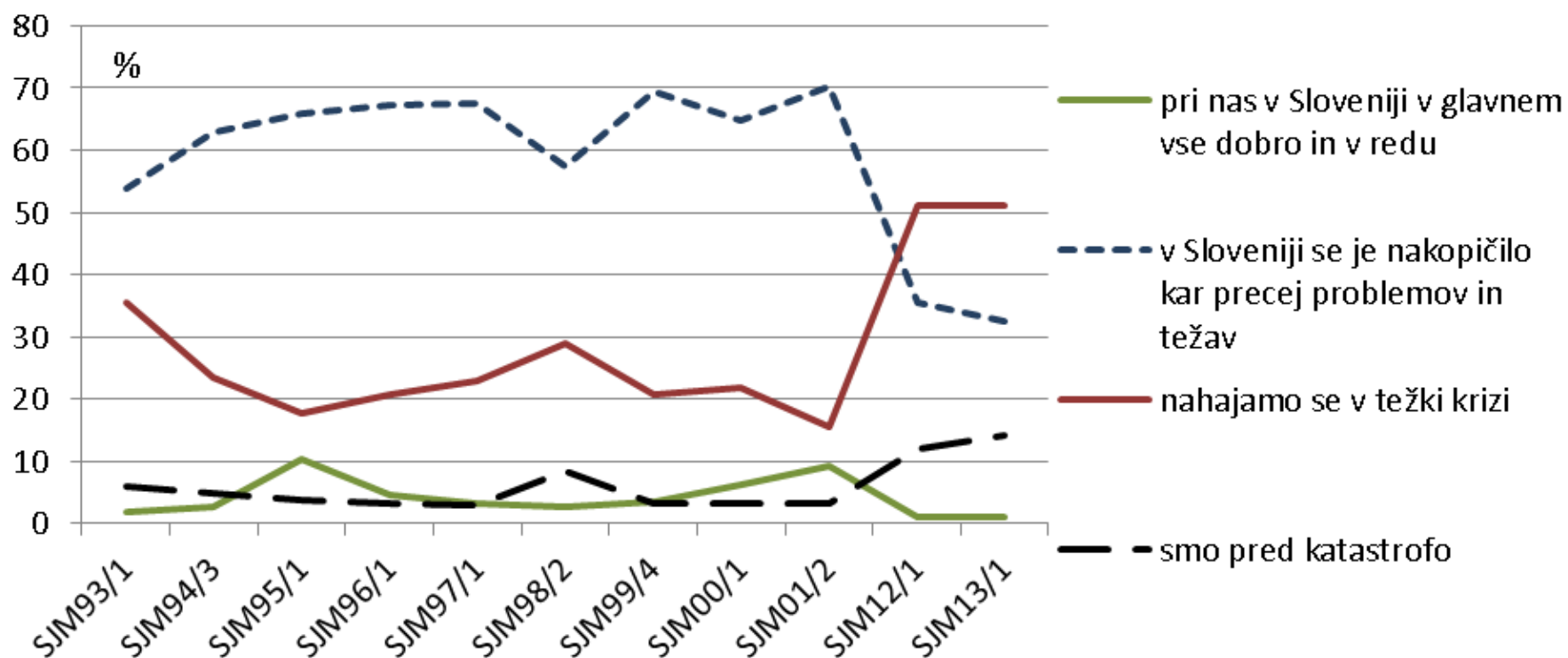
OCENE RAZMER V SLOVENIJI PO OSAMOSVOJITVI

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2011 - 2013 (S69)

PRESOJA STANJA V SLOVENSKI DRUŽBI DANES

Ali je...

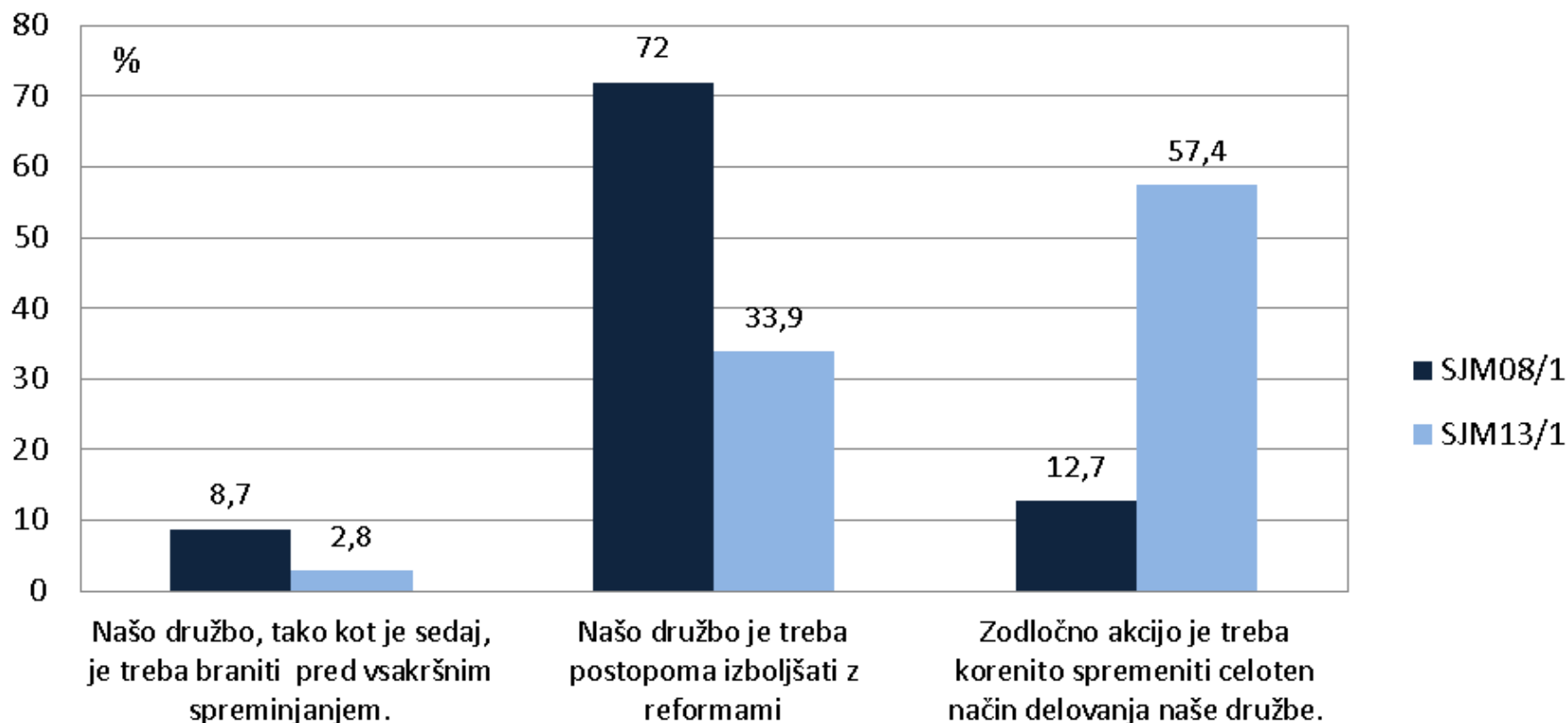
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1993 - 2013 (S70)

S71 Spodaj so zapisani trije značilni pogledi na družbo, v kateri živimo. Kateri izmed njih je najbližje vašemu mnenju?

SPODAJ SO ZAPISANI TRIJE ZNAČILNI POGLEDI NA DRUŽBO, V KATERI ŽIVIMO.

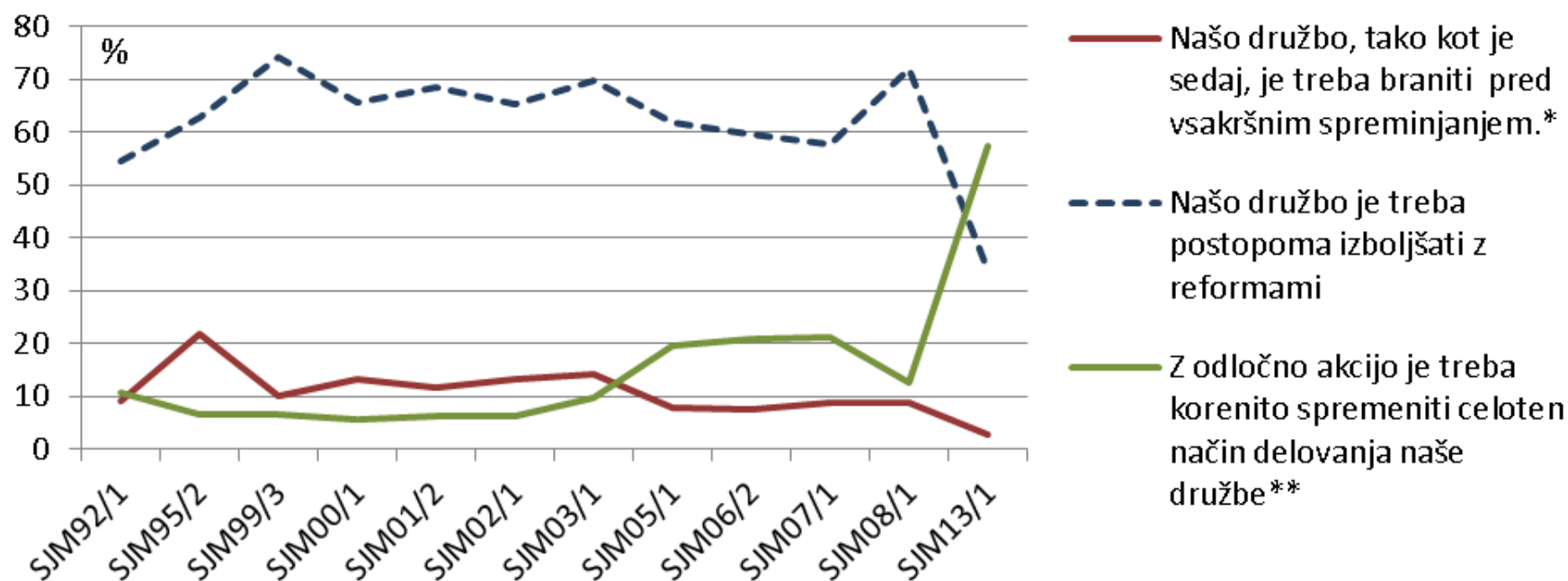
Kateri izmed njih je najbližje vašemu mnenju?

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2008 - 2013 (S71)

SPODAJ SO ZAPISANI TRIJE ZNAČILNI POGLEDI NA DRUŽBO, V KATERI ŽIVIMO.

Kateri izmed njih je najbližje vašemu mnenju?

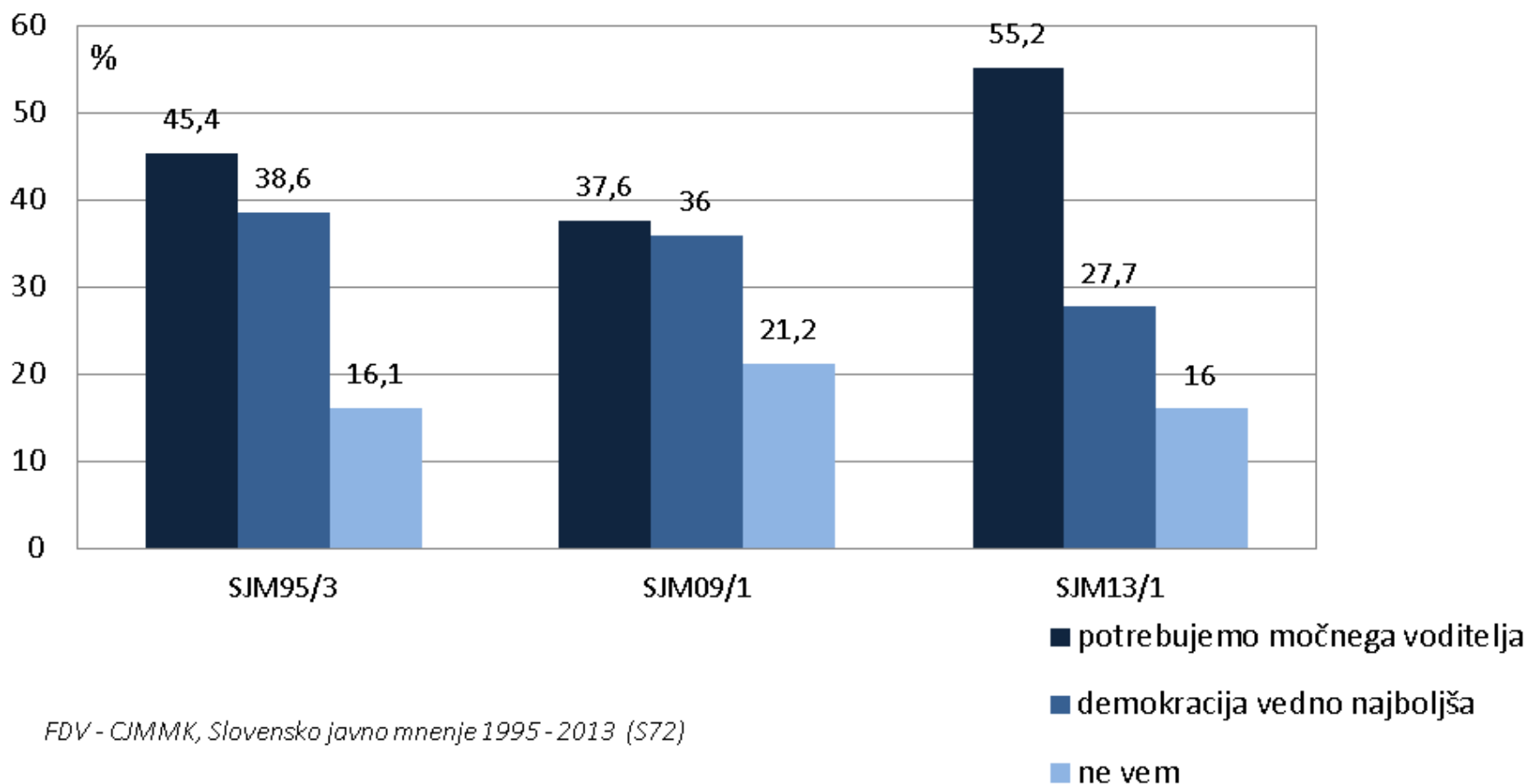
* Do 2003: Našo družbo, tako kot je sedaj, je treba braniti pred vsakršnim prevratom

** Do 2003: Z revolucionarno akcijo je treba korenito spremeniti celoten način delovanja naše družbe

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1992 - 2013 (S71)

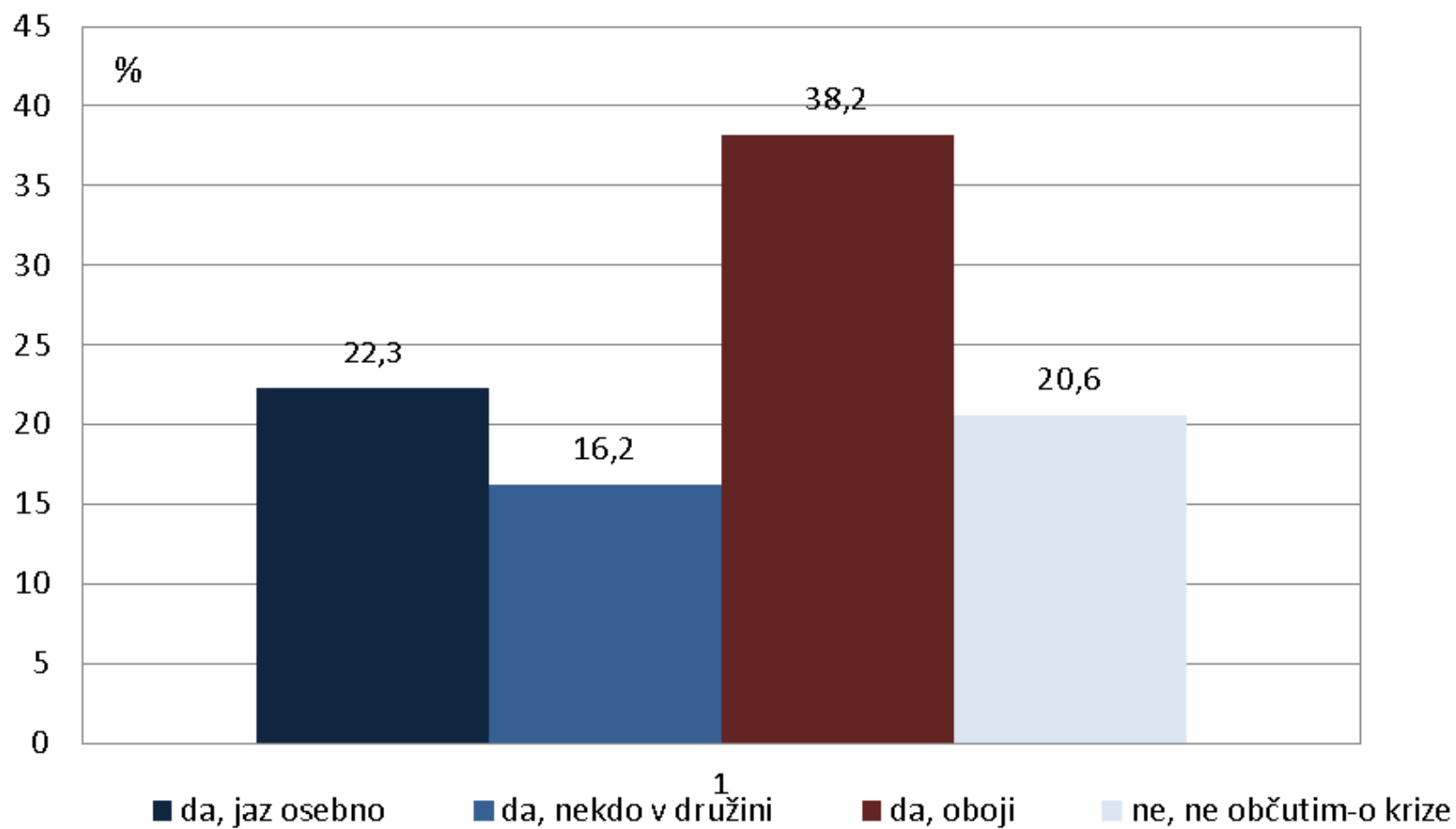
**VČASIH DEMOKRACIJA NE DELUJE. KADAR SE TO ZGODI, NEKATERI
MENIJO, DA POTREBUJEMO MOČNEGA VODITELJA, KI BI UREDIL STVARI;
DRUGI MENIJO, DA JE TUDI TAKRAT DEMOKRACIJA NAJBOLJŠA.**

Kaj menite vi?

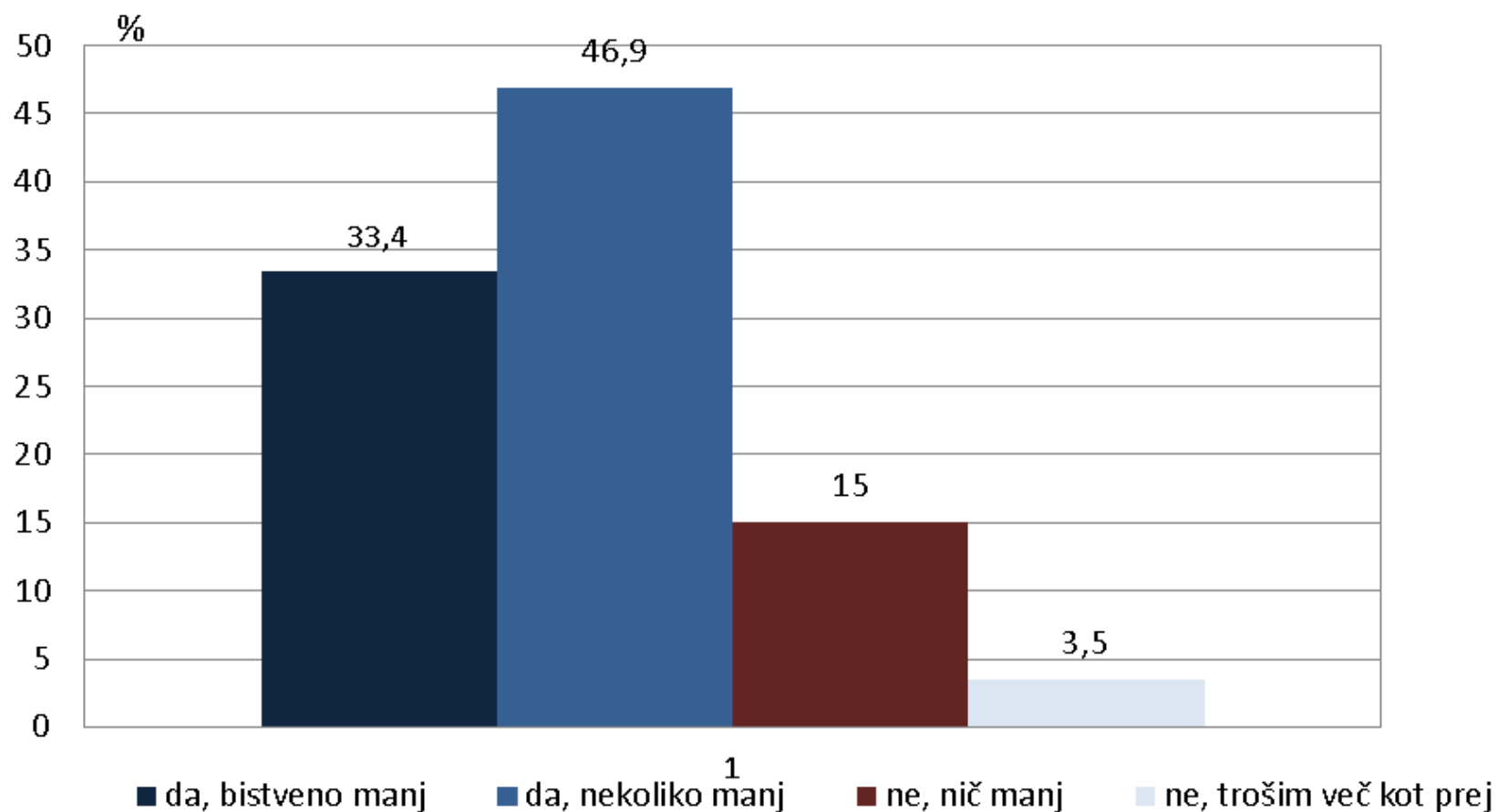

13. OSEBNA ZAZNAVA KRIZE

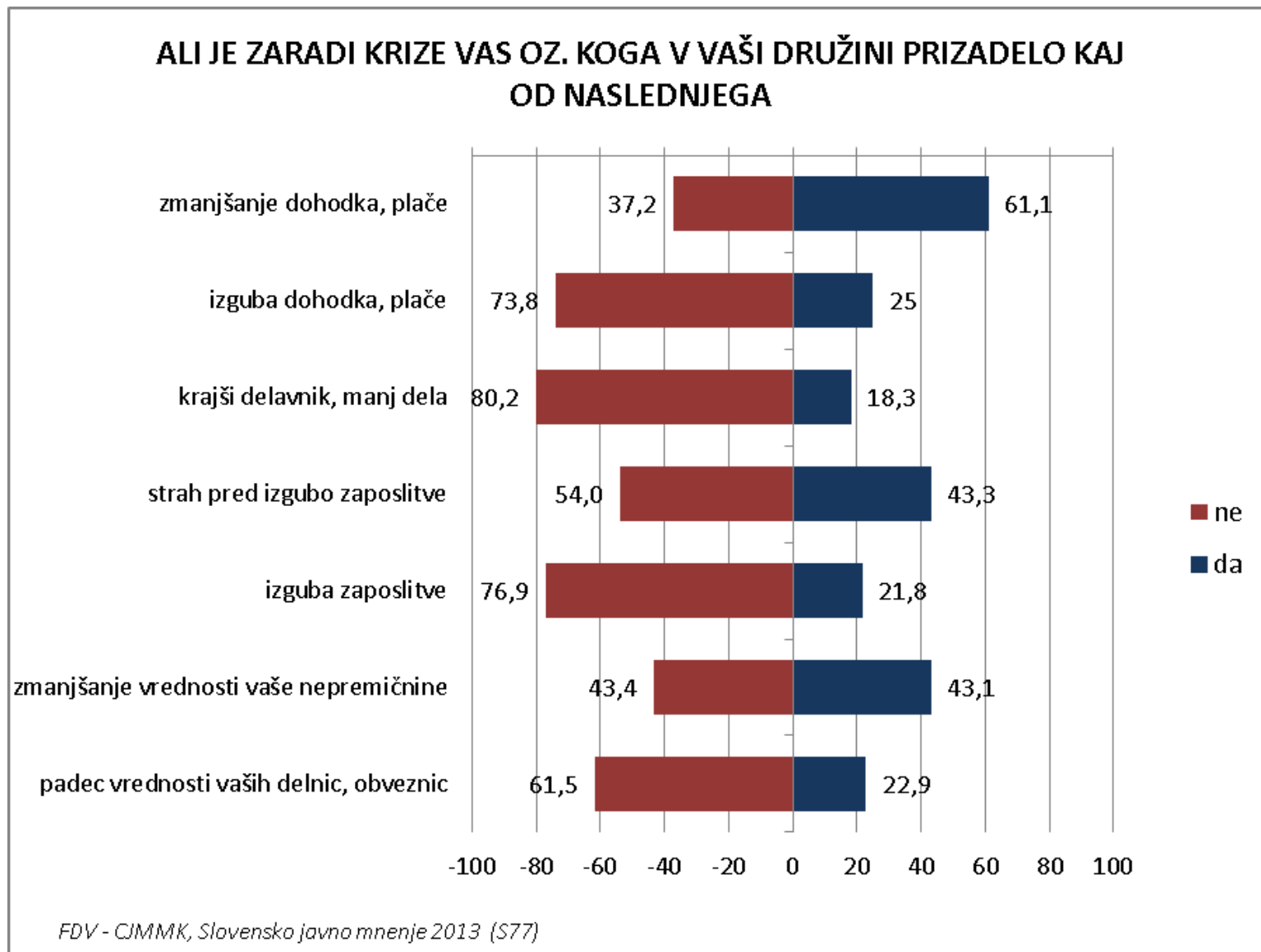
ALI KRIZO OBČUTITE TUDI VI OSEBNO, KDO V VAŠI DRUŽINI, ALI NE?

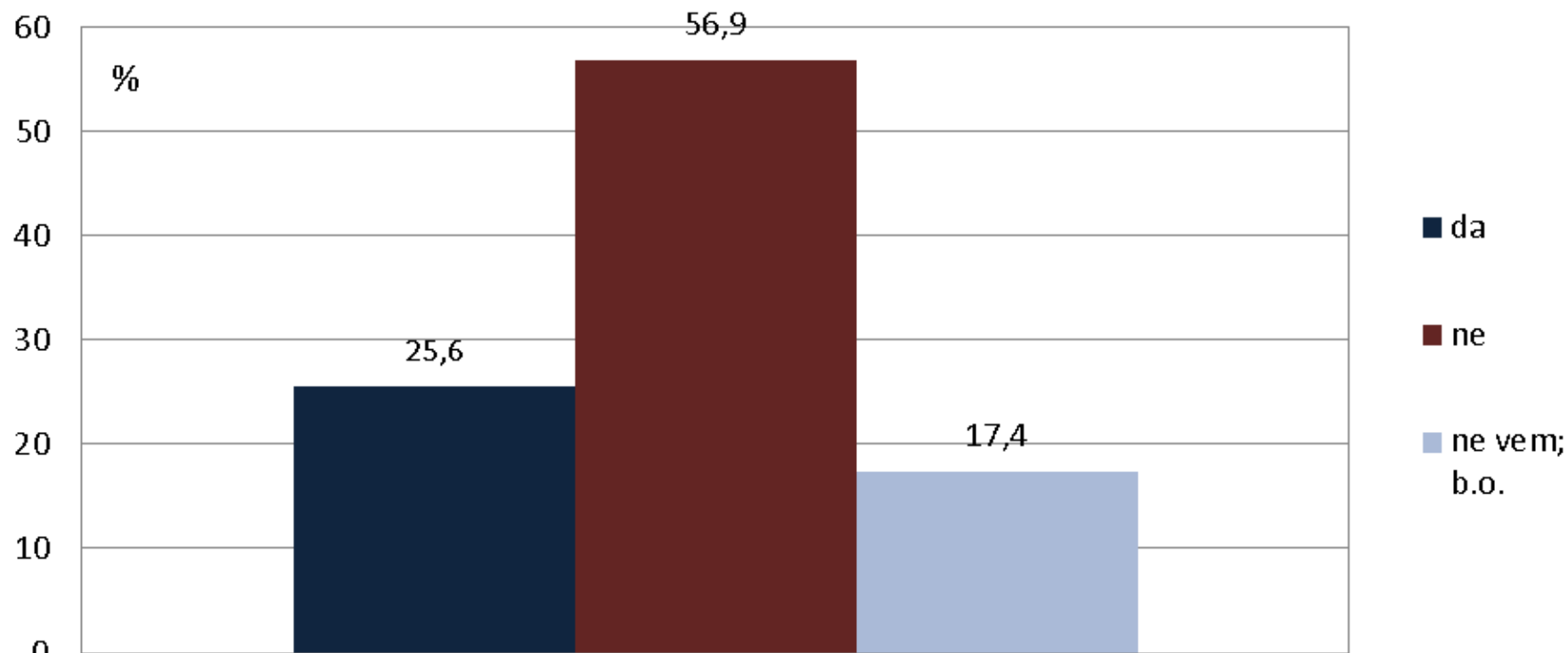
ALI STE ZARADI KRIZE SPREMENILI VAŠE POTROŠNIŠKE NAVADE, ALI SEDAJ TROŠITE MANJ KOT PREJ ALI NE?

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2003 - 2013

**ALI BI SE BILI VI ZATO DA BI SE SLOVENIJA IZVILA IZ KRIZE PRIPRAVLJENI
ČEMU ODPOVEDATI, OZ. PRISPEVATI IZ LASTNEGA ŽEPA VEČ ALI NE?**

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2003 - 2013

14. NACIONALNE IDENTITETE

N1 Kako se čutite navezani na...

KAKO SE ČUTITE NAVEZANI NA ...

(1-zelo navezan, 2-navezan, 3-le malo navezan, 4-splah nič navezan)

VAŠ KRAJ ALI MESTO

SJM 94/4

SJM 03/2

SJM 13/1

VAŠO REGIJO

SJM 94/4

SJM 03/2

SJM 13/1

SLOVENIJO

SJM 94/4

SJM 03/2

SJM 13/1

EVROPO

SJM 94/4

SJM 03/2

SJM 13/1

SVET KOT CELOTO

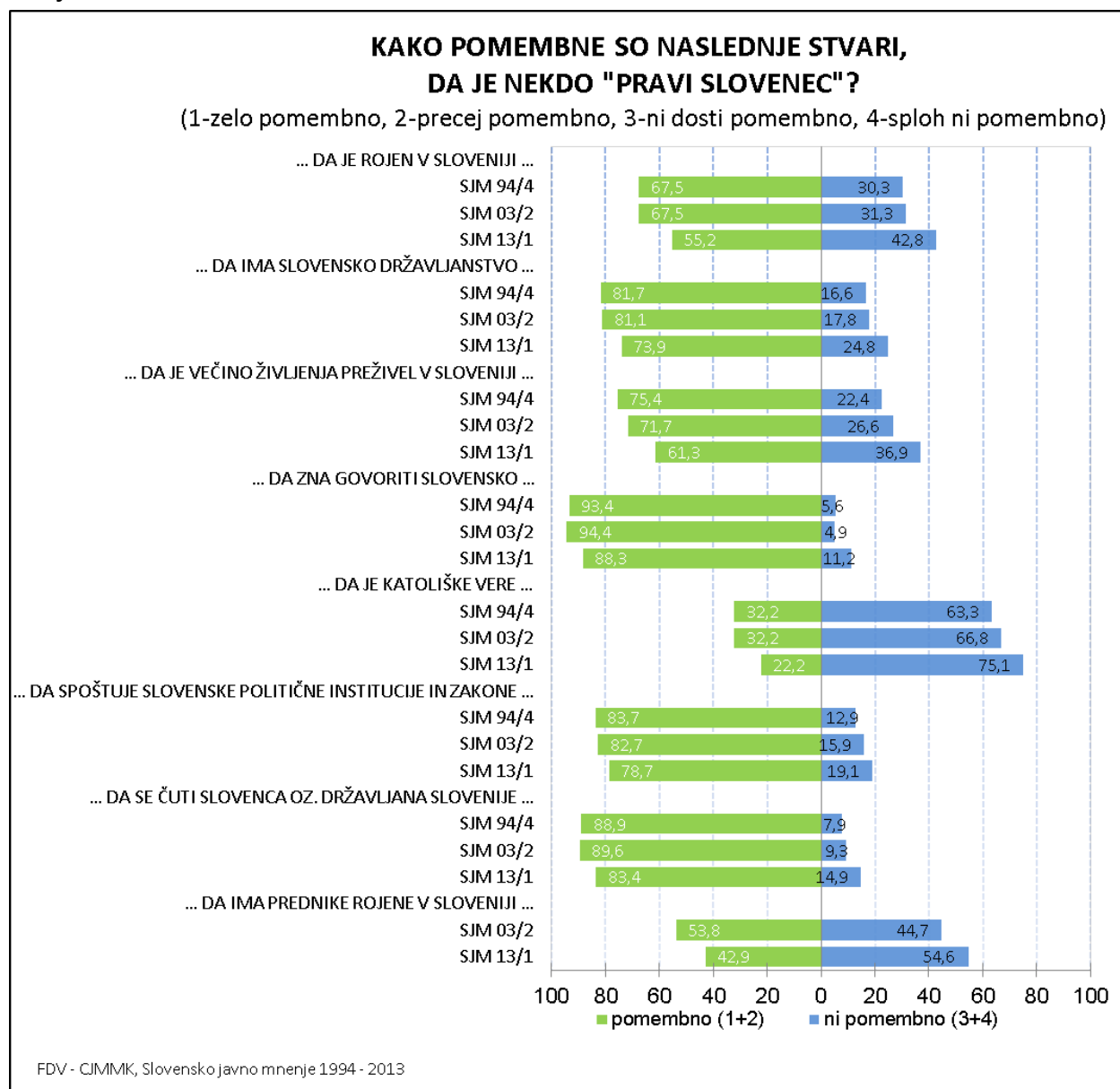
SJM 13/1

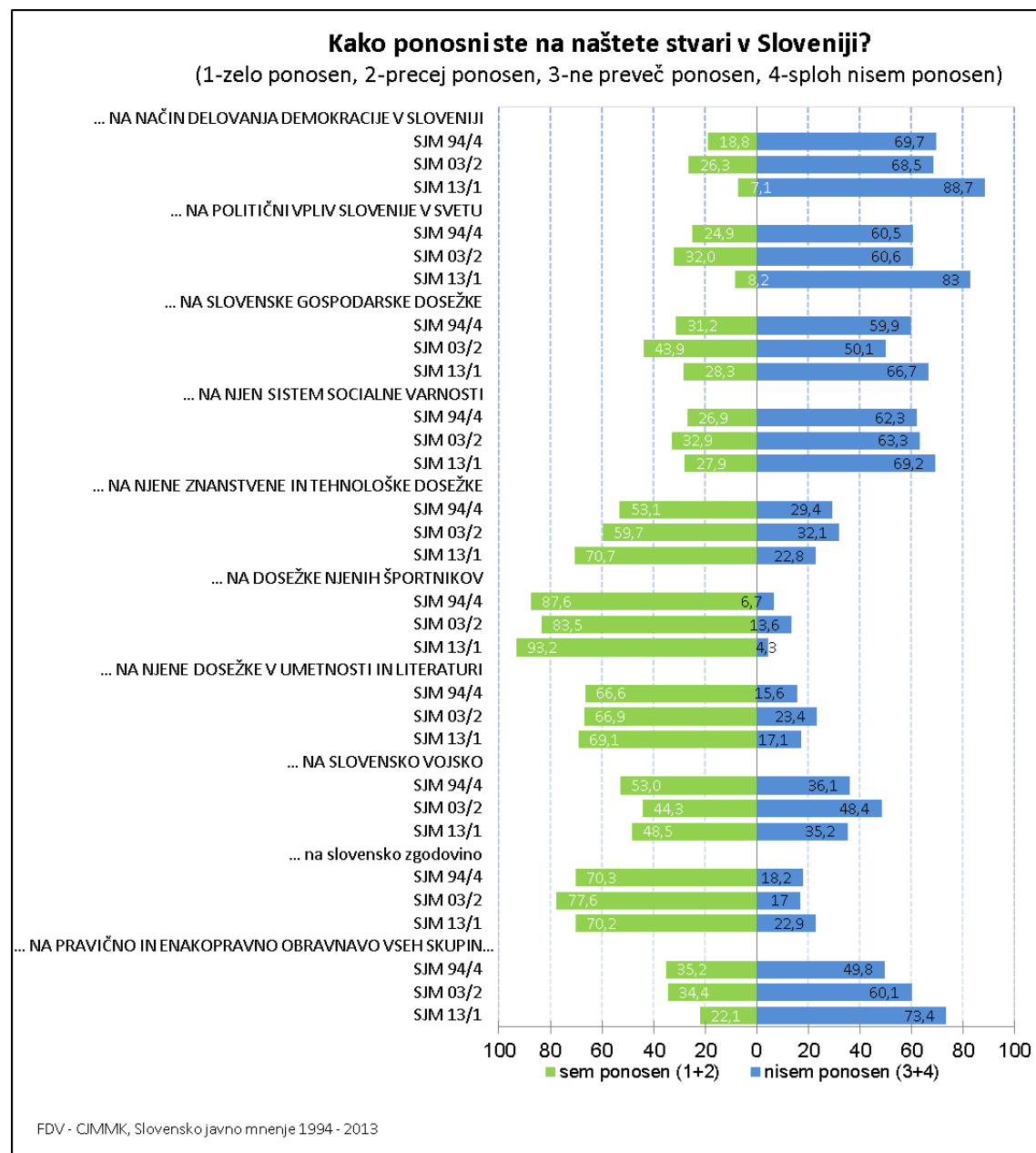

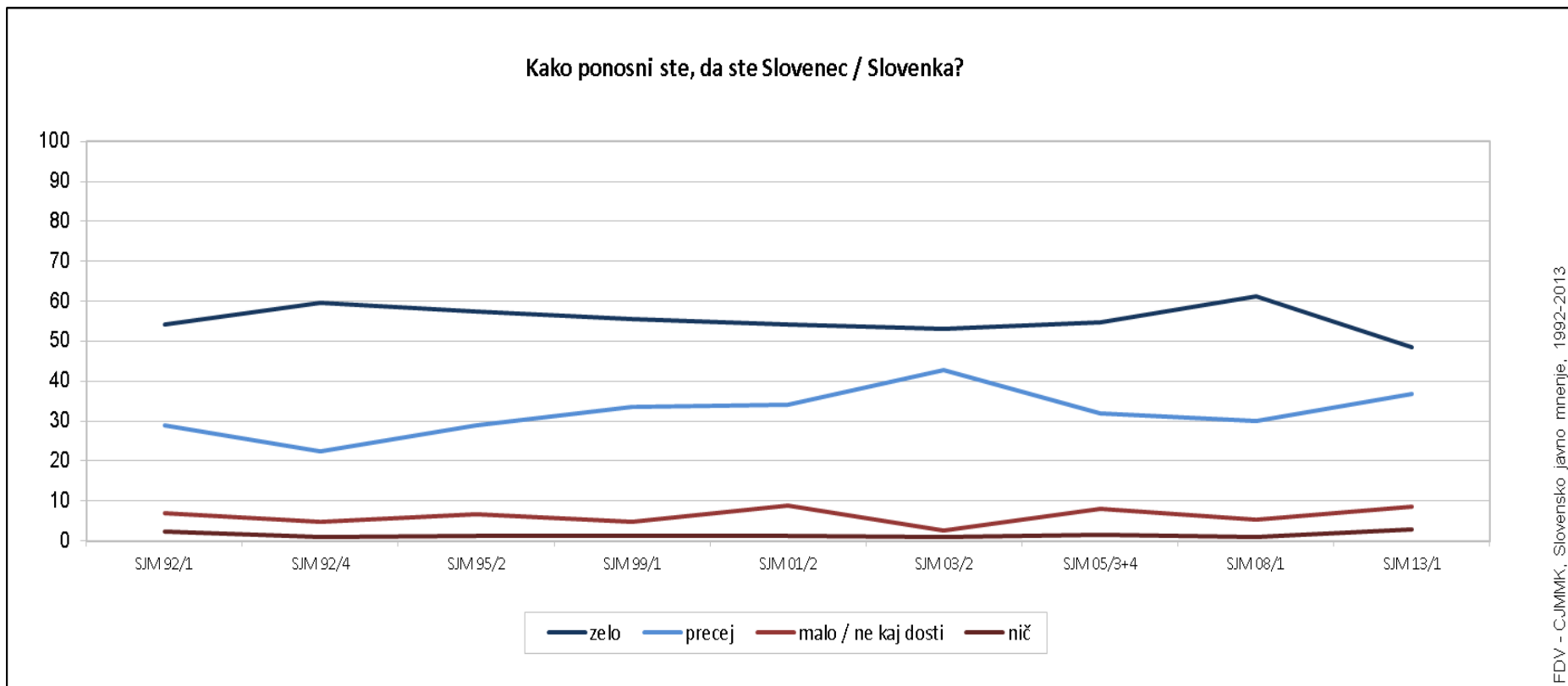
100 80 60 40 20 0 20 40 60 80 100

■ navezan (1+2) ■ nenavezan (3+4)

N2 Nekateri menijo, da so stvari, ki jih bom prebral-a pomembne, da bi nekdo lahko bil pravi Slovenec, spet drugi pa menijo, da niso pomembne. Kaj pa vi mislite, kako pomembne so naslednje stvari?

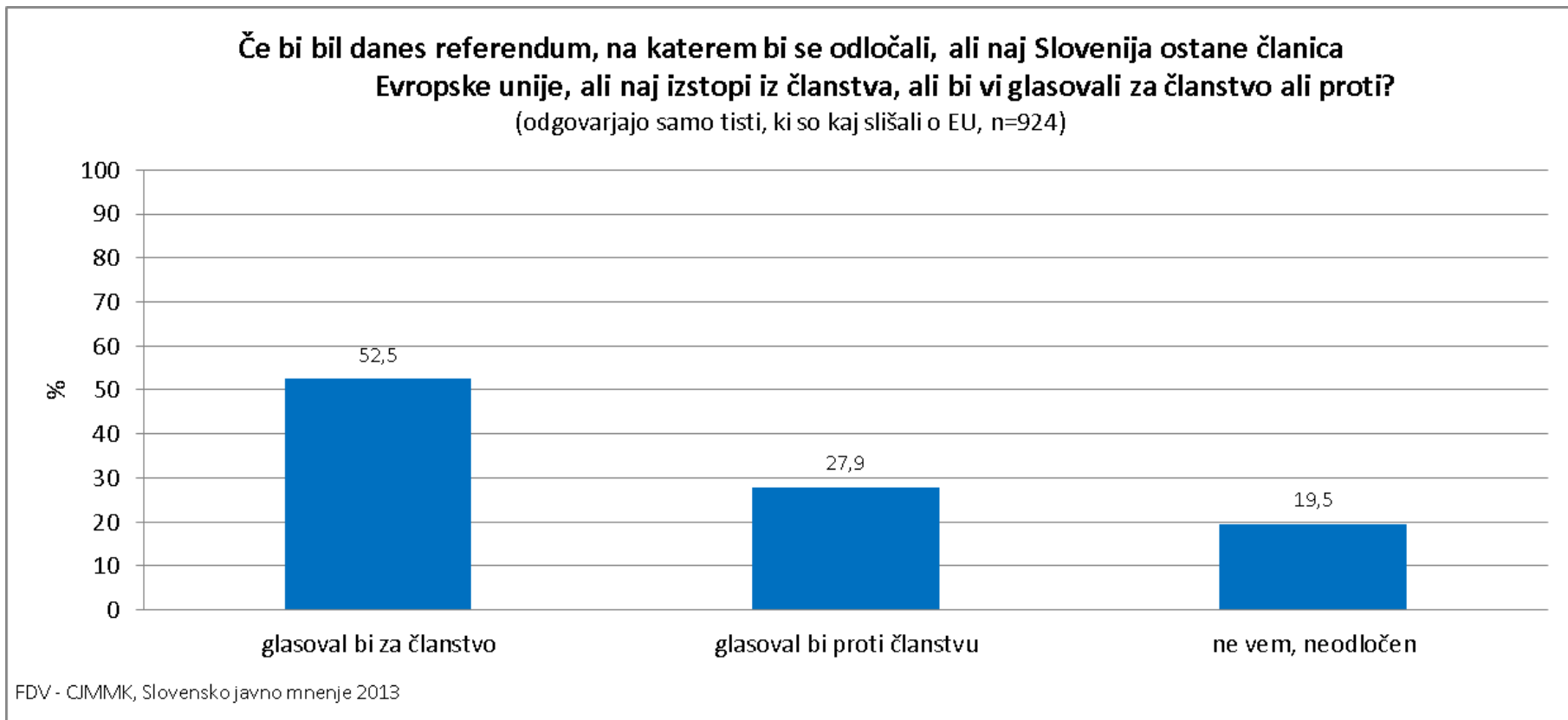

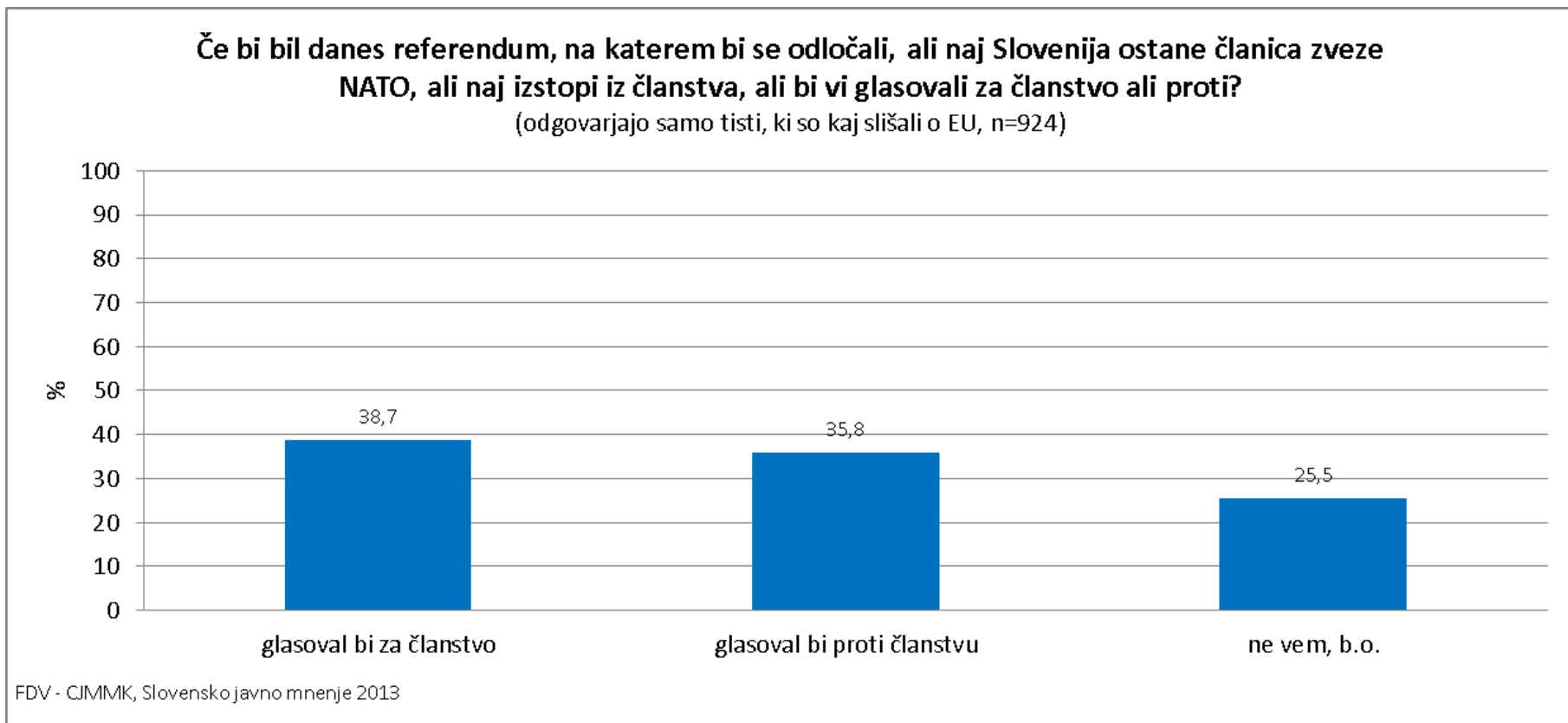

N20

Če bi bil danes referendum, na katerem bi se odločali, ali naj Slovenija ostane članica Evropske unije, ali naj izstopi iz članstva, ali bi vi glasovali za članstvo ali proti?

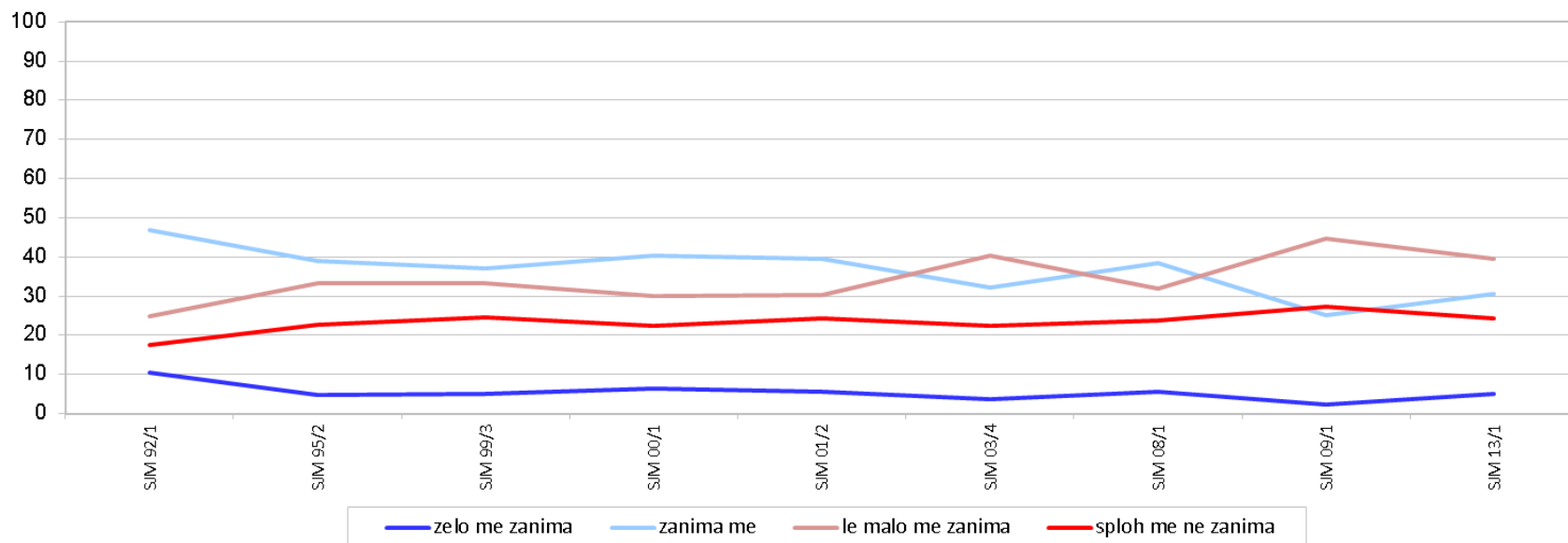
N21 Kaj pa, če bi bil danes referendum, na katerem bi se odločali, ali naj Slovenija ostane članica zveze NATO, ali naj izstopi iz članstva, ali bi vi glasovali za članstvo ali proti?

15. RAZUMEVANJE VLOGE DRŽAVLJANA

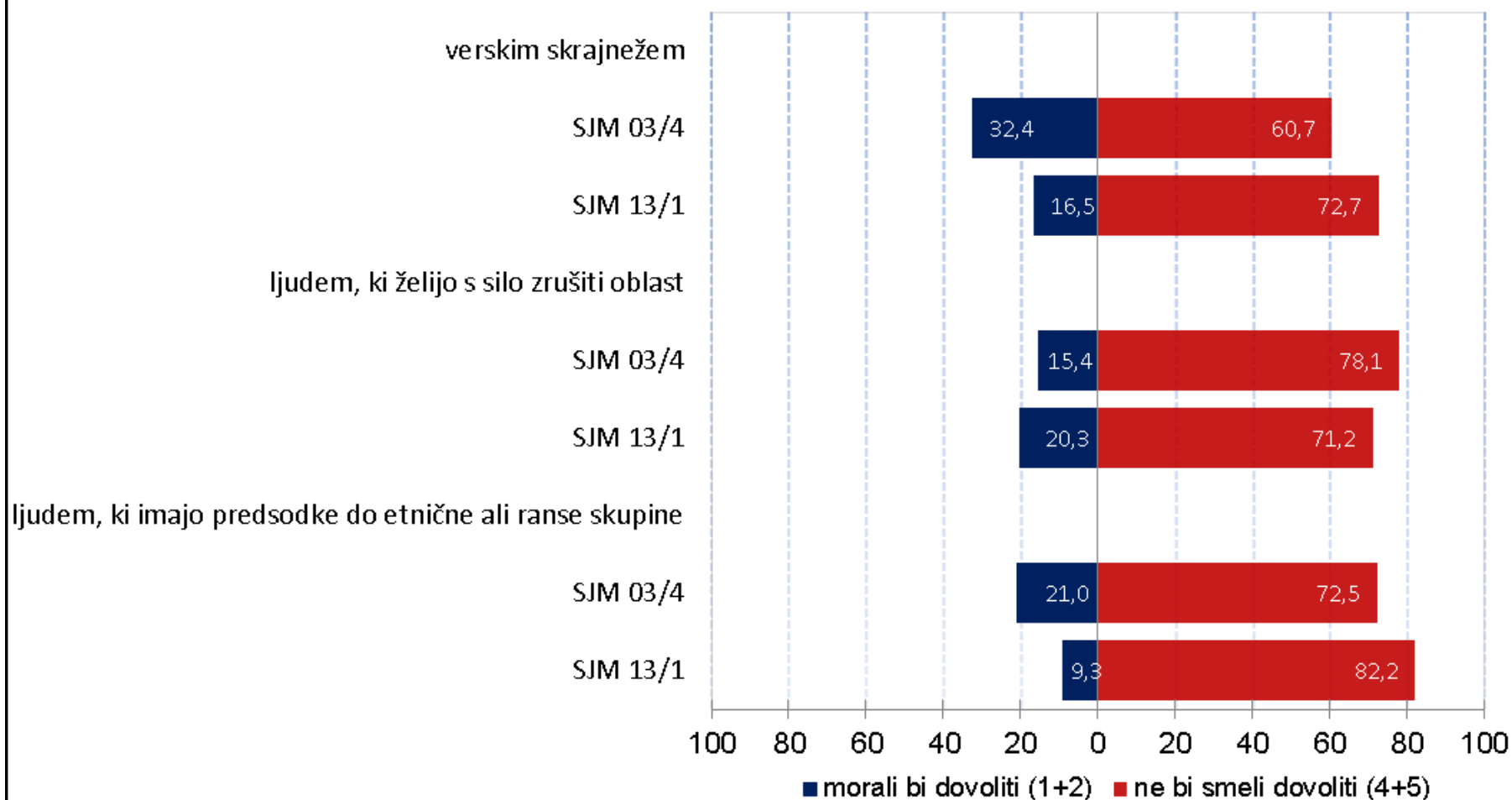

V KOLIKŠNI MERI VAS ZANIMA POLITIKA?

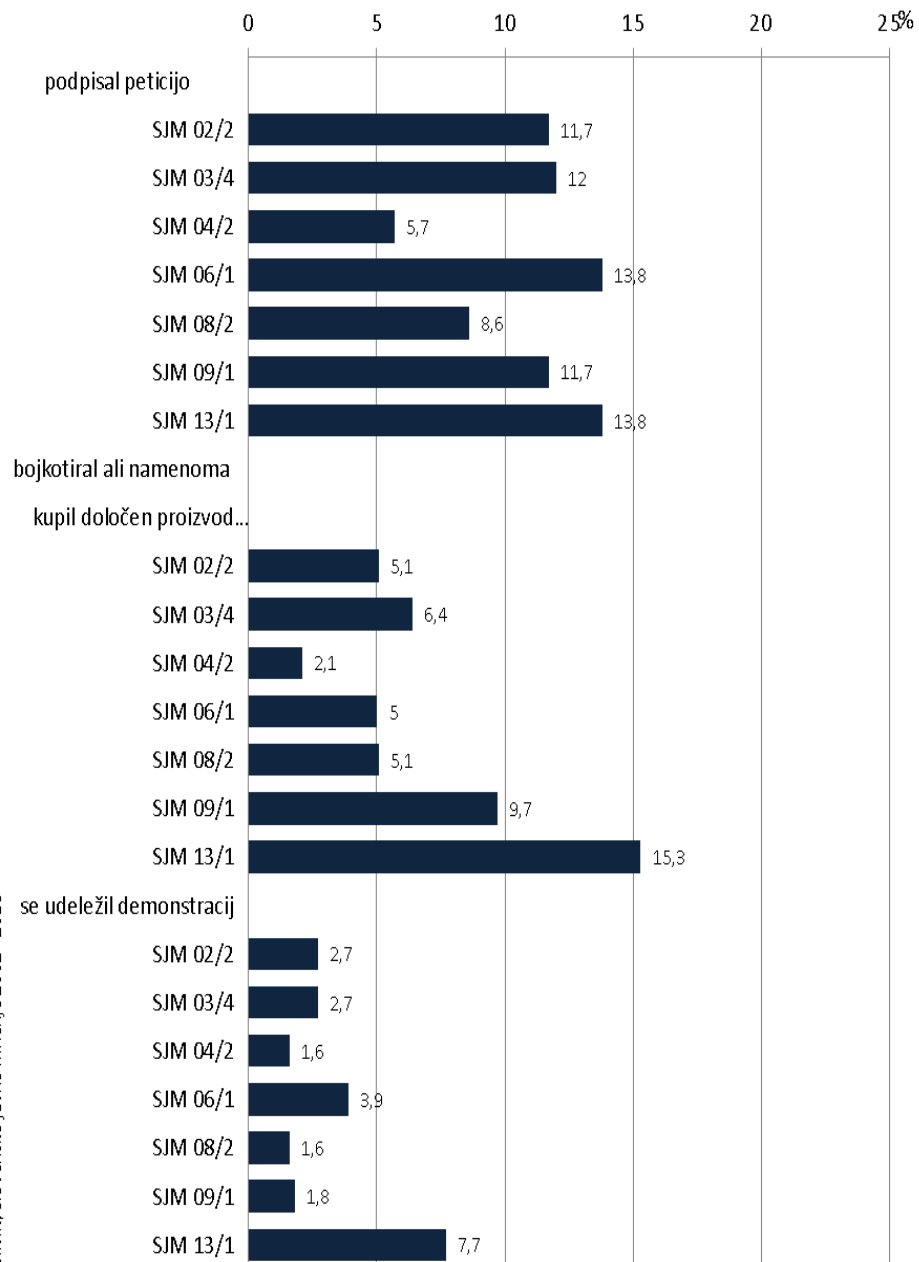

Ali bi smeli dovoliti zborovanja naslednjim skupinam, ali ne?

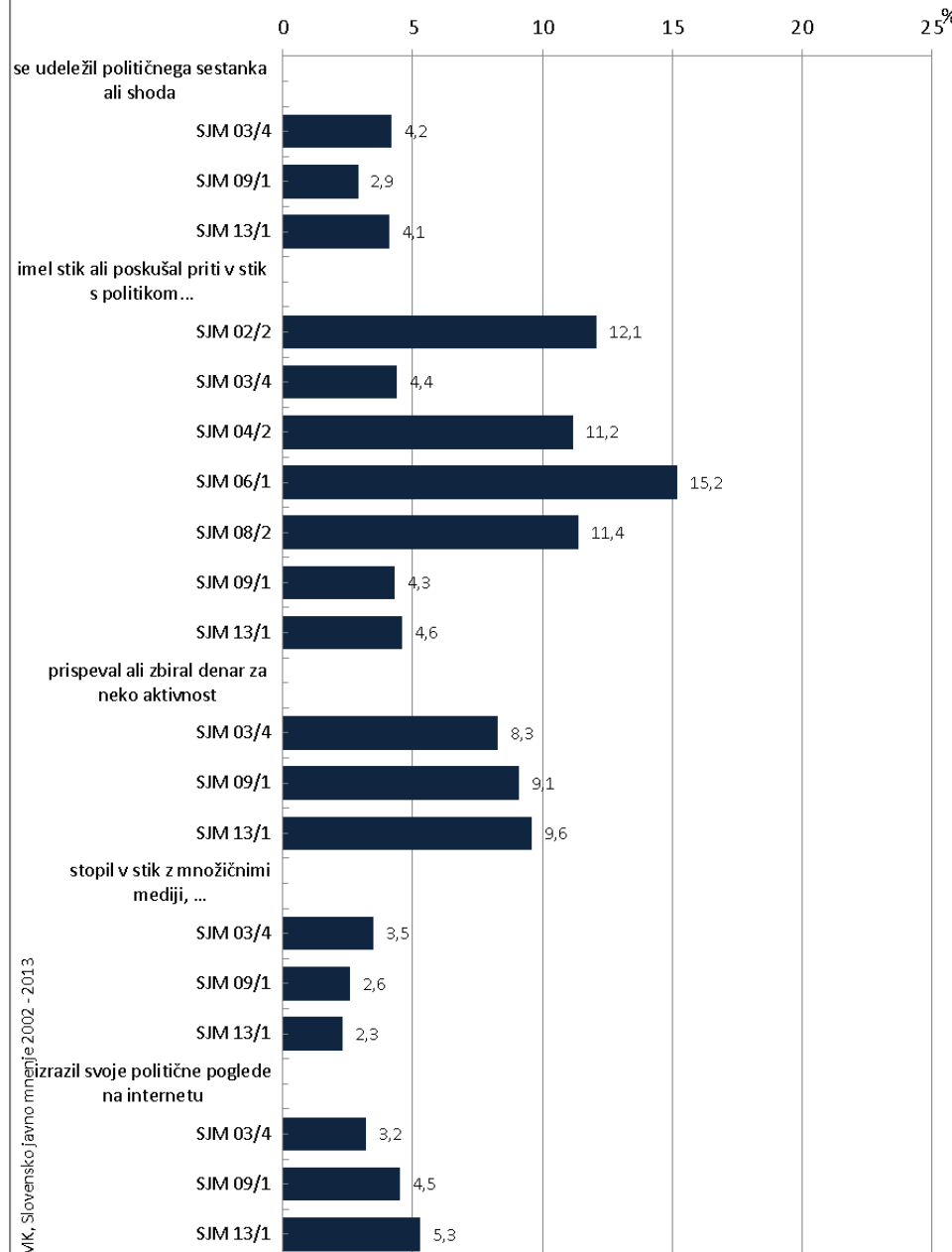
(1-nedvomno bi morali dovoliti, 2-verjetno bi morali dovoliti,
3-verjetno ne bi smeli dovoliti, 4-nedvomno ne bi smeli dovoliti)

Kaj od naštetega ste počeli v zadnjih 12 mesecih?

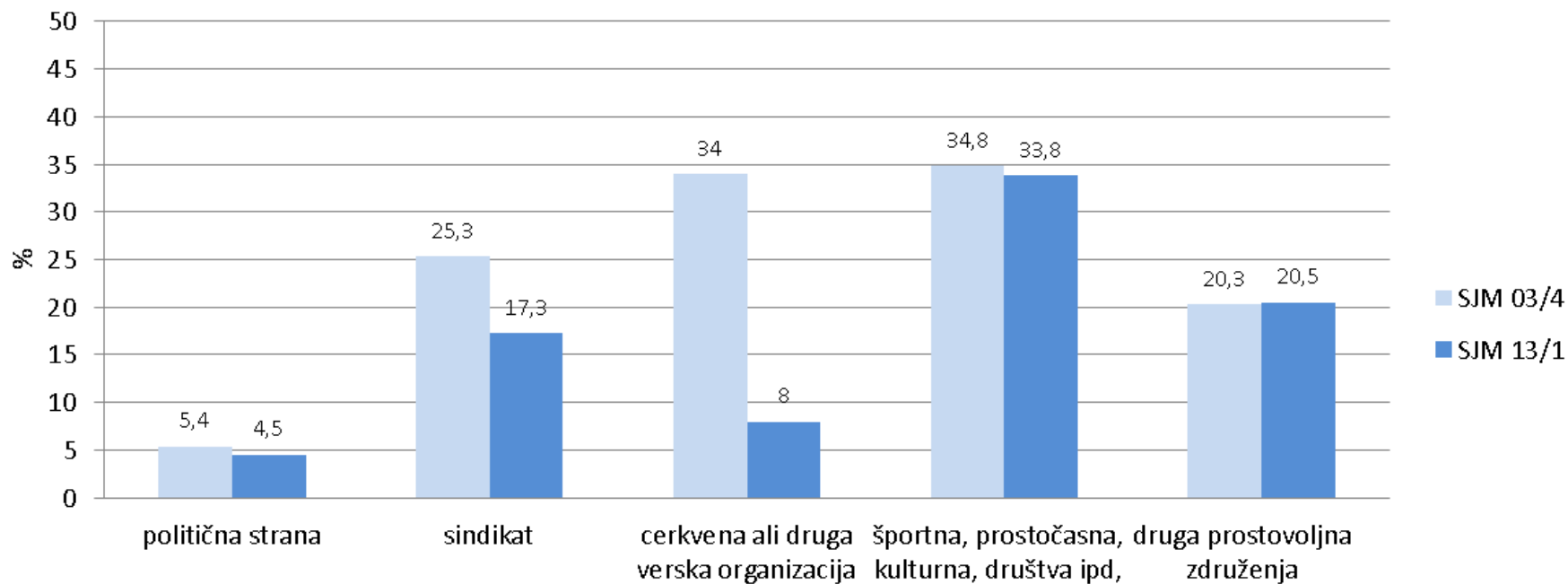
Kaj od naštetega ste počeli v zadnjih 12 mesecih?

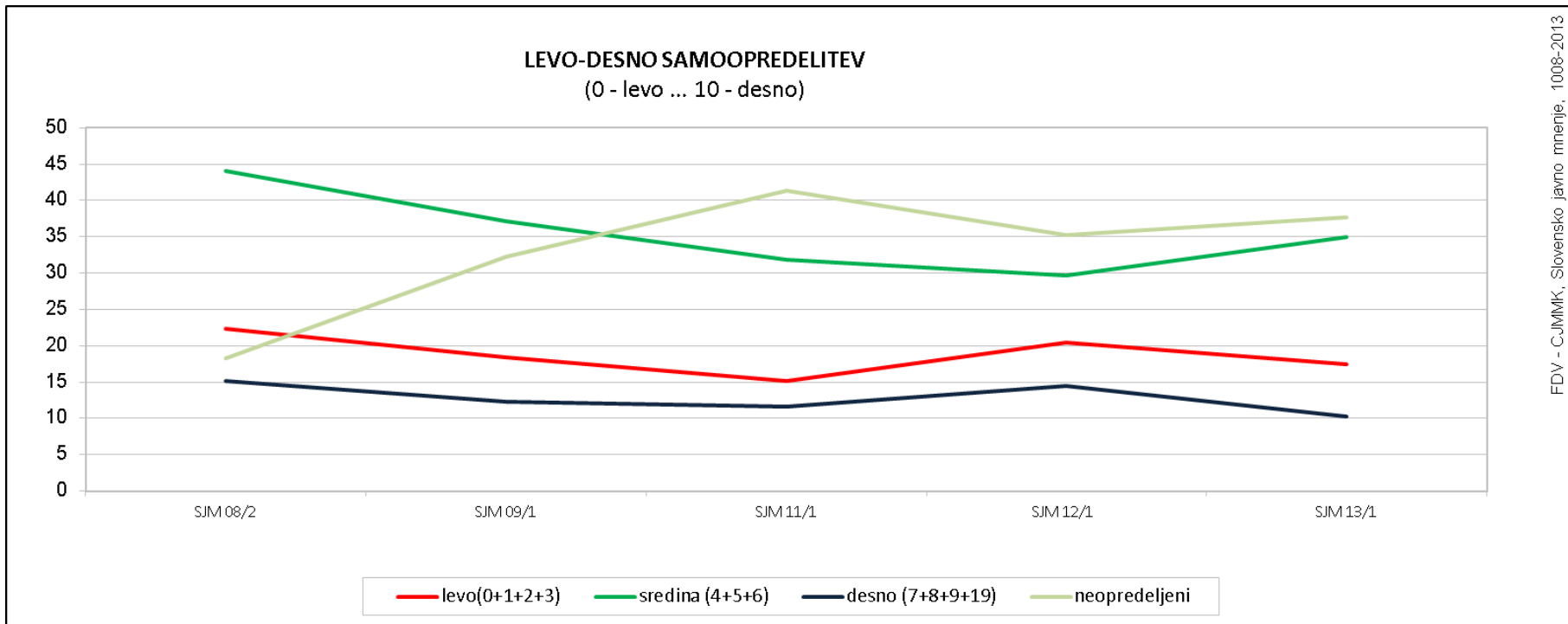
C23 – C27 Ljudje lahko pripadajo različnim vrstam skupin ali združenj, Za vsako od naslednjih skupin prosim povejte ali...

- ste član/-ica oz, pripadnik/-ica in v njej aktivno sodelujete,
- ste član/-ica oz, pripadnik/-ica, vendar niste v njej aktivni,
- ste bili njen/-a član/-ica oziroma pripadnik/-ica, vendar sedaj niste več, ali niste nikoli bili njen/-a član/-ica oz, pripadnik/-ica,

Ali ste član naslednjih organizacij?
(sem član, aktivno sodelujem + sem član, ne sodelujem)

C44 V politiki ljudje pogosto govorijo o levi in desnici, Kam bi vi uvrstili sami sebe na lestvici od 0 do 10, kjer pomeni 0 levo in 10 desno?

C45 – C46 Povejte prosim, v kolikšni meri soglašate ali ne soglašate z naslednjima trditvama.

V kolikšni meri soglašate ali ne soglašate z naslednjimi trditvami.
(1-močno soglašam, 2-soglašam, 3-niti-niti, 4-ne soglašam, 5-splošno ne soglašam)

Ljudem v vladi lahko večinoma zaupamo, da ravnajo pravilno.

SJM 03/4

25,4

38,4

SJM 13/1

9,3

62,4

Večina politikov se ukvarja s politiko zaradi osebnih koristi.

SJM 03/4

65,9

12,9

SJM 13/1

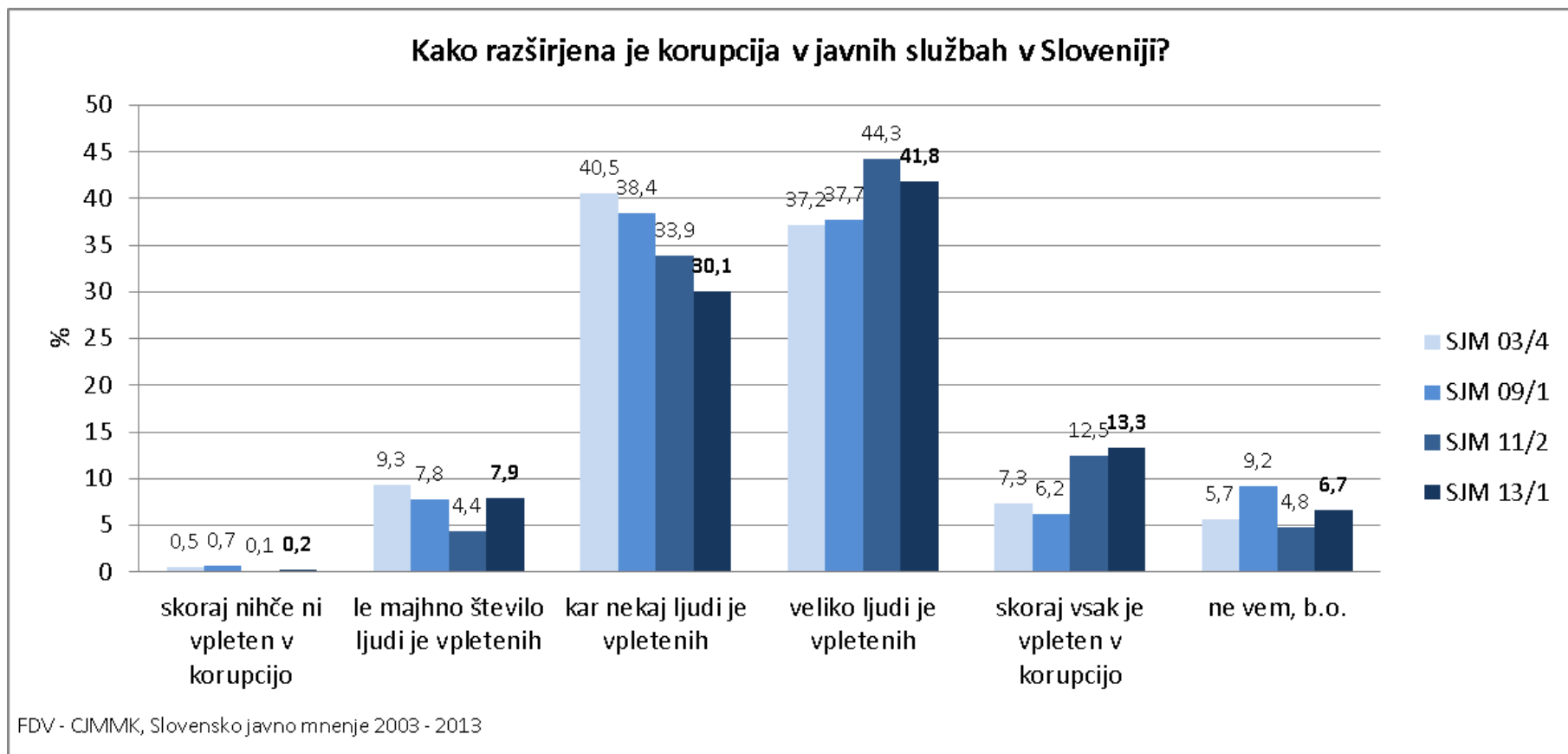
82,3

4,8

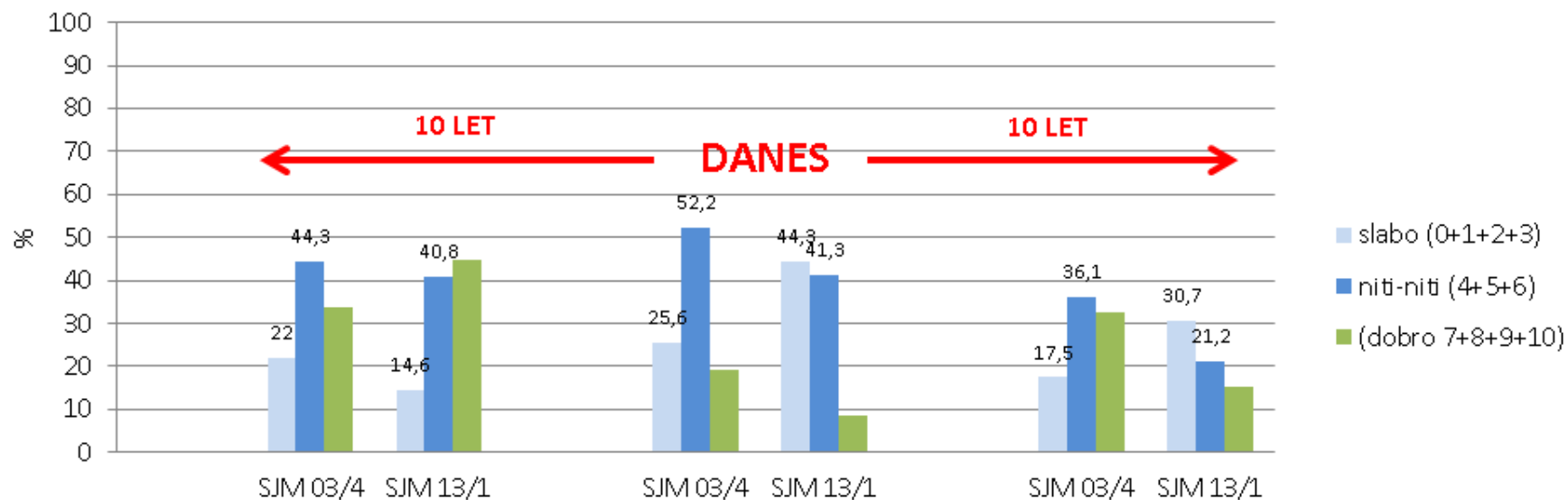
100 80 60 40 20 0 20 40 60 80 100

■ soglašam (1+2)

■ ne soglašam (4+5)

ZADOVOLJSTVO DELOVANJA Z DEMOKRACIJO (0-zelo slabo ... 10-zelo dobro)

FDV - CIMMK, Slovensko javno mnenje 2003 - 2013